

Bu yayın, Etkiniz AB Programı kapsamında Avrupa Birliği finansal desteği ile üretilmiştir. Bu yayının içeriğinden yalnızca Göç İzleme Derneği sorumludur. Hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

Ev xebat di çarçoveya Bernameya Yekîtiya Ewropayê Etkinizê hat amadekirin. Berpirsiyarîya hemû naverokê aîdî Komeleya Çavdêriya Koçê ye û nêrinên Yekîtiya Ewropayê danahundirîne.

This publication was produced with the financial support of the European Union provided under Etkiniz EU programme. Its contents are the sole responsibility of Göç İzleme Derneği and do not necessarily reflect the views of the European Union.

FOTOĞRAFLARLA ZORLA YERİNDEN EDİLME
BIWÊNEYAN JICIHKIRINA BI DARÊ ZORÊ
FORCED DISPLACEMENT IN PHOTOS

FOTOĞRAFLARLA ZORLA YERİNDEN EDİLME

BIWÊNEYAN JICIHKIRINA BI DARÊ ZORÊ

FORCED DISPLACEMENT IN PHOTOS

FOTOĞRAFLARLA ZORLA YERİNDEN EDİLME

BIWÊNEYAN JICIHKIRINA BI DARÊ ZORÊ

FORCED DISPLACEMENT IN PHOTOS

FOTOĞRAFLARLA ZORLA YERİNDEN EDİLME
BIWÊNEYAN JICIHKIRINA BI DARÊ ZORÊ
FORCED DISPLACEMENT IN PHOTOS

Haziran / Heziran / June 2021

Çeviri / Werger / Translation
Zend Bilim Kùltür Eğitimi Basın Yayın Film Rek. Ltd. Şti. (Kurdî, English)

Tasarım / Sêwirîn / Design
Karşıkapı Matbacılık Hizmetleri
Turabi Şen

<https://www.gocizlemedernegi.org/>
Şirinevler Mahallesi, Fevzi Çakmak Cad. No:5 D.50
Bahçelievler / İSTANBUL Gsm:0530 703 02 99

FOTOĞRAFLARLA ZORLA YERİNDEN EDİLME

BIWÊNEYAN JICIHKIRINA BI DARÊ ZORÊ

FORCED DISPLACEMENT IN PHOTOS

2021

İçindekiler

Göç İzleme Derneği | **9**
Sunuş | **13**

Göç İzleme Derneği Arşivi'nden
Fotoğraflarla Zorla Yerinden Edilme (1990-2004) | **25**

Göç-Der Haber Bülteni'ne Yansıyan Zorla Yerinden Edilme Hikâyeleri | **85**
Göç Çocukları | **87**

Şehirlerden Şehire Mevsimlik İşlerde Karın Tokluğuna Çalışıyoruz | **91**
Köyü Ateşe Verdikten Sonra Gittiler | **107**

Zeytin İşçileri İşverenlerin Ahırlarında Yaşıyorlar | **119**
Bizi Buradan Çıkarsanız Hepimiz Perişan Oluruz | **135**

Dilekçe | **157**

Yer, Gölcük Sokakları | **165**

Tekrar Aynı Acıları Yaşamak İstemiyoruz | **169**

Ropörtaj | **173**

Köy Yolu, Otlı Peynir ve Ölüm | **189**

Naverok

Komeleya Çavdêriya Koçê | **10**
Pêşkêşî | **17**

Bi Wêneyên ji Arşîva Komeleya Çavdêriya Koçê
Jicîhkirina Bi Darê Zorê (1990-2004) | **25**

Nûçeyên Li Ser Jicîhkirina Bi Darê Zorê yên Di *Bultena Nûçeyan*
a Goç-Derê de Derketî | **85**
Zarokên Koçê | **88**

Em Bajar bi Bajar di Karên Demkî de bi Nanûzikê Dixebitin | **96**
Piştî ku Agir Berdan Gund Çûn | **111**

Karkêrên Zaytûnan di Axûrên Xwediyê Kar de Dijîn | **124**
Hûn Me ji Vir Derxin Em ê Perîşan Bibin | **142**
Daxwazname | **159**

Cih, Kolanên Gölcükê | **166**
Em Naxwazin Heman Êşan Dîsa Bijîn | **170**
Hevpeyvîn | **178**

Rêya Gund, Penêrê Bisîrik û Mirin | **191**

Contents

Migration Monitoring Association I **11**

Presentation I **20**

From the Archives of the Migration Monitoring Association Forced
Displacement in Photos (1990-2004) I **25**

Migration Stories Reflected in *Göç-Der News Bulletin* I **85**

Children of Migration I **89**

We Work for Peanuts in Seasonal Jobs from City to City I **101**

They Left After Setting the Village on Fire I **114**

Olive Workers Live in Employers' Barns I **129**

If You Get Us Out of Here, We Will Perish I **148**

Petition I **161**

Location: Gölcük Streets I **167**

We Don't Want to Experience the Same Pain Again I **171**

Interview I **183**

Village Road, Herbed Cheese and Death I **193**

Göç İzleme Derneği (Göç-İz)

Göç İzleme Derneği, ÷lke içinde zorla yerinden edilen yurttaşların sosyal, kültürel, ekonomik ve hukuki sorunlarını görünür kılmak, bu sorunların çözümü konusunda destekleyici çalışmalar yürütmek ve yerinden edilen yurttaşlar ile sosyal dayanışmayı geliştirmek amacıyla 2016 yılında İstanbul'da kuruldu.

Göç İz, adalet arayışında olan yurttaşları desteklemeyi, toplumsal hafızayı güçlendiren belgelendirmeye dayalı çalışmalarıyla toplumsal barışa ve demokrasiye katkı sağlamayı, yerinden edilme süreci ve sonrasında yurttaşların yaşadıkları maddi-manevi zararların tazmini için hukuk mekanizmalarına etkin erişmelerini sağlamayı hedefler.

Göç-İz, ÷lke içinden zorla yerinden edilme uygulamalarının yarattığı yıkıcı sonuçları belgelemeyi, aynı zamanda yaşanan sürece dair yüzleşmeyi sağlamayı, yakılan ve boşaltılan köylere dönüşün sağlanması için gerekli koşulların oluşturulması yönünde politik aktörlere baskı yapmayı hedefler.

Komeleya Çavdêriya Koçê

Komeleya Çavdêriya Koçê bi armanca berbiçavkirin û çareserkirina pirsgirêkên aborî, çandî, civakî û huqûqî yên welatîyên ji cihê xwe bûyi û bi armanca geşkirina piştgiriya bi wan re di sala 2016an de li Stenbolê hat avakirin.

Armanca Komeleya Çavdêriya Koçê ew e ku di pêvajoya lêgerîna dadê de piştgiriya kesên mafên wan hatine bînpêkirin, bike. Herwiha bo xurtkirina hafizeya civakî, tevkariya demokrasîyê û aştîya civakî, bidestxistina mafên kesên neheqî li wan bûyi û çareserkirina bînpêkirinan, hewl dide.

Komeleya Çavdêriya Koçê ne tenê bi karesat û serpêhatiyên koçberan re radibe, herwiha derbarê mijarê de, raya giştî agahdar dike û hewl dide ku wekî komeke hemdemû demokratîk rê li ber lêvegera gundewaran vebe, zerar werin tezmînkirin, rayedarên berpîrsiyar ên ji ber kavilkirina gundan werin dîtin û cezakirin

Migration Monitoring Association (Göç-İz)

Migration Monitoring Association was established in İstanbul in 2016, with a view to exposing the social, cultural, economic, and legal problems of citizens forcibly displaced internally, to carry out supportive studies to solve these problems, and to develop social solidarity with the displaced citizens.

Göç-İz aims to support the citizens who are in search of justice, to contribute to social peace and democracy with its documentation-based works that strengthen social memory, and to ensure the adequate access of citizens to legal mechanisms for the compensation of the material and moral damages they suffered during and after the displacement process.

Göç-İz aims to document the devastating consequences of forced internal displacement practices, to confront the process experienced, and to pressure the political actors to create the necessary conditions for returning to the burned and evacuated villages.

Sunuş

Elinizdeki çalışma Göç İzleme Derneği olarak, 1984'ten itibaren başlayan zorla yerinden edilme sürecinin 1990-2004 tarih aralığı esas alınarak Türkiye'nin doğusundan batısına zorla yerinden edilen yurttaşlara dair birincil dökümanlar olan fotoğraflar üzerinden anlatan bir yayın olarak tasarlanmıştır. Çalışmamız kapsamında zorla yerinden edilmeye ilgili tasvir edici bir çerçeve sunmayı planlamaktayız. Dolayısıyla zorla yerinden edilmeye ilgili kapsamlı bir bilgi sunmak için başka çalışmalara ihtiyaç var. Göç İzleme Derneği olarak bu çalışmayla, göç çalışan araştırmacı, akademisyen ve öğrencilerin zorla yerinden edilme sürecine dair dikkatlerini çekmek istedik.

Malum, en genel ifade ile tarihin başlangıcından beri göç bir hayatta kalma stratejisi olarak görülse de, bu ifade göçün boyutlarını, etkilerini tanımlamaya yetemeyebiliyor. Bu yüzden göç meselesi ele alındığında bir alt başlık açmakta fayda var. Şöyle ki; *yerinden edilme olan göç* daha çok “doğal afet, deprem, kuraklık, askeri, siyasi, dinsel, mezhepsel çatışmalar sonucu yaşadığı yerden başka yere gitme zorunda kalma” sonucu ortaya çıkan bir durum. Bu bilgiden hareketle yaşadığımız coğrafyanın yakın tarihine baktığımızda, maalesef zorla yerinden edilme bağlamında değerlendirilen ve coğrafyamızın başta demografi ve sosyolojisini değiştiren hadiseler meydana gelmiştir. Ancak bu çalışma kapsamında 1984'ten itibaren başlayan zorla yerinden edilme süreci 1990-2004 tarih aralığı esas alınarak sunulmaya çalışılacaktır.

Üzerinde yaşadığımız topraklar siyasi, ekonomik ve sosyolojik açıdan ciddi değişikliğe uğratılmıştır. Özellikle söz konusu hadiseler sonucunda sosyolojisi de değişmiş olan bu topraklar için artık hiç bir şey eskisi gibi olmayacaktır.

Zorla yerinden edilme sadece bir yerden bir yere gitmek değildir, parçalanmadır, dağılmadır, yok oluşturmaktır. Biz de 1984'ten itibaren başlayan zorla yerinden edilme sürecini 1990-2004 tarih aralığı esas alınarak sunacağımız bu çalışmamızın ikinci bölümünü daha önce *Göç-Der Haber Bülteni*'nde yayımlanan zorla yerinden edilmeye maruz kalmış yurttaşların tanıklıklarına ayırdık. Uzun halini sonraki sayfalarda okuyacağınız söyleşilerden birer cümle buraya taşımak isteriz ki, Kürt illerinden sistematik bir biçimde göçe zorlanan hak ihlaline uğramış yurttaşların “mülksüzleştirilme, yoksullaştırma, eğitimden mahrum kalma, sosyal dışlanma, beslenme yetersizliği, barınma[ma] koşulları, topluma yabancılaşma, özgüven azalması ve asimilasyon” gibi sorunların yaşa, cinsiyete ve diğer ayrımcılık biçimlerine göre gündelik hayatta neye tekabül ettiğini somut olarak görelim.

İşverenlikten, işsizliğe doğru:

“İstanbul'a gelmeden önce ben kendim köyde işçi çalıştırıyordum kendi işimi kendim yapmıyordum, o kadar ki durumumuz iyi idi. İstanbul'a geldik işsiz kaldık başkasına işveren adam bu sefer iş bile bulamıyordu.”

Dağda, bayırda oynanan oyunlara özlemden, büyük kentlerin çocuk işçiliğine:

“Köyümüzü, toprağımızı çok özledik. Bu kirli savaş bitsin. Oynadığımız, koştüğümüz köyümüzün deresini, bayırlarını, çayırlarını özledik. Köyümüze dönmek istiyoruz.”

Damlı evinden, naylon çadırlara doğru:

“Köyde ziraat ve hayvancılık yapardık. Şu an evlerimiz yıkılmış, tarlalarımız boş durumda. Naylon çadırlarda yaşam çok rezil, ama kurtulmak çok zor. Mutfağımız dışarda açıkta çamaşır yıkıyoruz, su yok, banyomuz bile dışarda tek odalı naylon çadırda sekiz-on kişi bazen onbeş kişi bir arada yaşıyoruz.”

Dil'sizliğe doğru:

“Evde 10 kişiyiz; burada yabancılık çekiyoruz. Bulduğumuz apartmanda 20'den fazla kişi bulunuyor, dillerini bilmediğimiz için onlarla diyalog kuramıyorum. Örf ve adetlerimiz birbirine uymuyor.”

Dayı başı ile emeğin haksız paylaşımı:

“Köyümüzden göç edeli beş yıl oldu. Önce kendimize bir patron (dayı başı) buluyoruz o da bize iş buluyor karşılığında yevmiyemizin %10'nunu alıyor. Buraya gelip kendimize bir patron bulmadığımız zaman, bize naylon çadırlarımızı kuracak yere izin verilmiyor. Beş yıldır göçebe şekilde çadırlarda köy köy dolaşıyoruz”

Çocuk ev işçisi 10 yaşındaki Filiz:

“Annem, abilerim, abilerimin eşleri herkes tarlaya zeytin toplamaya gidiyor. Ben ve benden küçük dokuz küçük çocuk evde kalıyoruz. Evde kalan çocuklara ben bakıyorum. Sabah bulaşıkları yıkadıktan sonra kendi evimizi, daha sonra abilerimin evlerini temizliyorum... Çocuklara yemek yapıyorum. Abilerim üç çocuğu bir yaşında onları uyutuyorum... Bir yıldır Bursa, Manisa ve son olarakta burada ev işlerini yapıyorum. Çocuk bakıyorum.”

Gelelim ikinci odak noktamıza. Biz dernek olarak, hangi yol veya araç olursa olsun bu yayın özelinde 1990-2004 tarih aralığındaki zorla yerinden edilme olayları tüm çıplaklığıyla ortaya sermek gibi bir misyonla hareket ediyoruz. Bu yüzden 1984'ten itibaren başlayan zorla yerinden edilme süreci 1900-2004 tarih aralığının zorlu şartlarına rağmen, gelecek zamanlara aktarmak için, fotoğraf kayıtları aldık. Bu kayıtlar arşivimizde dururken, resmi tabiriyle “düşük yoğunluklu savaş” pratiklerini anlatabilmek için sözlü tarih çalışmaları yaptık ve buna dair tanıkların aktarımlarından epey bilgi sahibi olduk. Hakkı ihlal edilenler ile birlikte üzüldük, ağladık, öfkelenedik, kayıt altına aldık, yaşadıklarına çözüm bulmaya çalıştık. Bu yüzden 1984'ten itibaren köy boşaltmalarıyla başlayan zorla yerinden edilme sürecinin çetin şartlarına rağmen bu süreci gelecek kuşaklara aktarmak, yakın geçmişte kalmış olayları analiz edebilmek için muhakkak birincil elden sözlü aktarımları veya şahitlerin aktarımları çok önemli bir yere sahip. Ama tahmin edeceğiniz üzere sözlü aktarım kendi başına olayları ve dönemi anlatmaya yetmeyebiliyor. Sınırlı kalabiliyor.

1984'ten itibaren başlayan zorla yerinden edilme süreci 1990-2004 tarih aralığını anlamak için aracılık yapan fotoğraf, bize neyi anlatır veya anlatmaz, sınırları nelerdir, hikâyesi nedir, ne zaman, nerede, hangi mekânda, hangi bağlamda çekildi? Daha çeşitlenebilecek bir çok soru ışığında zamanı durdurmuş bir şekilde fotoğraf karelerine sorular sorduk. Sorularımızın hepsine cevap bulamadık. Ama unutmayalım ki tek bir fotoğraf karesi bile 1984'ten itibaren başlayan zorla yerinden edilme sürecini anlamak ve anlatmak için bir veridir. Dikkatli gözlerle bir şey söyler...

Bu çalışmada sınırları ve yetersizlikleri ile arşivimizdeki yakın tarih fotoğraflarıyla bir yola çıktık. Dernek arşivimizin dijital ortamdaki fotoğraflarının yanı sıra *Göç-Der Haber Bülteni*'ni inceledik. İki bölümden oluşan çalışmamızın, birinci bölümde; 1990-2004 tarihleri arasındaki dönemlerde Kürt illerinden metropollere göçün fotoğraflarına ayırdık. Bu bölümde künye bilgisi olan 59 fotoğraf bulunmaktadır. İkinci bölümde ise; daha önce *Göç-Der Haber Bülteni*'nde yayımlanan ve 10 ayrı sayıda yer alan, hak ihlaline uğrayan ve tanıkların *Zorla yerinden edilme* deneyimlerine yer verdik. Hikâyelerini birincil elden onların sesinden duyurmak istedik.

Çalışmayı yaparken kullandığımız yol ve yöntem gelirse; elimizde kalan fotoğraf arşivimizdeki görselleri titiz bir şekilde tek tek incelemeye özen gösterdik. Arşivi incelerken fotoğrafların bilgilerini; çekildiği yer, zaman, hangi bağlamda çekildiği gibi bilgileri bulacağımızı umuyorduk. Ama maalesef, çeşitli nedenlerden dolayı ya birçoğunun bilgisi yoktu ya da varolan görsel bilgilerinin de teyide ihtiyacı vardı. Bu sorunun çözümü için derneğimizin hafızası olan, uzun yıllar derneğe emek vermiş, eski başkanlarımızdan Mahmut Özgür ve dernek yöneticilerinden Süleyman Yıldız ve Burhan Arslan'dan fotoğraflarla ilgili ihtiyaç duyduğumuz bilgilerle ilgili olarak destek istedik. Sağolsunlar kendileri uzun yıllar derneğe emek verdikleri gibi fotoğrafların bir kısmını da zaten bizzat kendileri çekmiş, ya da çekildiği anda orada olduklarından bu çalışmaya da büyük katkı sundular. Böylece yüzlerce görsel arasından ancak 59 görselin bilgilerine ulaşabildik. Sayfaları incelerken göreceğiniz gibi, görselleri yorumlamak yerine, görsellerin künye bilgilerini verip, görsel analizini okuyucuya bırakmayı tercih ettik, ki zaten fotoğraflar da kendisini anlatıyor.

Son söz olarak; bu tür fotoğraf arşivlerinin gün yüzüne çıkmasına emek vermekle, yaşananların daha çok insana ulaşmasına aracılık etmenin heyecanını yaşıyoruz. Elinizdeki çalışmanın, başta 1984'ten itibaren başlayan zorla yerinden edilme süreci ve tüm dünyada çeşitli sebeplerle Zorla yerinden edilen yurttaşlara mütevazı bir ses olmasını umuyoruz.

Göç İzleme Derneği
Çalışma Grubu

Pêşkêşî

Xebata li ber destê we ji teref Komeleya Çavdêriya Koçê hatiye amadekirin. Ev xebat pêvajoya jicikkirina bi darê zorê ya ji sala 1984an destpê kir, bi wêneyên di navbera salên 1990-2004an de pêşkêş dike. Di çarçoveya xebata xwe de em dixwazin ji cih kirina bi darê zorê bişopînin. Loma jî bo agahiyên berfirehtir pêdivî bi xebatê din heye. Bi vê xebatê me wekî Komeleya Çavdêriya Koçê xwest ku bala lêkolîner, akademisyen û xwendekarên li ser koçê dixebitin, bikişînin.

Wekî tê zanîn, koç wekî stratejiyeke mayîna li jiyana tê dîtin, lê bo danasina bandor û berfirehiya koçê ev ne bes e. Ji ber vê jî hewce ye em li ser meseleya koçê di bin sernivîsekê de wisa binivîsin ji cih bûn bêhtir ‘Ew rewşa di encama cihguhertina mirovande derketiye holê ku ji ber karesatên xwezayî, erdhej, hişkesalî, sedemên leşkerî, siyasî, olî, mezhebî ye.’ Di vê peywendê de dema ku em li dîroka xwe binehêrin, em ê gelek bûyeran bibînin ku ji ber wan demografi û sosyolojiya erdinegariyê guherîne. Lê belê di vê xebatê de em ê xwe bi koça bi darê zorê ya ji sala 1984an destpê kir, sînardar bikin û ji bo vê yekê jî em ê navbera salên 1990-2004an esas bigrin.

Ji cih bûna bi darê zorê bi tenê ne cihguhertin e, herwiha belav bûne, perçebûn e, ji holêrabûn e. Di beşa duyem a vê xebatê de em ê cih bidin nûçeyên bultena Goç-Derê ku di wir de kesên ji cih bûyî behsa serpêhatiyên xwe dikin. Hin hevpeyvînan em dixwazin di pêşkêşiyê de par ve bikin, ku bandora pêvajoya ji cih kirinê ya aborî, çandî û civakî dide der.

Xwedîyê Kar bû, bû Bêkar

“Berî ku ez werim Stenbolê min bi xwe li gund karker dixebitandin, min karê xwe bi xwe dikir. Ewqasî halê min baş bû. Em hatin Stenbolê em bê kar man, Kesê ku berê kar dida xelkê, niha jî kar nabîne.”

Ji aliyekî bêrîkirina lîskên zarokatîyê yê li çiya û berpalkan, ji aliyekî karkeriya zarokan a li metroplan:

“Me pir bêriya gundê xwe, axa xwe kiriye. Ev şerê qirêj bila biqede. Me bêriya çem, berpalkan û mêrgên gundê xwe kirine.”

Piştî Kavilkirina Malan, Ketin Konên Naylonî”:

“Em li gund bi çandinî û sewalkariyê mijûl dibûn. Niha malên me kavilkirî ne, zeviyan me beyar in. Jiyana di konên naylonî de pir şerpeze ye, lê belê xelasi jî pir zahmet e. Pêjgeha me li derve ye, em cilan li derve dişon, av tune ye. Serşoka me jî li derve ye. Em di konekî bênavbir de 8-10 kes carinan 15 kes dijîn.”

Ber bi Bêzimanîyê ve:

“Em li malê deh kes in. Em li vir xerf in. Di avahiya ku em tê de ne, zêdetrî 20 kesan hene, ji ber ku ez bi zimanê wan nizanîm, nikarim bi wan re xeber bidim. Urf û edetên me û wan ne wek hev in.”

Kedxwariya Serkarkeran

Va ye pênc sal bû, me ji gundê xwe bar kirye. Em pêşî serkarkerekî(çawîş) ji xwe re dibînin, ew jî ji me re kar dibîne. Beramberî vê jî ji %10ê yewmiya me ji xwe re distîne. Dema ku em serkarekî(çawîş) ji xwe re nebînin û werin vir, destûr nadin ku em konê naylonî li cihekî vegirin. Ev pênc sal in ku em mîna koçeran gund bi gund digerin.”

Filiza 10 Sali Navmalîtiyê dike:

Dayika min, birayên min, û jinbirên min diçin li nav zeviyan zeytûnan didin hev. Ez û neh zarokên ji min biçûktir li malê dimînin. Ez li zarokên li malê dinêrim. Piştî ku ez serê sibehê firaqan dişom ez mala me paqij dikim û bi dû re mala birayên xwe paqij dikim. Ez ji zarokan re xwarinê çêdikim. Sê zarokên birayên min yek salî radizînim. Ev salek e li Bursa, Manisa û herf dawî jî li vir karên malê dikim, li zarokan dinêrim.”

Em werin ser mijara xwe ya duyem. Em wekî komele dixwazin koçberiya bi darê zorê ya di navbera salên 1990-2004an de bi vê pirtûkê vebêjin. Bi vê jî tevî hemû zahmetiyên wê pêvajoyê, bi armanca veguhastina bîra(hafiza) wê demê me wêneyin tomar kirin. Ji bilî van wêneyan bo vegotina wan pratikan ku wekî ‘şerê nîvgiran” tê pênasekirin, me xebatên dîroka devkî kirin û bi veguhastina şahidan em baş agahdar bûn. Em bi wan kesan re xemgîn bûn, giriyar, hêrs bûn ku mafê wan hatine binpêkirin û

me hewl da ku em çareseriyekê ji pirsgirêkên wan re bibînin. Loma jî tevî hemû dijwariyên pêvajoya jicîhkirina bi darê zorê ya bi valakirina gundan di sala 1984an de dest pê kir. Ji bo veguhastina nîfşê nû û analîzkirina wê, agahdayina şahidan û xebatên dîroka devkî girîng in. Dîsa jî ev veguhastina devkî bo têgihîştina wê demê û wan bûyeran ne bes e, berê wê teng e.

Ji bo têgihîştina pêvajoya jicîhkirina bi darê zorê ya bi sala 1984an re dest pê kir, me pirsine wisa kirin: Wêne ji me re çî dibêjin û nikarin çî nebêjin, serpêhatiya wan çî ye, kengî, li ku derê, li çî cihî û bi çî armancê hat girtin? Gelek pirsên din jî mumkûn in werin kirin. Mixabin me bersiva hemû pirsên xwe nedît. Lê belê wêneyek bi xwe jî ji bo têgihîştina vê pêvajoyê daneyeke girîng e. Wêne ji çavên baldar re tiştinan dibêjin...

Me ji bo vê xebatê li wêneyên arşîva komeleyê û li Bultena Nûçeyan a GOÇ-DERê nihêrî. Xebata me ji du beşan pêk tê: di beşa yekem de wêneyên di navbera salên 1990-2004'an de ên koça ji parêzgehên Kurdan ber bi metropolan ve hat nîşandan. Di vê beşê de 59 wêneyên bikunye hene. Di beşa duyem de serpêhtiyên şahidê pêvajoya koça bi darê zorê yê di Bultena Nûçeyan a GÖÇ- Derê de û di 10 hejmarên cûda de hatine weşandin, hatiye pêşkêşkirin. Me xwest ku em serpêhatiya wan ji çavkaniya yekem veguhêzin.

Me ev xebat jî bi vê metodê kir: Me li hemû wêneyên di arşîva xwe de nihêrî. Dema ku me li arşîvê nihêrî, me hêvî dikir ku em agahiyên li ser dem, cih û hwd. tiştên wêneyan bi dest bixin. Mixabin ji ber sedemên cûda agahiyên pirên ji wan tune bû an jî hewceyî bi piştrastkirinê hebû. Ji bo çareserkirina vê pirsgirêkê jî me alîkarî ji serokê berê yê komeleyê Mahmut Özgür, rêveberê komeleyê Suleyman Yıldız û Burhan Arslan xwest. Spasiya wan dikin alîkariya wan gihîşt me, bi salan ked dane komeleyê û hin wênê jê wan girtine an jî ew di dema girtina wêneyan de li wir amade bûne. Bi vî awayî encax me dikarî agahiyên 59 wêneyan berhev bikin. Wekî hûn ê bibînin, me wêne şîrove nekirin, me agahiyên li ser wêneyan parve kirin û analîza li ser wêneyan hişt ji xwîneran re, jixwe wêne jî xwe vedibêjin.

Herî dawî em kelacanî ne ku ev wêneyên di arşîva me de veşartî, pêşkesî raya giştî bikin. Em hêvîdar in ku ev xebat bi dengêkî biçê ji hemû welatîyên li deverên cûda yê cihanê bi darê zorê ji cihê xwe hatine kirin.

Koma Xebatê
Ya Komeleya Çavdêriya Koçê

Presentation

This study was designed as a publication by Migration Monitoring Association, depicting through photographs, which are the primary documents, the citizens forcibly displaced from the east to the west of Turkey, for the period between 1990-2004 in the forced displacement process that started in 1984. Within the scope of our study, we are planning to present an illustrative framework related to forced displacement. Therefore, other studies are needed to provide comprehensive information on forced displacement. As Migration Monitoring Association, we aimed with this study to draw the attention of migration researchers, academics, and students to the process of forced displacement.

As is known, although migration is has been considered as a survival strategy since the beginning of history, this statement may not be enough to describe the dimensions and effects of migration. Therefore, it is helpful to open a sub-title when the issue of migration is addressed. Migration, which is actually *displacement*, is a situation that occurs mainly as the result of “being forced to move from one place to another due to natural disasters, earthquakes, droughts, military, political, religious and sectarian conflicts”. Based on this knowledge, when we look at the recent history of the geography that we live in, unfortunately, there have been incidents that were considered in the context of forced displacement and that remarkably changed especially the demography and sociology of our geography. However, within the scope of this study, the forced displacement process that started in 1984 will be presented on the basis of the period between 1990-2004.

The lands we live on have undergone severe political, economic, and sociological changes. Nothing will ever be the same for these lands that have sociologically changed due to the said incidents.

Forced displacement is not just moving from one place to another; it is disintegration, scattering, and destruction. Thus, we reserved the second part of this study, which will be presented based on 1990-2004 period of the forced displacement that

started in 1984, for the testimonies of citizens that were forcibly displaced, as previously published in *Göç-Der News Bulletin*. We included here sentences from the full interviews in the next pages, so that we can concretely see what the problems such as “dispossession, impoverishment, deprivation of education, social exclusion, lack of nutrition, (non) housing conditions, alienation from society, diminished self-confidence and assimilation” experienced by the citizens that were systemically forced to migrate from Kurdish provinces and suffered rights violations, correspond to in daily life according to age, gender, and other forms of discrimination.

From Being Employer to Unemployment:

“Before I came to İstanbul, I was employing workers in the village, and I was not doing my own work; we were so well off. We came to İstanbul, and we became unemployed; I could not even find a job although I was employing others before.”

From longing for games played on the mountains and ridges to child labor in the cities:

“We missed our village and our land so much. End this dirty war. We missed our village’s streams, ridges, and meadows, where we played and ran. We want to return to our village.”

From roofed houses to nylon tents:

“We were engaged in agriculture and stock raising in the village. Now our houses are destroyed, and our fields are empty. Life in nylon tents is awful, but it’s hard to be off of it. Our kitchen is outside, and we also wash our clothes outside; there is no water, even our bathroom is outside; eight or ten people, sometimes fifteen people, live together in a single-room nylon tent.”

Towards lack of speech:

“We are ten people in the house, we feel out of this place. There are more than 20 people in the apartment building we live in; and since we do not speak their language, I cannot communicate with them. Our customs and traditions are different.”

Unjust sharing of wages with the middlemen:

“It has been five years since we migrated from our village. First, we find ourselves a boss (middleman), and they find us a job. In return, they get 10% of our daily wage. When we come here and do not find ourselves a boss, we have not allowed to set up our nylon tents. We have been wandering from village to village as nomads in tents for since five years.”

Child domestic worker, 10-year-old Filiz:

“My mother, my elder brothers, and their wives, they all go to the field to pick olives. Nine younger children and I stay at home. I take care of the children who stay at home. After I wash the dishes in the morning, I clean our own house and then my brothers’ houses... I cook for the children. I put my brothers’ three children, who are one year old, to sleep.. I have been doing the housework for a year, first in Bursa, then in Manisa, and finally here. I’m looking after the children.”

Let’s get to our second focus. As an association, we act with the mission of exposing the forced displacement incidents between 1990-2004 starkly in this publication, no matter the means or the tools. Therefore, despite the challenging conditions of the 1990-2004 period of the forced displacement practices that started in 1984, we made photographic records to convey them to future generations. While these records were in our archive, we carried out oral history studies in order to explain the practices of what is officially known as “low-intensity conflict”, and we learned a lot from the testimonies of the witnesses. Together with the people whose rights were violated, we grieved, cried, got angry, recorded, and tried to find a solution to what they went through. Thus, despite the tough conditions of the forced displacement process that started with village evacuations in 1984, the firsthand oral narrations or the testimonies of the witnesses have a very significant role for conveying this process to future generations and for analyzing the events in the recent past. Yet, as you can imagine, oral narrations alone may not be sufficient to describe the events and the relevant period. They can be limited.

What do the photographs tell or do not tell us to understand the 1990-2004 period of the forced displacement process that started in 1984, what are their limits, what are their stories, when and where and how they were taken? In the light of many questions which may be diversified further, we stopped the time and asked questions to the photographic frames. We could not find answers to all our questions. However, we should not forget that even a single photograph provides data to understand and describe the forced displacement process that started in 1984. It tells something to watchful eyes...

In this study, we set out with the recent history photographs in our archive with their limitations and inadequacies. We examined the photographs in digital media in our association’s archive, as well as Göç-Der News Bulletins. Our study consists of two parts; the first part is reserved for the photographs of migration from Kurdish provinces to metropolitan cities in 1990-2004 period. In this part, there are 59 photographs with background information. The second part covers the forced displace-

ment experiences of witnesses and victims of rights violations, which were previously published in Göç-Der News Bulletin in 10 different issues. We wanted to make their stories heard firsthand through their own voices.

Regarding the way and method, we used for the study, we have carefully examined the images in our photograph archive one by one. While examining the archive, we were hoping to find information such as when, where, and how the photographs were taken. Unfortunately, there was no information for most of them and the information on the existing images required confirmation due to various reasons. To solve this problem, we asked our association's memory, former president Mahmut Özgür and association directors Süleyman Yıldız and Burhan Arslan, who have worked for the association for many years, for support regarding the information we needed about the photographs. They have served the association many years, and they contributed the study significantly since they had already taken some of the photographs themselves or they were present when photographs were taken. Thus, we were able to access the information on only 59 images among hundreds of images. As you will see when you turn the pages, rather than commenting on the images, we preferred to provide the background information on the photographs and let the reader do the visual analysis. Actually, the photographs speak for themselves.

Lastly, we are excited about bringing such photograph archives to the light and presenting these experiences to the attention of more people. We hope that this study will be a humble voice for the forced displacement process that started in 1984 and for all the citizens forcibly displaced around the world due to various reasons.

**Migration Monitoring Association
Study Group**

Göç İzleme Derneği Arşivi'nden
**Fotoğraflarla
Zorla Yerinden Edilme
(1990-2004)**

Bi Wêneyên ji Arşîva
Komeleya Çavdêriya Koçê
**Jicihkirina Bi Darê Zorê
(1990-2004)**

From the Archives
of the Migration
Monitoring Association
**Forced Displacement
in Photos
(1990-2004)**

- Reman-Karakoçan/Elazığ • Reman-Dep/Elazîz
Göç-Der Haber Bülteni, yıl 6, sayı 27, 2004, arka kapak içi. • *Bultena Nûçeyan a Goç-Derê*, sal 6, hejmar 27, 2004, hindûrê berga paş.
- *Göç-Der News Bulletin*, year 6, issue 27, 2004, back cover.

• Altınova-Korkut/Muş, 1993 • Vartînîs-Tîl/Mûş, 1993

• Lice/Diyarbakır, 1994 • Licê/Amed, 1994

• Kayadeler-Hizan/Bitlis, 1990-1995 • Os-Hîzan/Bêdlîs, 1990-1995

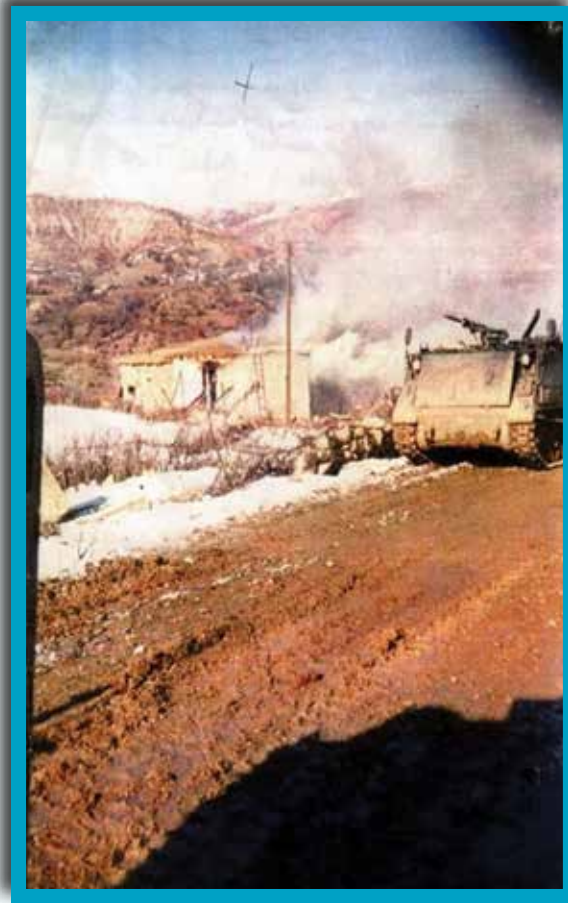
• Hakkari, 1999 • Colemêrg, 1999

• Doruklu-Gevaş/Van • Zuguh-Westan/Wan

Ördekli/Hakkari, 1999 • Kotranis/Colemêrg, 1999

• Kulp/Diyarbakır • Pasûr/Amed

• Saęlarca/Siirt • Billoris/Sêrt

- Yakılan köylerden Van merkeze göç.
- Koça ji gundên kavilkirî ya ber bi navenda Wanê ve.
- Migration from the burned villages to Van city center.

- 1991’de yakılmış olan, Mardin Artuklu’ya bağlı Elmabahçe köyünün 1999’da çekilmiş fotoğrafı.
- Wêneyekî sala 1999an ê gundê Tîzyana bi ser Artûkliya Mêrdînê ve ku di sala 1991ê de hatiye şewitandin.
- A photo taken in 1999 of Elmabahçe village of Artuklu, Mardin, which was burned down in 1991.

- 1991'de yakılmış olan, Mardin Artuklu'ya bağı Elmabahçe köyünün 1999'da çekilmiş fotoğrafı.
- Wêneyekî sala 1999an ê gundê Tîzyana bi ser Artûkliya Mêrdînê ve ku di sala 1991ê de hatiye şewitandin.
- A photo taken in 1999 of Elmabahçe village of Artuklu, Mardin, which was burned down in 1991.

- 1991'de yakılmış olan, Mardin Artuklu'ya bağlı Elmabahçe köyünün 1999'da çekilmiş köy camisinin fotoğrafları.
- Wêneyekî sala 1999an ê mizgefta gundê Tîzyana bi ser Artûkliya Mêrdînê ve ku di sala 1991ê de hatiye şewitandin.
- Photos was taken in 1999 of the village mosques of Elmabahçe village of Artuklu, Mardin, which was burned down in 1991.

- Kadınlar ve çocuklar, 1993'te yakılarak boşaltılan evlerinin önünde. Tatvan/Bitlis, 2000
- Jin û zarok, li pêşiya mala xwe ne ku di sala 1993yan de hat valakirin û şewitandin. Tetwan/Bêdlîs, 2000
- Women and children in front of their houses burned and evacuated in 1993. Tatvan/Bitlis, 2000

- Kadınlar ve çocuklar, 1993'te yakılarak boşaltılan evlerinin önünde. Tatvan/Bitlis, 2000
- Jin û zarok, li pêşiya mala xwe ne ku di sala 1993yan de hat valakirin û şewitandin. Tetwan/Bêdlîs, 2000
- Women and children in front of their houses burned and evacuated in 1993. Tatvan/Bitlis, 2000

- Düzcealan köyü sakini kadın, 1993'te yakılan köylerini 2000'li yıllarda ziyaret ederken. Düzcealan-Tatvan/Bitlis, 2000
- Jina Şêniya gundê Çorsînê, dema ku di salên 2000î de gundê xwe yê di sala 1993yan de hat şewitandin, ziyaret dike. Çorsîn-Tetwan/Bêdlîs, 2000
- A woman from Çorsin village while visiting her village in the 2000s, which was burned down in 1993. Düzcealan-Tatvan/Bitlis, 2000

- Bingöl'ün Genç ilçesine bağlı Saġgöze köyü sakinleri. 1990'lı yıllarda köyleri yakıldıktan sonra metropollere göçeden aileler, yıllar sonra geri döner.
- Şênîyên gundê Rizê ya navçeya Dara Hênîya Çewligê, malbatên pişti gundên wan di salên 1990î de hatin şewitandin koçî metropolan kir, pişti bi salan vedigerin.
- Residents of Saġgöze village of Genç, Bingöl. The families, which migrated to metropolitan cities after their villages were burned down, returned years later.

- Bingöl'den göç. Arnavutköy/İstanbul, 1998
- Koça ji Çewligê, Arnavutköy/İstanbul, 1998
- Migration from Bingöl. Arnavutköy/İstanbul, 1998

Kemberburgaz-Eyüpsultan/İstanbul, 1998-1999

Kemberburgaz-Eyüpsultan/İstanbul, 1998

- Kemberburgaz veya Göktürk-Eyüpsultan/İstanbul
- Kemberburgaz an jî Göktürk-Eyüpsultan/İstanbul
- Kemberburgaz or Göktürk-Eyüpsultan/İstanbul

- Mardin'in Yedi Kızkardeş köyünden göç. Eyüpsultan/İstanbul, 1997-1999
- Koça Ji Gundê Heft Xwehan ê Xursa Mêrdînê/Eyüpsultan/İstanbul, 1997-1999.
- Migration from Seven Sisters village of Mardin. Eyüpsultan/İstanbul, 1997-1999

- Göçzedeler, belediye hizmetlerinin yetersizliğinden dolayı Kırâç Belediyesi'ne yürürken. Kırâç-Esenyurt/İstanbul, 1998
- Dema ku Koçber ji ber kêmasiyên xizmetên şaredariyê ber bi Şaredariya Kırâçê ve dimeşîn. Esenyurt/İstanbul, 1998
- Migration victims walking to Kırâç Municipality due to the lack of municipal services. Kırâç-Esenyurt/İstanbul, 1998

Kıraç-Esenyurt/İstanbul

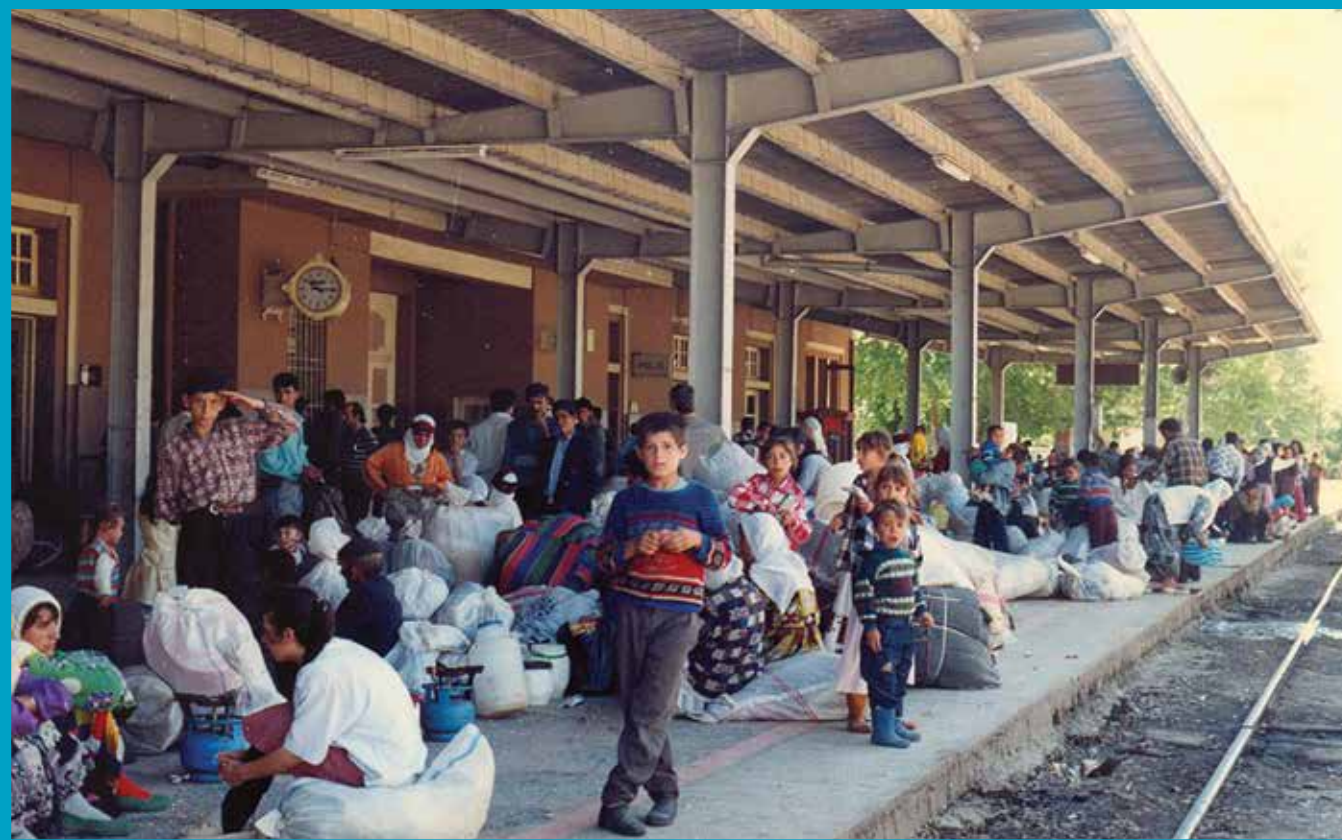
- 1990'lı yıllarda Siirt, Diyarbakır, Batman ve Mardin gibi illerin köylerinden kent merkezlerine göç eden aileler, geçimlerini sağlayabilmek için Adapazarı gibi illere mevsimlik işçi olarak giderler. 1999 Gölcük Depremi olduğunda Adapazarı'nda bulunan ve deprem sonrasında orada kalma koşulları bulamayınca, çeşitli yollarla memleketlerine dönmeye çalışan göçzedeler. Adapazarı, 1999.
- Malbatên di salên 1990î de ji gundên parêzgehên wekî Sêrt, Amed, Êlih û Mêrdînê ve ber bi navendên bajaran koç dikan, bo debara xwe wek karkerên demkî diçin bajarên wekî Adapazarîyê. Koçberên di erdheja Gölcükê ya 1999an de li Adapazarîyê bûn, ji neçarî berê xwe didin welatê xwe. Adapazarı,1999
- Families who migrated to urban centers from the villages of provinces such as Siirt, Diyarbakır, Batman, and Mardin in the 1990s went to the provinces such as Adapazarı as seasonal workers for subsistence. The migration victims, who were in Adapazarı when 1999 Gölcük Earthquake occurred and who did not have the adequate conditions to stay there after the earthquake, tried to return to their hometowns by various means. Adapazarı, 1999.

- 1990'lı yıllarda Siirt, Diyarbakır, Batman ve Mardin gibi illerin köylerinden kent merkezlerine göç eden aileler, geçimlerini sağlayabilmek için Adapazarı gibi illere mevsimlik işçi olarak giderler. 1999 Gölcük Depremi olduğunda Adapazarı'nda bulunan ve deprem sonrasında orada kalma koşulları bulamayınca, çeşitli yollarla memleketlerine dönmeye çalışan göçzedeler. Adapazarı, 1999.
- Malbatên di salên 1990î de ji gundên parêzgehên wekî Sêrt, Amed, Êlih û Mêrdînê ve ber bi navendên bajaran koç dikan, bo debara xwe wek karkerên demkî diçin bajarên wekî Adapazarîyê. Koçberên di erdheja Gölcükê ya 1999an de li Adapazarîyê bûn, ji neçarî berê xwe didin welatê xwe. Adapazarı,1999
- Families who migrated to urban centers from the villages of provinces such as Siirt, Diyarbakır, Batman, and Mardin in the 1990s went to the provinces such as Adapazarı as seasonal workers for subsistence. The migration victims, who were in Adapazarı when 1999 Gölcük Earthquake occurred and who did not have the adequate conditions to stay there after the earthquake, tried to return to their hometowns by various means. Adapazarı, 1999.

- 1999 Gölcük Depremi'nde evi yıkılan göçzede.
- Koçberê di erdheja Gölcükê ya sala 1999an de mala wî xerabûyî.
- A migration victim whose house was destroyed in 1999 Gölcük Earthquake.

- Mevsimlik fındık işçileri Diyarbakır Tren Garı'nda.
- Karkerên demkî yên findeqan yên li Gara Trêne ya Amedê.
- Seasonal hazelnut workers at Diyarbakır Train Station.

Ayazma/İstanbul, 1998

- Mardin'den göç. Beyoğlu/İstanbul, 1998-1999
- Koça ji Mêrdînê. Beyoğlu/İstanbul, 1998-1999
- Migration from Mardin. Beyoğlu/İstanbul, 1998-1999

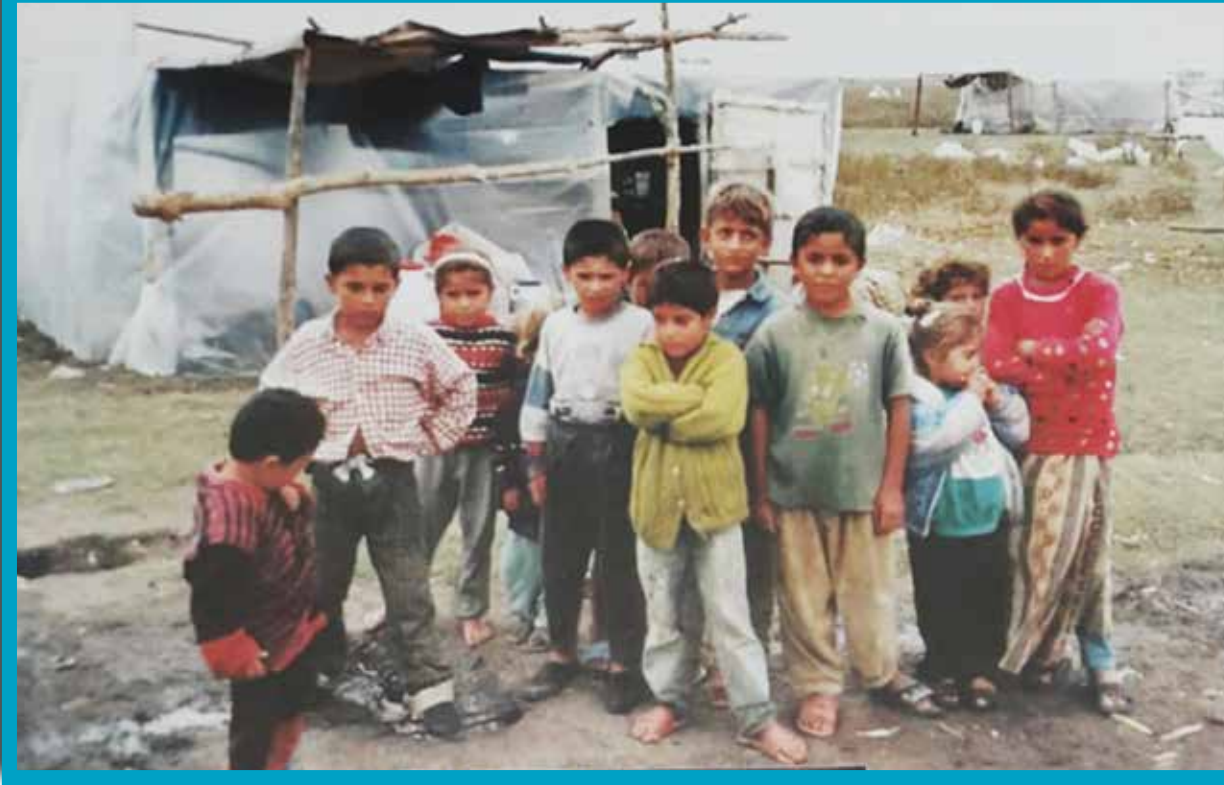
İstanbul, 1998-1999

Karacabey/Bursa, 1998

Karacabey/Bursa, 1998

- Karacabey/Bursa, 23 Eylül 1998
- Karacabey/Bursa, 23 İlon 1998
- Karacabey/Bursa, 23 September 1998
- *Göç-Der Haber Bülteni*, yıl 1, sayı 5, 1998 Ekim, arka kapak.
- *Bultena Nûçeyan a Göç-Derê*, sal 1, hejmar 5, 1998 Cotmeh, berga paş.
- *Göç-Der News Bulletin*, year 1, issue 5, 1998 October, back cover.

- Diyarbakır, Urfa, Mardin ve Van'ın köylerinden Torbalı'nın Pancarlı Beldesi'ne göç edenler çadırda ve barakalarda kalırlar. Torbalı/İzmir, 2001
- Kesên ku ji gundên Amed, Riha, Mêrdîn û Wanê koçkirî û li bajarokê Pancarlıya Torbalîyê di çadir û holikan de dimînin. Torbalı/İzmir, 2001
- People who migrated from the villages of Diyarbakır, Urfa, Mardin and Van to Pancarlı town of Torbalı stayed in tents and huts. Torbalı/İzmir, 2001
- *Göç-Der Haber Bülteni*, yıl 3, sayı 19, 2001 Mart-Nisan, sayfa 9.
- *Bultena Nûçeyan a Göç-Derê*, sal 3, hejmar 19, 2001 Adar-Nisan, rûpel 9.
- *Göç-Der News Bulletin*, year 3, issue 19, 2001 March-April, pages 9.

Torbalı/Izmir, 1998

• Balıkkesir'e göç. • Koça ber bi Balıkkesir ve. • Migration to Balıkkesir.

Ayvalık/Balıkkesir

- *Göç-Der Haber Bülteni*, yıl 1, sayı 8, 1999 Şubat, arka kapak.
- *Bultena Nûçeyan a Göç-Derê*, sal 1, hejmar 8, 1999 Sibat, berga paş.
- *Göç-Der News Bulletin*, year 1, issue 8, 1999 February, back cover.

- Evlerinden atılan göçzedeler. Kartal/İstanbul, 24-25 Haziran 1998
- Koçberên ji malê hatin avêtin. Kartal/İstanbul, 24-25ê Pûşpera 1998an
- Migration victims expelled from their houses. Kartal/İstanbul, June 24-25, 1998

- Evlerinden atılan göçzedeler. Kartal/İstanbul, 24-25 Haziran 1998
- Koçberên ji malê hatin derxistin. Kartal/Stenbol, 24-25ê Pûşpera 1998an
- Migration victims expelled from their houses. Kartal/İstanbul, June 24-25, 1998

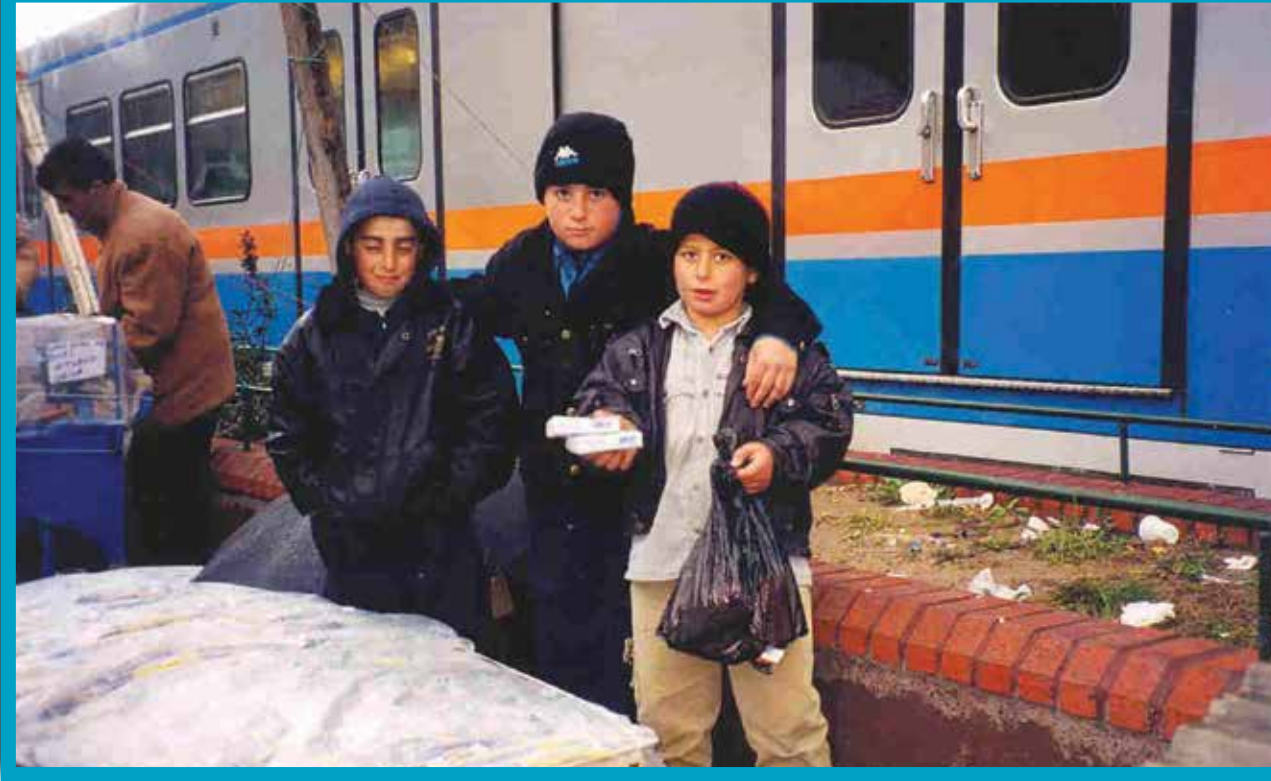

Firuzköy/İstanbul

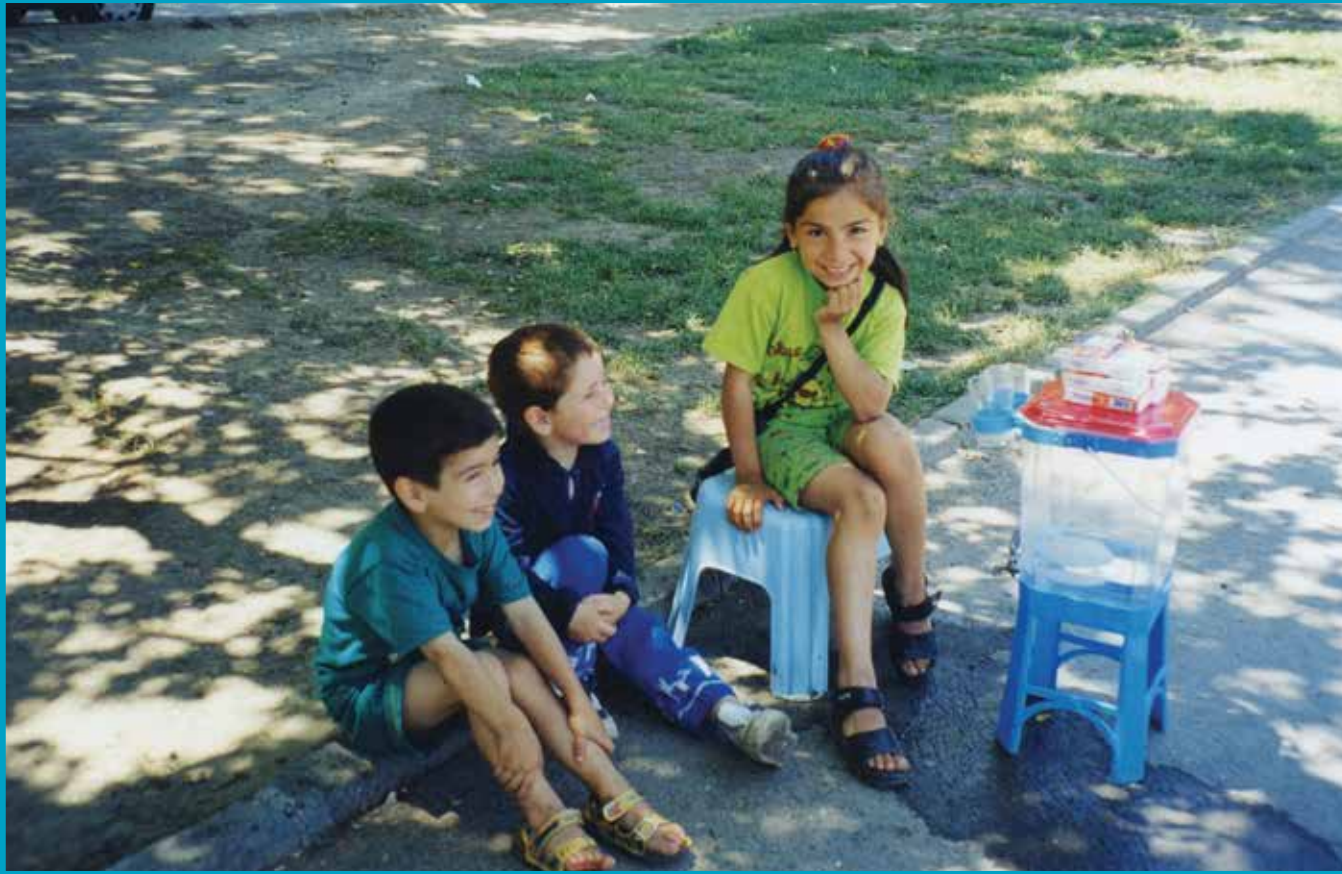

Şişli/İstanbul, 1999

- Mardin Kızıltepe'den İstanbul'a göç. Aksaray-Fatih/İstanbul, 1998-1999
- Koça ji Qosera Mêrdînê a ber bi İstanbulê ve. Aksaray-Fatih/İstanbul, 1998-1999
- Migration from Mardin Kızıltepe to İstanbul. Aksaray-Fatih/İstanbul, 1998-1999
- *Göç-Der Haber Bülteni*, yıl 3, sayı 15, 2000 Nisan-Mayıs, sayfa 9.
- *Bultena Nûçeyan a Goç-Derê*, sal 3, hejmar 15, 2000 Nisan-Gulan, rûpel 9.
- *Göç-Der News Bulletin*, year 3, issue 15, 2000 April-May, pages 9.

Aksaray-Fatih/İstanbul

• İstiklal Caddesi-Beyoğlu/İstanbul • Kolana İstiklalê-Beyoğlu/İstanbul • İstiklal Avenue-Beyoğlu/İstanbul

Beyoğlu/İstanbul

- Mardin'den Kızıltepe'den göç. Aksaray-Fatih/İstanbul, 2000
- Koça ji Qosera Mêrdînê û ber bi İstanbulê ve. Aksaray-Fatih/İstanbul, 2000
- Migration from Mardin and Kızıltepe. Aksaray-Fatih/İstanbul, 2000
- *Göç-Der Haber Bülteni*, yıl 3, sayı 15, 2000 Nisan-Mayıs, sayfa 10.
- *Bultena Nûçeyan a Goç-Derê*, sal 3, hejmar 15, 2000 Nisan-Gulan, rûpel 10.
- *Göç-Der News Bulletin*, year 3, issue 15, 2000 April-May, pages 10.

Beyoğlu/İstanbul

- Batman'dan Yenibosna/İstanbul'a g ç.
- Koça ji  lih , ber bi Yenibosna/İstanbul  ve.
- Migration from Batman to Yenibosna/İstanbul.

- Mardin'den Beyoğlu/İstanbul'a göç.
- Koça ji Mêrdînê ber bi Beyoğlu/İstanbulê ve.
- Migration from Mardin to Beyoğlu/İstanbul.

- 13 Eylül 1997 tarihli *Özgür Gündem* gazetesinin sayfalarına taşınan aile. Akçamelik-Hınıs/Erzurum'dan İstanbul'a göç.
- Nûçeya 13ê Îlona 1997an a Rojnameya *Özgür Gündemê* behsa malbatekê dike. Koça ji Akçamelik- Xinis/Erziromê ber bi bi İstanbulê ve.
- A family reported on the pages of *Özgür Gündem* newspaper dated September 13, 1997. Migration from Akçamelik-Hınıs/Erzurum to İstanbul.

- 13 Eylül 1997 tarihli Özgür Gündem gazetesi, Mardin'in Hurs Bölgesi 12 köyünden İstanbul'a göç eden ailelerin haberi.
- Nûçeya 13ê Îlona 1997an a Rojnameya Özgür Gündemê behsa malbatinan dîkin ku ji 12 gundên Xursa Mêrdînê koç kiriye.
- Özgür Gündem newspaper dated September 13, 1997, news on the families that migrated to İstanbul from 12 villages in Hurs region of Mardin.

Çalışmamızın bu bölümünde kullandığımız *GÖÇ-DER Haber Bülteni* verilerinin tamamının orijinal hali korunmuştur.

Awayê resen ê hemû daneyên *Bultena Nûçeyan a GOÇ-DERê* ku di vê beşa xebata me de hatine bikaranîn, hatiye parastin.

Within the scope of our study, the original version of the *Göç-Der News Bulletin* data used has been preserved.

Göç-Der Haber Bülteni'ne Yansıyan
**Zorla Yerinden Edilme
Hikâyeleri**

**Nûçeyên Li Ser
Jicihkirina Bi Darê Zorê**

*yên Di Bultena Nûçeyan
a Göç-Derê de Derketî*

**Migration Stories
Reflected**

in Göç-Der News Bulletin

Göç Çocukları*

Onlar, geleceğimizin teminatı... Onlar, geleceği barış ve sulh içinde teslim alacak yeni nesil... Bu savaştan en çok etkilenen kesim. Yasalar gereği her anne ve babayı, çocuğunun ilköğretiminden sorumlu tutan devletin, binlerce köyü ve mezrası boşaltılarak topraklarından koparılan ailelerin çocukları... Yeni, yabancı ortamda zorunlu göçün baskı ve şiddet ortamının sosyal, kültürel, psikolojik etkilerin dışında ekonomik olarak da çocuklar ailenin geçim kaynağı. Mardin'in (Yardere) Köyü'nden İstanbul'a göç eden, Beyoğlu'na yerleşen ve geçinebilmek için gece geç saatlere kadar ailece midye temizleyen çocuklar, ertesi gün arkadaşları yaşlıları okula giderken, muhtemelen onlar da sokakta midye satıyor olacaklar.

Belki de kaldırımları işgal ettikleri için belediye ve emniyet görevlileri tarafından engellenecekler. Parklarda oynaması, şarkılar öğrenmesi gereken çocuklar midye satarak, atölyede çalışıp boyacılık yapıyorlar, selpak satan göç çocukları, akşama evin ihtiyaçlarını düşünür. Göç çocukları, kentlerin sokaklarında bataklıklara ve tehlikelere karşı savunmasızlar.

Soruyoruz köyün özlediniz mi?

Hep bir ağızdan cevaplıyorlar: "Köyümüzü, toprağımızı çok özledik. Bu kirli savaş bitsin. Oynadığımız, koştuğumuz köyümüzün deresini, bayırlarını, çayırlarını özledik. Köyümüze dönmek istiyoruz."

* *Göç-Der Haber Bülteni*, yıl 1, sayı 2, 1998 Ekim, arka kapak.

Zarokên Koçê*

“Ew temînata siberoya me ne... Ew nifşên ku dê siberêjo aşitîye teslim bigrin... Di vî şerî de herî zêde bandor li wan dibe. Ew zarokê wan malbatan in ku bi hezar gund û gundikên wan hatin valakirin, ji axa xwe hatin qutkirin û mesûliyetê perwerdehiya seretayî ya zarokên wan ji teref dewletê li gor zagonan ji wan tê xwestin...Li vî cihê nû û biyanî ji bilî bandorên civakî, çandî û derûnî yên di şert û mercên dijwar ên koça bi zorê de, ew çavkaniya debara malbatên xwe ne. Ew zarok in ku tevî malbata xwe ji gundê Mêrdînê yê bi navê Yayderê koçî Stenbolê kiriye, li Beyoğluyê bi cih bûne û jî bo debara xwe heta derengê şevê bi malbata xwe re midyeyan paqij dikin û roja din hevsalên wan diçin dibistanê, lê belê bêgav[mecbûrî] in ku ew li kolanan midyeyan bifiroşin.

Dibe ku ji ber li ser peyarêyan disekin, ji teref şaredariyê an jî peywirdarên ewlehiyê(emniyetê) werin astengkirin. Di şûna ku ev zarok li parkan bilîzin û bistrên, mîdyeyan difiroşin, li atolyeyan dixebitin û solan boyax dikin, ew zarokên koçê ne ku mendîlan difiroşin, êvaran li pêdiviyên malê difikirin. Zarokên koçê, li dijî xetere û xerabiyên navbajêr bê parastin in.

Em dipirsin, te bêriya gundê xwe kirye?

Bi hev re dibersivînin: “Me bêriya gundê xwe, axa xwe pir kiriye. Ev şerê qirêj bila biqede. Me bêriya çem, berpala û mîrgên gundê xwe kiriye ku me lê dilîst û bazdida.”

.....
 * *Bultena Nûçeyan a Goç-Derê*, sal 1, hejmar 2, 1998 Cotmeh, berga paş.

Children of Migration*

They are the guarantee of our future... They are the new generation that will take over the future in peace and tranquility... They are the ones most affected by this war. They are the children of the families evacuated from thousands of villages and hamlets and torn apart from their lands by the state, which holds every parent responsible for their child's primary education pursuant to the law... In addition to the social, cultural, and psychological effects of the oppressive and violent nature of forced migration in the new and unknown environment, the children are also the family's source of subsistence economically. The children, who migrated from Mardin's (Yardere) Village to İstanbul, settled in Beyoğlu and clean mussels with their families until late hours to make a living, will probably be selling these mussels on the streets the next day, while their friends and peers will go to school.

The municipal and security forces will probably will not allow them since they occupy the sidewalks. The children, who should play in the parks and learn songs, instead sell mussels, work in workshops, paint shoes, or sell paper tissues, thinking of what the household needs for the evening. The children of migration are vulnerable to gutters and dangers on the streets of cities.

We ask them, did you miss your village?

They answer in unison: "We missed our village and our land so much. End this dirty war. We missed the streams, ridges, and meadows of our village, where we played and ran. We want to return to our village."

.....
* *Göç-Der News Bulletin*, year 1, issue 2, 1998 October, back cover.

RÖPORTAJ

“Şehirden Şehire Mevsimlik İşlerde Kurumlanıyor”

Bursa'nın Karacabey kazasına bağlı Beylik köyündeki naylon çadırlarda geçiminde, kâllınlık altında oturuyor. Yazın bir anı ve diğnde doluşun küçük çocuklar uyuş. Yeşil masa tabaklı etmeye çalışıyoruz. kullakların çok zor işlerini yapıyor. Anadın, sadece herkesin işe gittiğini ve Urla'nın Viranşehir kazasının köylerinden geldiğini öğrenmişdik.

Daha sonra gittiğimiz; Karacabey'in İsmet Paşa köyünün etrafından, tarlalar içinde ve köyün etrafında küçük çadır gruplarını fark ettik. Bey naylon çadırdan oluşan bir grupla konuştuk. Çadırların önünde bey bir kampın ortasında. Çadırlar içindeki erkekler bizleri davet davet davet ederler. Çadırları içine girip oturduk. Viranşehir'in köylerinden geldiklerini öğrendiğimiz aile “baharda Karacabey'e domates toplamasına geliyoruz, başta 12-4 Eylül bey aile bir kamyonla eşyalarımızı yükleyip Manisa'ya pamuk toplamasına gideceğiz”. Çekindikleri için ve sorunlarını daha fazla cevap vermek istemedikleri için kendilerini vedalayıp ayrılıyoruz.

Bursa Karacabey Beylik köyü naylon çadırlarda yaşayan insanlarla yaptığımız röportajı sunuyoruz. Bir göç mağduru anlayışla okuyunuz devam etki.

Goç-Der: Sizi tanıyabilir miyiz?
Gülte Ana: Mazedag Hellê köyünden altı yıldır naylon çadırlarda geçmeye yapıyoruz. (bir aradık) 14 atleden oluşur çadırların kaatdeske) 14 aile akrabayı hepimiz dört-beş aydır burada çalışıyoruz.

Goç-Der: Ne zamana kadar Karacabey'de kalacaksınız?
Gülte Ana: Üç-Dört gün içinde Karacabey'den Aydin'a gideceğiz. Aydın da pamuk toplama mevsimindedir. Pamuk toplama işinde çalışacağız. Aydin'da iki ay pamuk toplama mevsimi var.

Goç-Der: Bursa gelmeden önce nasıl geçiyordunuz, ne yapıyordunuz?
Kasım Çetinkaya: Köyümüzde, tarlalarında, fistik ağaçlarımız vardı. Ayrıca hayvan besledik, ekonomik durumumuz çok iyi idi. Köyde ikkol var. Çocuklarımız okula gönderiyorduk. Sindi ise yılın 12 ayı naylon çadırlarda yaşıyoruz. Domates mevsimi bitti jindi işleri yapıyoram yarm eşyalarımızı yükliyoruz. 18 aile üç kamyonla (toplam 160'dan fazla insan) pamuk toplamasına gideceğiz. Ancak köyümüzde toprağımıza kavuşursak bu yaşamdan kurtulabiliriz. Bursa'ya çalışmaya gelirken önce mahzar ve karakol kimliklerimiz alıyor ve bize iş verilmeden naylon çadır kurmamıza izin vermiyor. Biz iş bulup işe başladuktan sonra Sakalevizi yazmamızdaki başta bir yenile devam ediyoruz.

Goç-Der: Kaç yapıyorsunuz ve ne zamanları bir naylon çadır kullanıyorsunuz?
Goç-Der: Kaç yapıyoruz ve ne zamanları bir naylon

çadır kullanıyoruz. İşçiler çok düşük yevmiye ile çalışıyorlar. Üstelik ücretlerini de düzenli olarak vermiyorlar. Bu yüzden geçim sıkıntısı yaşıyoruz.
-5.10. sayıları aramızdaki çocuklara soruyoruz.
Goç-Der: Okula gidiyor musunuz?
Çocuklar: Hiçbirimiz okula gitmiyoruz.
Goç-Der: Okula gidip hangi mesleği yapacak sindiniz?
Çocuklar:—(Sessizlik).
Goç-Der: Burada neler yapıyorsunuz? Köydeki çocuklarla konuşuyor muyuz musunuz?
Çocuklar: Hayır onlarla hiç konuşmuyoruz zaman zaman konuşuyoruz.
Bir arada sizlerle tarlaların işçileri geldi. Ve bazıları gelip bize bildirdi. Göç-Der: Karacabey'e, domates toplaması nereden geldi?

Kasım Çetinkaya: Sürte bağı, Erub'un Şikele köyünden geldi. “Güvenlik güçleri” korucu olamazdı yoksa köyü boşaltmırmış söylemişler. Biz Bursa'dan Karacabey'e silah almak istemedik. Bu nedenle “Güvenlik Güçleri” köyümüzü boşaltmır ekvrimizi yakular. Köyümüzden ayıldığımızdan bu yana çalışıyoruz. Alimiz dağdık. Alilem bir kısmı Erzurum yaylalarında hayvan besliyor. Kışın Urla ovalarında tekrar birleşiyoruz. Urla'da naylon çadırlarda yaşıyoruz.
Goç-Der: Bursa gelmeden önce nasıl geçiyordunuz, ne yapıyordunuz?
Kasım Çetinkaya: Köyümüzde, tarlalarında, fistik ağaçlarımız vardı. Ayrıca hayvan besledik, ekonomik durumumuz çok iyi idi. Köyde ikkol var. Çocuklarımız okula gönderiyorduk. Sindi ise yılın 12 ayı naylon çadırlarda yaşıyoruz. Domates mevsimi bitti jindi işleri yapıyoram yarm eşyalarımızı yükliyoruz. 18 aile üç kamyonla (toplam 160'dan fazla insan) pamuk toplamasına gideceğiz. Ancak köyümüzde toprağımıza kavuşursak bu yaşamdan kurtulabiliriz. Bursa'ya çalışmaya gelirken önce mahzar ve karakol kimliklerimiz alıyor ve bize iş verilmeden naylon çadır kurmamıza izin vermiyor. Biz iş bulup işe başladuktan sonra Sakalevizi yazmamızdaki başta bir yenile devam ediyoruz.

Goç-Der: Kaç yapıyorsunuz ve ne zamanları bir naylon çadır kullanıyorsunuz?
Goç-Der: Kaç yapıyoruz ve ne zamanları bir naylon

RÖPORTAJ

“Bisler Tarlada Çalışırken Bize Satın Alıyorlar”

bir göç kadını kalıyor. İşçiler çok düşük yevmiye ile çalışıyorlar. Üstelik ücretlerini de düzenli olarak vermiyorlar. Bu yüzden geçim sıkıntısı yaşıyoruz.
-5.10. sayıları aramızdaki çocuklara soruyoruz.
Goç-Der: Okula gidiyor musunuz?
Çocuklar: Hiçbirimiz okula gitmiyoruz.
Goç-Der: Okula gidip hangi mesleği yapacak sindiniz?
Çocuklar:—(Sessizlik).
Goç-Der: Burada neler yapıyorsunuz? Köydeki çocuklarla konuşuyor muyuz musunuz?
Çocuklar: Hayır onlarla hiç konuşmuyoruz zaman zaman konuşuyoruz.
Bir arada sizlerle tarlaların işçileri geldi. Ve bazıları gelip bize bildirdi. Göç-Der: Karacabey'e, domates toplaması nereden geldi?

Şükür: 18 Yağın dayın naylon çadırlarda ve tarlaları üç yıl okulu okudum. Kıyın edemem oldum sonra göçtüm.
Yeni işleri gelen başta Göç-Der: Çalışma koşullarını nasıl değerlendiriyorsunuz?
Şükür: Bakı ve köy karnamları dayarabilmek. Sizin gibi Dernek ve kuruluş ekim olmalı. Bisler buraya ve belidiyeler birleşip iş yubünliraya bizleri çalıştırmaları için (Ova Esemen, Bey buldük) ötek ve çalışmamızı Balıkesir'den kamyonlarla yevmiye verdirler. Bursa'ya çalıştırmak istedik alamadık. Anlamak zorunda kaldık. acılar çektim mağdur olduğumuzu biliyoruz. Geçim zamanında idemiyoruz. Yalnız paramız olmadan başka bir iş bulamıyoruz. Geçim zamanında idemiyoruz. Yalnız paramız olmadan başka bir iş bulamıyoruz. Geçim zamanında idemiyoruz. Yalnız paramız olmadan başka bir iş bulamıyoruz.

Şükür: Emeğinizi kendinize yapıyorsunuz değil kâllan an alıyor suuz olduğu içinde genelde domates siber oluyoruz. Şekerpancak yapıyor bunda hayvanları bile veriliyor. Ama en çok yedimiz yemekten biri, parçasınımsa (ot) tükletilebilecek) ve diğer olan şeyler arada bir de pazara gidiyoruz. Peynir ve saşayış pahalı olduğu için alamıyoruz. En düşük kalitedeki meyve, en suuz patatesi ve buğuru oluyoruz.
Goç-Der: Koşullarında hayvan beslemenizi köyünüzde, serpağında diti ve költürü ile ötürüyor yapıyor yarımla dikilgiye ayrılıyor.

Şükür: Emeğinizi kendinize yapıyorsunuz değil kâllan an alıyor suuz olduğu içinde genelde domates siber oluyoruz. Şekerpancak yapıyor bunda hayvanları bile veriliyor. Ama en çok yedimiz yemekten biri, parçasınımsa (ot) tükletilebilecek) ve diğer olan şeyler arada bir de pazara gidiyoruz. Peynir ve saşayış pahalı olduğu için alamıyoruz. En düşük kalitedeki meyve, en suuz patatesi ve buğuru oluyoruz.
Goç-Der: Koşullarında hayvan beslemenizi köyünüzde, serpağında diti ve költürü ile ötürüyor yapıyor yarımla dikilgiye ayrılıyor.

RÖPORTAJ

Ekim 1998

komyonu binip geliyoruz. Bisler buraya gelirken bizleri getiren kamyonun paramız işverinin ödemesi gerektikini iddeta ediliyor. Beğenmediği işçileri aradan seçip çalıştırarak istemiyorlar. Bisler tarlada çalışırken satın almamış insan gücü ile çalışıyor. Yakılan ve beğenilmi köylerin insanlar hep aç ve susuz, beç işi sayısı çok fazla olduğu için bir kısmın insan susuz kalıyor. İş vermemiz paramız hala vermedik. Tarlada çamur içinde çalışırken işçilere ödeme alınması gerekiyor. Topramın çizimeler, kaşma ve kırak kapları için hakarete uğruyoruz. İlk geçiminde çadırlarımız köyün mezarına kurmak istedik kabul emediler. Tarlanın içinde yer gösterdiler. Yağmır yağınca çamur ve sular altında kaldık. Karnamız doymamak, geçimilemek için sabah yediden akşamı ona kadar mesai yapıyoruz güster ölüyor.

Şükür: Emeğinizi kendinize yapıyorsunuz değil kâllan an alıyor suuz olduğu içinde genelde domates siber oluyoruz. Şekerpancak yapıyor bunda hayvanları bile veriliyor. Ama en çok yedimiz yemekten biri, parçasınımsa (ot) tükletilebilecek) ve diğer olan şeyler arada bir de pazara gidiyoruz. Peynir ve saşayış pahalı olduğu için alamıyoruz. En düşük kalitedeki meyve, en suuz patatesi ve buğuru oluyoruz.
Goç-Der: Koşullarında hayvan beslemenizi köyünüzde, serpağında diti ve költürü ile ötürüyor yapıyor yarımla dikilgiye ayrılıyor.

Şükür: Emeğinizi kendinize yapıyorsunuz değil kâllan an alıyor suuz olduğu içinde genelde domates siber oluyoruz. Şekerpancak yapıyor bunda hayvanları bile veriliyor. Ama en çok yedimiz yemekten biri, parçasınımsa (ot) tükletilebilecek) ve diğer olan şeyler arada bir de pazara gidiyoruz. Peynir ve saşayış pahalı olduğu için alamıyoruz. En düşük kalitedeki meyve, en suuz patatesi ve buğuru oluyoruz.
Goç-Der: Koşullarında hayvan beslemenizi köyünüzde, serpağında diti ve költürü ile ötürüyor yapıyor yarımla dikilgiye ayrılıyor.

Şükür: Emeğinizi kendinize yapıyorsunuz değil kâllan an alıyor suuz olduğu içinde genelde domates siber oluyoruz. Şekerpancak yapıyor bunda hayvanları bile veriliyor. Ama en çok yedimiz yemekten biri, parçasınımsa (ot) tükletilebilecek) ve diğer olan şeyler arada bir de pazara gidiyoruz. Peynir ve saşayış pahalı olduğu için alamıyoruz. En düşük kalitedeki meyve, en suuz patatesi ve buğuru oluyoruz.
Goç-Der: Koşullarında hayvan beslemenizi köyünüzde, serpağında diti ve költürü ile ötürüyor yapıyor yarımla dikilgiye ayrılıyor.

Şükür: Emeğinizi kendinize yapıyorsunuz değil kâllan an alıyor suuz olduğu içinde genelde domates siber oluyoruz. Şekerpancak yapıyor bunda hayvanları bile veriliyor. Ama en çok yedimiz yemekten biri, parçasınımsa (ot) tükletilebilecek) ve diğer olan şeyler arada bir de pazara gidiyoruz. Peynir ve saşayış pahalı olduğu için alamıyoruz. En düşük kalitedeki meyve, en suuz patatesi ve buğuru oluyoruz.
Goç-Der: Koşullarında hayvan beslemenizi köyünüzde, serpağında diti ve költürü ile ötürüyor yapıyor yarımla dikilgiye ayrılıyor.

Şükür: Emeğinizi kendinize yapıyorsunuz değil kâllan an alıyor suuz olduğu içinde genelde domates siber oluyoruz. Şekerpancak yapıyor bunda hayvanları bile veriliyor. Ama en çok yedimiz yemekten biri, parçasınımsa (ot) tükletilebilecek) ve diğer olan şeyler arada bir de pazara gidiyoruz. Peynir ve saşayış pahalı olduğu için alamıyoruz. En düşük kalitedeki meyve, en suuz patatesi ve buğuru oluyoruz.
Goç-Der: Koşullarında hayvan beslemenizi köyünüzde, serpağında diti ve költürü ile ötürüyor yapıyor yarımla dikilgiye ayrılıyor.

Şükür: Emeğinizi kendinize yapıyorsunuz değil kâllan an alıyor suuz olduğu içinde genelde domates siber oluyoruz. Şekerpancak yapıyor bunda hayvanları bile veriliyor. Ama en çok yedimiz yemekten biri, parçasınımsa (ot) tükletilebilecek) ve diğer olan şeyler arada bir de pazara gidiyoruz. Peynir ve saşayış pahalı olduğu için alamıyoruz. En düşük kalitedeki meyve, en suuz patatesi ve buğuru oluyoruz.
Goç-Der: Koşullarında hayvan beslemenizi köyünüzde, serpağında diti ve költürü ile ötürüyor yapıyor yarımla dikilgiye ayrılıyor.

RÖPORTAJ

Ekim 1998

komyonu binip geliyoruz. Bisler buraya gelirken bizleri getiren kamyonun paramız işverinin ödemesi gerektikini iddeta ediliyor. Beğenmediği işçileri aradan seçip çalıştırarak istemiyorlar. Bisler tarlada çalışırken satın almamış insan gücü ile çalışıyor. Yakılan ve beğenilmi köylerin insanlar hep aç ve susuz, beç işi sayısı çok fazla olduğu için bir kısmın insan susuz kalıyor. İş vermemiz paramız hala vermedik. Tarlada çamur içinde çalışırken işçilere ödeme alınması gerekiyor. Topramın çizimeler, kaşma ve kırak kapları için hakarete uğruyoruz. İlk geçiminde çadırlarımız köyün mezarına kurmak istedik kabul emediler. Tarlanın içinde yer gösterdiler. Yağmır yağınca çamur ve sular altında kaldık. Karnamız doymamak, geçimilemek için sabah yediden akşamı ona kadar mesai yapıyoruz güster ölüyor.

Şükür: Emeğinizi kendinize yapıyorsunuz değil kâllan an alıyor suuz olduğu içinde genelde domates siber oluyoruz. Şekerpancak yapıyor bunda hayvanları bile veriliyor. Ama en çok yedimiz yemekten biri, parçasınımsa (ot) tükletilebilecek) ve diğer olan şeyler arada bir de pazara gidiyoruz. Peynir ve saşayış pahalı olduğu için alamıyoruz. En düşük kalitedeki meyve, en suuz patatesi ve buğuru oluyoruz.
Goç-Der: Koşullarında hayvan beslemenizi köyünüzde, serpağında diti ve költürü ile ötürüyor yapıyor yarımla dikilgiye ayrılıyor.

Şükür: Emeğinizi kendinize yapıyorsunuz değil kâllan an alıyor suuz olduğu içinde genelde domates siber oluyoruz. Şekerpancak yapıyor bunda hayvanları bile veriliyor. Ama en çok yedimiz yemekten biri, parçasınımsa (ot) tükletilebilecek) ve diğer olan şeyler arada bir de pazara gidiyoruz. Peynir ve saşayış pahalı olduğu için alamıyoruz. En düşük kalitedeki meyve, en suuz patatesi ve buğuru oluyoruz.
Goç-Der: Koşullarında hayvan beslemenizi köyünüzde, serpağında diti ve költürü ile ötürüyor yapıyor yarımla dikilgiye ayrılıyor.

Şükür: Emeğinizi kendinize yapıyorsunuz değil kâllan an alıyor suuz olduğu içinde genelde domates siber oluyoruz. Şekerpancak yapıyor bunda hayvanları bile veriliyor. Ama en çok yedimiz yemekten biri, parçasınımsa (ot) tükletilebilecek) ve diğer olan şeyler arada bir de pazara gidiyoruz. Peynir ve saşayış pahalı olduğu için alamıyoruz. En düşük kalitedeki meyve, en suuz patatesi ve buğuru oluyoruz.
Goç-Der: Koşullarında hayvan beslemenizi köyünüzde, serpağında diti ve költürü ile ötürüyor yapıyor yarımla dikilgiye ayrılıyor.

Şükür: Emeğinizi kendinize yapıyorsunuz değil kâllan an alıyor suuz olduğu içinde genelde domates siber oluyoruz. Şekerpancak yapıyor bunda hayvanları bile veriliyor. Ama en çok yedimiz yemekten biri, parçasınımsa (ot) tükletilebilecek) ve diğer olan şeyler arada bir de pazara gidiyoruz. Peynir ve saşayış pahalı olduğu için alamıyoruz. En düşük kalitedeki meyve, en suuz patatesi ve buğuru oluyoruz.
Goç-Der: Koşullarında hayvan beslemenizi köyünüzde, serpağında diti ve költürü ile ötürüyor yapıyor yarımla dikilgiye ayrılıyor.

Şükür: Emeğinizi kendinize yapıyorsunuz değil kâllan an alıyor suuz olduğu içinde genelde domates siber oluyoruz. Şekerpancak yapıyor bunda hayvanları bile veriliyor. Ama en çok yedimiz yemekten biri, parçasınımsa (ot) tükletilebilecek) ve diğer olan şeyler arada bir de pazara gidiyoruz. Peynir ve saşayış pahalı olduğu için alamıyoruz. En düşük kalitedeki meyve, en suuz patatesi ve buğuru oluyoruz.
Goç-Der: Koşullarında hayvan beslemenizi köyünüzde, serpağında diti ve költürü ile ötürüyor yapıyor yarımla dikilgiye ayrılıyor.

Şükür: Emeğinizi kendinize yapıyorsunuz değil kâllan an alıyor suuz olduğu içinde genelde domates siber oluyoruz. Şekerpancak yapıyor bunda hayvanları bile veriliyor. Ama en çok yedimiz yemekten biri, parçasınımsa (ot) tükletilebilecek) ve diğer olan şeyler arada bir de pazara gidiyoruz. Peynir ve saşayış pahalı olduğu için alamıyoruz. En düşük kalitedeki meyve, en suuz patatesi ve buğuru oluyoruz.
Goç-Der: Koşullarında hayvan beslemenizi köyünüzde, serpağında diti ve költürü ile ötürüyor yapıyor yarımla dikilgiye ayrılıyor.

Şükür: Emeğinizi kendinize yapıyorsunuz değil kâllan an alıyor suuz olduğu içinde genelde domates siber oluyoruz. Şekerpancak yapıyor bunda hayvanları bile veriliyor. Ama en çok yedimiz yemekten biri, parçasınımsa (ot) tükletilebilecek) ve diğer olan şeyler arada bir de pazara gidiyoruz. Peynir ve saşayış pahalı olduğu için alamıyoruz. En düşük kalitedeki meyve, en suuz patatesi ve buğuru oluyoruz.
Goç-Der: Koşullarında hayvan beslemenizi köyünüzde, serpağında diti ve költürü ile ötürüyor yapıyor yarımla dikilgiye ayrılıyor.

Şehirden Şehire Mevsimlik İşlerde Karın Tokluğuna Çalışıyoruz*

Bursa'nın Karacabey kazasına bağlı Beylik köyündeki naylon çadırlara gitiğimizde, kilimin üstüne yaşlı bir ana ve dışarda dolaşan küçük çocuklar vardı. Yaşlı ana ile sohbet etmeye çalıştığımızda kulaklarının çok zor işittiğini anladık. Anadan, sadece herkesin işe gittiğini ve Urfa'nın Viranşehir kazasının köylerinden geldiğini öğrenebildik.

Daha sonra gittiğimiz Karacabey'in İsmet Paşa köyünün etrafından, tarlalar içinde ve köyün etrafında küçük çadır fark ettik. Beş naylon çadırdan oluşan bir gruba yanaştık. Çadırların önünde boş bir kamyon bekliyordu. Çadırın içindeki erkekler bizleri çadıra davet ettiler. Çadırın içine girip oturduk. Viranşehir'in köylerinden geldiklerini öğrendiğimiz aile "baharda Karacabey'e domates toplamaya geliyoruz, bugün (24 Eylül) beş aile bir kamyonu eşyalarımızı yükleyip Manisa'ya pamuk toplamaya gideceğiz". Çekindikleri için ve sorularımıza daha fazla cevap vermek istemedikleri için kendileriyle vedalaşıp ayrılıyoruz.

Bursa Karacabey Beylik köyü naylon çadırda yaşayan ve Ova Esemen'deki naylon çadırlarda yaşayan insanlarla yaptığımız röportajı sunuyoruz. Bir göç mağduru anayla sohbetimize devam ettik.

* Göç-Der Haber Bülteni, yıl 1, sayı 5, 1998 Ekim, sayfa 3-4-5.

Göç-Der: Sizi tanıyabilir miyiz?

Gülê Ana: Mazıdağı Helilê köyündenim altı yıldır naylon-çadırlarda göçebe yaşıyoruz, (bir aradaki 14 aileden oluşan çadırları kastederek) 14 aile akrabamız hepimiz dört-beş aydır burda çalışıyoruz.

Göç-Der: Ne zamana kadar Karacabey'de kalacaksınız?

Gülê Ana: Üç-Dört gün içinde Karacabey'den Aydın'a gideceğiz. Aydın da pamuk toplama mevsimidir. Pamuk toplama işinde çalışacağız. Aydın'da iki ay pamuk toplama işinde çalıştıktan sonra İzmir'e Çukuraltı'na gideceğiz. izmir Çukuraltı'nda kışın orman işlerinde çalışarak ve baharda tekrar domates toplamaya buraya geleceğiz.

Göç-Der: Çocuklar okula gidiyor mu?

Gülê Ana: Hayır hiç biri okula gitmiyor. Nasıl gönderelim ki karnımızı doyuramıyoruz 9-10 yaşından büyük çocuklarda zorunlu çalışıyor.

Göç-Der: Mazıdağı'nın Helilê köyünde ne iş yapıyorsunuz, varsa eviniz, tarlanız ne durumda, köyünüze dönmeyi naylon çadırlardan kurtulmayı umut ediyor musu-

nuz? (Köyü hatırlarken Gülê ananın gözlerinden yaşlar akmaya başladı)

Gülê Ana: Köyde ziraat ve hayvancılık yapardık. Şu an evlerimiz yıkılmış, tarlalarımız boş durumda. Naylon çadırlarda yaşam çok rezil, ama kurtulmak çok zor. Mutfağımız dışarda açıkta çamaşır yıkıyoruz, su yok, banyomuz bile dışarda tek odalı naylon çadırda sekiz-on kişi bazen onbeş kişi bir arada yaşıyoruz.

Gülê Ana sorularımıza cevap verirken çak tedirgindi Sık sık el işareti ile dillerinin kesik olduğunu izah etmeye çalışıyordu, ve sorularımıza cevap vermeye korktuğunu anladık. İki tarafımızda bizleri kontrol edenlerin olduğunu fark ettik. Gülê ananın tedirginliğini anladık Gülê anayı daha fazla rahatsız etmek istemediğimiz için hatırlı isteyerek ayrıldık.

Bursa Karacabey'e bağlı Ova Esemen köyü yakınındaki çadır kentteki mevsimlik işçilerin yaşam koşullarını yerinde görüp, inceleme yapmak amacıyla gittik. 20'ye yakın naylon çadırdan oluşan çadır kentte yalnızca yaşlı kadın ve çocuklarla karşılaştık. Bizleri davet ettikleri 13-15 metre karelik tek bölümlü çadırın bir tarafı hasırla mutfak olarak kullanılmak üzere ayrılmıştı. Bizi karşılayan yaşlı kadın ve çocuklarla röportajımıza devam ettik.

Göç-Der: Buraya nereden, hangi sebeplerden dolayı göç ettiniz anlatır mısınız?

Ayşe Ana: Şırnak-Van yayalarında göçebe yaşam sürüyorduk. Kıl çadırlarda yaşar, hayvancılıkla geçimimizi sağlardık. Kıl çadırlar bizi soğuktan korurdu. Ekonomik durumumuzda iyi idi. Cizre'den Van'a kadar olan köylerin insanlarıyla ilişkilerimiz çok iyiydi. Birbirlerimizle yardımlaşırđık. Oysa burada herkese yabancıyız. Yakın köydeki insanlar bizi hor görüyorlar. Bize fazla yaklaşmıyorlar. Zaten dillerini de bilmiyoruz. Sanırım bundan dolayı bize dilsiz muamelesi yapıyorlar. Bu naylon çadırlarda yaşamak çok zor on kişi bir göz çadırda kalıyoruz. İşçiler çok düşük yevmiye ile çalışıyorlar. Üstelik ücretlerini de düzenli olarak vermiyorlar. Bu yüzden geçim sıkıntısı çekiyoruz.

5-10 yaşları arasındaki çocuklara soruyoruz.

Göç-Der: Okula gidiyor musunuz ?

Çocuklar: Hiç birimiz okula gidemiyoruz.

Göç-Der: Okula gidip hangi mesleği yapmak isterdiniz?

Çocuklar:.....(Sessizlik).....

Göç-Der: Burada neler yapıyorsunuz? Köydeki çocuklarla konuşup oynuyor musunuz?

Çocuklar: Hayır! Onlarla hiç ilişkimiz yok! Dillerini bilmiyoruz! Karşılaştığımız zaman konuşamıyoruz!

Bu arada traktörle tarladan işçiler geldi. Ve bazıları gelip bize katıldı. Sohbetlerimizi onlarla geliştirdik.

Göç-Der: Karacabey'e, domates toplamaya nereden geldiniz?

Kasım Çetinkaya: Siirt'e bağlı Eruh'un Şikeftê köyünden geldik. "güvenlik güçleri" korucu olmamızı yoksa köyü boşaltmamızı söylemişlerdi. Biz bunu kabul etmedik, silah almak istemedik. Bu nedenle "güvenlik güçleri" köyümüzü boşaltıp evlerimizi yaktılar. Köyümüzden ayrıldığımızdan beri yedi yıldır şehirden şehire, mevsimlik işlerde karın tokluğuna çalışıyoruz. Ailemiz dağıldı. Ailemizin bir kısmı Erzurum yayalarında hayvan besliyor. Kışın Urfa ovalarında tekrar birleşiyoruz. Urfa'da naylon çadırlarda yaşıyoruz.

Göç-Der: Buraya gelmeden önce nasıl geçiniyordunuz? Anlatırmısınız?

Kasım Çetinkaya: Köyümüzde; tarlalarımız, fıstık ağaçlarımız vardı. Ayrıca hayvan beslerdik. Ekonomik durumumuz çok

iyiydi. Köyde ilkokul vardı. Çocuklarımızı okula gönderiyorduk. Şimdi ise yılın 12 ayı naylon çadırlarda yaşıyoruz. Domates mevsimi bitti. Şimdi işten geliyorum, yarın eşyalarımızı yüklüyoruz 18 aile 3 kamyonla (toplam 160'dan fazla insan) pamuk toplamaya gideceğiz. Ancak köyümüzde toprağımıza kavuşsak bu yaşamdan kurtulabiliriz. Buraya çalışmaya gelirken önce muhtar ve karakol kimliklerimizi alıyor ve bize iş verilmeden naylon çadır kurmamıza izin verilmiyor. Biz iş bulup işe başladıktan sonra, bize gösterilen yerde çadır kurabiliyoruz.

Sohbetimiz yanımızdaki başka bir gençle devam ediyoruz.

Göç-Der: Kaç yaşındasın ve ne zamandan beri naylon çadırlarda yaşıyorsun?

İhsan: 18 yaşındayım, 7 yıldır yani 11 yaşından beri naylon çadırlarda ve tarla işlerinde çalışıyorum. 1991'e kadar 3 yıl okudum. Köyümüz yakıldıktan sonra okula devam edemedim, ondan sonra çalışmaya başladım.

Yeni işten gelen başka bir göç mağduruyla devam ettik

Göç-Der: Çalışma koşullarını anlatır mısın?

Şükrü: Baskı ve köy boşaltmalardan dolayı insanlar karınlarını doyurabilmek için buralara kadar dağılmışlar. Sizin gibi dernek ve kurumlar sorunlarımızı çözmede daha etkin olmalı.

Bizler buraya gelirken tarla sahipleri, muhtarlar ve belediyeler birleşip düşük fiyat belirlediler. Bir milyon yüzbin liraya bizleri çalıştırmak istediler. Bizler de üç köyün işçileri (Ova Esemem, Beylik, Beyköy) binden fazla işçi sözbirliği ettik ve çalışmadık, iki milyon yevmiye istedik. Balıkesir'den kamyonla işçi getirdiler 2,5 milyon yevmiye verdiler. Bursa'daki işçilerden ve sendikalardan destek istedik alamadık. Bir milyon yediyüzbin liraya anlaşmak zorunda kaldık. Buradaki ailelerin hepsi çok büyük acılar çekmiş ve mağdur olmuşlar. Bir de yevmiyenin yüzde onu dayıbaşına kalıyor. Geçmiş yıllardan beri ve bu yılda paramız zamanında ödenmiyor. Yarın eşyaları yükleyip gideceğiz halen paramızı ödemediler. Bu köye (Ova Esemem'de) en az 300 işçi var. Karacabey'in 65 köyünden Kürt işçilerin en az olduğu köydür. Bazı köylerde çocuklar ve yaşlılar hariç 500-600'den fazla Kürt işçi var. İşçiler akşam ev dönüşte domates dolu römorkun üstünde taşıyorlar. Geçen ay iki arkadaşımız römorkun üstünde yuvarlanıp yere düştüler, çok kötü yaralandıkları için bir süre çalışamadılar.

Köye işverenlerin çağrısı üzerine geldik 50-60 kişi bir bir kamyonla binip geliyoruz. Bizler buraya gelirken bizleri buraya getiren kamyonun parasını işverenlerin ödemesi gerekirken ödemediler.

Beğenmediği işçileri aradan seçip çalıştırmak istemiyorlar. Bizler tarlada çalışırken satın alınmış insan gözüyle bakıyor-

lar. Yakılan ve boşaltılan köylerin insanları hep aç ve işsiz, boş işçi sayısı çok fazla olduğu için bir kısım insan işsiz kalıyor. İşveren paramızı halen vermedi. Tarlada çamur içinde çalışırken işçilere çizme alınması gerekiyor. Yıpranan çizmeler, kazma ve kürek sapları içinde hakarete uğruyoruz. İlk geldiğimizde çadırlarımızı köyün mezrasına kurmak istedik, kabul etmediler. Tarlanın içinde yer gösterdiler. Yağmur yağınca çamur ve sular altında kaldık. Karnımızı doyurabilmek geçinebilmek için sabah 7'den akşam 10'a kadar mesai yaptığımız günler oluyor.

Göç-Der: Beslenme ve sağlık koşullarını anlatır mısınız?

Şükrü: Gördüğümüz naylon çadırlarda yaşayan insanların çoğu, yılın 12 ayı yer değiştirerek naylon çadırlarda yaşıyorlar. Bizler 6 aile sonbaharda pamuk işi bitti mi, Cizre'deki evimize gidiyoruz ve kıt kanaat geçiniyoruz. 7 işçi 1 günde 9 ton domates topluyor ve traktöre yüklüyoruz, akşam evimize 1 kilo domates getiremiyoruz, tarlada çalışırken birimiz domates yiyecek alsak hakarete uğruyoruz. 23 Nisan'dan beri buradayız. Bu güne kadar hiç et yemedik. İzmir'de ameliyat olacak ağır hasta olan bir yakınımız 2 günlüğüne bize misafir oldu! kendisi için et aldık, o günden başka et yüzü görmedik.

Çocuklarımız hastalandığında doktora götüremiyoruz. Çok ağır bir bayan hastamız vardı. Kemalpaşa devlet hasta-

nesine götürdük. Hastanede herhangi bir sağlık güvencemiz olmadığı için tedaviye almadılar. Burada bize yeşil kart verilmiyor. Muhtar ve yetkililer bize çeşitli engeller çıkartıyor. Bizi aşağılıyor ve horluyorlar. Bize 200 metre yakın köy mezrasında köyün çeşmesi var muhtarlık kapattı. İki aydır kapalı. Köyde tulumba suyunu hayvanlara içiriyorlar. Köylü içme ve kullanma suyunu musluktan sağlıyor. Bizler tulumba suyunu köylülerden rica minnet alıyoruz. Dışardan topladığımız çalı çırpı ile yemeklerimizi pişiriyoruz. Yağışlı havalarda çadır içinde piknik tüpü ile yemek pişiriyoruz.

Göç-Der: Çoğunlukla hangi yemekleri pişirip yiyorsunuz?

Şükrü: Ekmeğimizi kendimiz pişiriyoruz, düşük kalite un alıyor, ucuz olduğu için genelde domates biber alıyoruz. Şekerpancarı yaprağı burada hayvanlara bile verilmiyor. Ama en çok yediğimiz yemekten biri pırpar (semiz otu) toluk (ebegümeci) ve diğer otları topluyor arada bir pazara gidiyor. Peynir ve sanayağı pahalı olduğu için alamıyoruz. En düşük kalitedeki zeytini en en ucuz patatesi ve bulguru alıyoruz.

Göç-Der: Kendilerine herkesin köyünde toprağında dili ve kültürü ile özgürce yaşadığı yarınlar dileğiyle ayrılıyor.

Em Bajar bi Bajar di Karên Demkî de bi Nanûzikê Dixebitin*

Dema ku em çûn konên naylon ên gundê Beylika navçeya Bursa Karacabayê, dayikeke yextiyar li ser kulav bû û li derve zarokin hebûn. Dema ku em bi dayikê re axivîn, me fahm kir ku guhê wê giran e. Me ji dayikê fêhm kir ku hemû kes çûne şixul û ji gundên navçeya Ruha Wêranşahrê hatine.

Piştire em çûn û me ferq kir ku li gundê İsmet Paşa yê Karacabayê di nav zeviyan de û li der dora gund konên biçûk hene. Me nêzîki li komeke ji 5 konên naylon pêkhatî kir. Li pêşiya konên wan kamyoneke vala sekinî bû. Mêrên di hundir kon de em dawetî hundir kirin. Em ketin hundir û rûniştin. Em hîn bûn ku ev malbat ji gundên Wêranşahrê hatine û wisa gotin. 'Em biharan bo hevdana firingiyan tên Karacabayê. Îro (24ê îlonê) em ê pênc malbat ji bo hevdana pembo biçin Manisayê. Ji ber ku xwe vegirtin û nexwestin êdî bersivê bidin pirsên me, me xatir ji wan xwest û em çûn. Em hevpeyvîna xwe ya bi mirovên di konên naylon de dijîn, pêşkêş dikin ku li gundê Beylika navçeya Bûrsa Karacabayê û gundê Ova Esmenê di konên naylon de dijîn. Me sohbeta xwe bi dayikeke mexdûra koçê re domand.

* Bultena Nûçeyan a Goç-Derê, sal 1, hejmar 5, 1998 Cotmeh, rûpel 3-4-5.

Goç- Der: Ji kerema xwe tu dikarî xwe bide nasîn?

Dayika Gulê: Ez ji gundê Hilêliyê yê Şemrexê me. Va ye şeş sal in em wekî koçeran di konên naylon de dijîn (mebesta wê 14 malbatên di kon de ye). Em 14 malbat, xizmên hev in, 4-5 meh in em li vir dixebitin.

Goç -Der: Heta çi wextê hûn ê li Karacabeyê bin?

Dayika Gulê: Di hindir 3-4 rojan de em ê ji Karacabeyê biçin Aydinê. Niha li Aydinê demsala hevdana pembo ye. Em ê karê hevdana pembo bikin. Piştî ku em li Aydinê du mehan di karê hevdana pembo de bixebitin, em ê biçin Çukuraltıyê İzmirê. Li Çukuraltıyê em ê zivistanî di karên daristanê de bixebitin û biharê dîsa bo hevdana firingiyan werîn vê derê.

Goç -Der. Zarok Diçin Dibistanê?

Dayika Gulê: Na, tu kes ji wan naçin dibistanê. Em çawa bişnin, em zikê xwe têr nakin! Zarokên 9-10 salî jî ji neçarî dixebitin.

Goç-Der: We li gundê Hilêliyê yê Şemrexê çi dikir? Heke hebe mala we, zeviyên we, di çi rewşê de ne? Hûn difikirin ku vegerin gundê xwe û hevî dikin ku ji van konên naylon xelas bibin? (Dema ku dayika Gulê gundê xwe bibîr anî, hêsir ketin çavên wê)

Dayika Gulê: Me li gund karê çandinî û ajalkariyê dikirin. Niha malên me kavi bûne, zeviyên me vala ne. Jiyana di konên naylon de şerpeze ye, lê belê xelasî jî pir zahmet e. Merbexa me li derve ye, em cilan li derve dişon, av tune ye, serşoka me jî li derve ye. Em di konê bînavberê naylonî de heşt -deh kes carinan pazdeh kes di nav hev de dijîn.

Dema ku dayika Gulê pirsên me dibersivand pir bi diltirs bû. Pir caran bi destan îşaret dikir ku ew nikare bi rehetî bi axive, em têgihiştin ku ew newêre pirsên me bibersivîne. Me ferq kir ku ji du aliyan de hin kes çavdêriya me dike. Me diltirsiya wê fêhm kir û me xatir jê xwest da ku em wê bêhtir aciz nekin.

Em çûn bajarê konanê gundê Ova Esemênê Karacabeya Bûrsayê da ku em rewşa karkerên demkî di cih de bibînin û vekolin. Me li bajarê konên naylon ku ji 20 heb konan pêk dihet, bi tenê jinên yextiyar û zarok dîtin. Konê ku wan em dawet kirinê, 13-15 metrekare bû û bo merbexê jî bi hesîreyekê navbirek lê xistî bû. Me bi zarok û jinên yextiyar re ku em pêşwazî kirin, hevpeyvîn domand.

Goç - Der: Hûn ji ku derê û bi çi sedemê hatin Bûrsayê?

Dayika Eyşe: Em li zozanên Şirnexê Wanê koçer bûn. Em di konan de dijîyan û me bi ajalkariyê debara xwe dikir.

Konên ji mû em ji sermayê diparastin. Rewşa me ya eborî baş bû. Têkiliya me ji Cizîrê ta Wanê bi mirovên gundan re baş bû. Me alîkariya hevûdû dikir. Lê belê li vir em ji her kesî re bîyanî ne. Gundiyên derdorê ji me aciz in. Nêzî me nabin. Jixwe em bi zimanê wan jî nizanin. Ez dibêjim qey ji ber vê jî mûamela bê-zimanan li me dikin. Jiyana di van konên naylon de pir zahmet e. Em deh kes di vê çadira teng de dijîn. Karker bi yewmiyeke pir kêm dixebitin. Herwiha heqdestê wan jî bi rêk û pêk nadin wan. Ji ber vê yekê ji pirsgirêkên me yên debariyê hene.

Em ji zarokên -10 salî dipirsin.

Goç -Der: Hûn diçin dibistanê?

Zarok: Tu kes ji me naçe dibistanê.

Goç -Der: Heke hûn biçûna dibistanê we yê kîjan pîşe bixwesta bikira?

Zarok:(bêdengî).....

Goç -Der: Hûn li vir çî dikin? Û hûn bi zarokên li gund re diaxivin û dilîzin?

Zarok: Na! Tu têkiliya me bi wan re tune ye. Em bi zimanê wan nizanin. Heke em pêrgî hev werin, em diaxivin.

Di vê navberê de karker bi traktorê ji nav zeviyan hatin û hin ji wan tevî me bûn. Me sohbet a xwe bi wan re kûr kir.

Goç -Der: Bo Hevdana firingîyan hûn ji ku derê hatin Karcabeyê?

Kasım Çetinkaya: Em ji gundê Şikeftê yê Erûha Sêrtê hatin. Hêzên dewletê gotin an hûnê bibin cerdewan an jî gundê xwe vala bikin. Me ev yek qebûl nekir û çek hilnegirt. Ji ber vê yekê jî hêzên dewletê gundê me vala kir û malên me şewitandin. Ji dema ku em ji gundê xwe qetiyane û vir ve em bajar bi bajar di karên demkî de bi nanûzikê dixebitin. Malbatên me belav bûn. Qismek ji malbatên me li zozanên Erziromê ajalan xwedî dikin. Zivistanê em li deşta Rihayê dîsa dighêjin hevûdû. Li Rihayê em di konên naylonî de dijîn.

Goç -Der: Berî ku hûn werin vir, we debara xwe çawa dikir?

Kasım Çetinkaya: Li gundê me zeviyên me û darên me yên fisteqan hebûn. Herwiha me ajal xwedî dikirin. Rewşa me ya aborî pir baş bû Li gundê me dibistana seretayî hebû. Me zarokên xwe dişandin dibistanê. Niha jî em sal duwazdeh meh di konên naylon de dijîn. Demsala firingîyan bi dawî bû. Ez niha ji kar tîm, sibê em ê kel û pelên xwe bar bikin. Em ê 18 malbat bi 3 kamyonan (bi giştî ji 160 mirovî bêhtir) biçin

hevdana pembo. Ji bo em ji vê jiyânê rizgar bibin, encax em li gundê xwe bighêjin erdê xwe. Dema ku em tèn vir dixebitin, pêşî muxtar û qereqol li nasnameyên me dinêrin û berî ku kar bidin me destûrê nadin ku em konên naylon vegirin. Piştî ku em kar bibînin û dest bi kar bikin, em li cihekî ku ew nîşanî medidin em kon vedigirn.

Em sohbeta xwe bi ciwanekî li cem me re didomînin.

Goç-Der: Tu çend salî ye û ji kengî ve ye hûn di konên naylon de dijîn?

Îhsan: Ez 18 salî me, 7 sal in ango ji 11 saliya xwe ve ez di konên naylonî de dijîm û di karên zevîyan de dixebitim. Heta sala 1991ê min 3 salan xwend. Piştî ku gundê me hat şewitandin ez neçûm dibistanê, piştî wê min dest bi xebatê kir.

Me bi mexdûrekî din ê koçê re sohbet domand.

Goç-Der: Tu dikarî şert û mercên kar vebêjî?

Şükrü: Ji ber zext û valakirina gundan mirov ji bo zikê xwe têt bike heta van deveran belav bûn. Komeleyên wekî we divê ji bo çareserkirina pirsgirêkên me bêhtir çalak bin. Dema ku em hatin van deveran muxtar, şaredarî û xwediyê zevîyan xwe kirin yek û heqdes kêr diyar kir. Xwestin ku me

bi milyon û sed hezarî bidin xebitandin. Em jî wekî karkerên sê gundan(Eva Esmen, Beylik, Beyköy) zêdetirî hezar karkeran peyva xwe kir yek û em nexebitîn, me du milyon yewmiye xwest. Bi kamyonan ji Balikesirê karker xwestin, 2.5 yewmiye dan wan. Me jî ji sendika û karkerên Bûrsayê alîkarî xwest, nedan. Em neçar man, bi yek milyon û hefsed hezarî li hev bikin. Hemû malbatên li vir êşên gelekî mezin bihartine û mexdûr bûne. Û ji %10ê yewmiyê jî ji serkarkerî re dimîne. Salên berê jî û niha jî pereyên me di dema wê de nayê dayin. Sibê em ê kel û pelên xwe bar bikin û biçin, hê jî pereyên me nedane me. Li vî gundî(Ova Esmen) herî kêr 300 karker hene. Ji 65 gundên Karacabeyê herî kêr karkerên kurd li vir in. Li hin gundan kal, pîr û zarok xaric ji 500-600 kesî bêhtir karkerên kurd hene. Dema ku karker êvarî vedigerin malê bi romorkên tije firingî vedigerin. Meha çûyî, du hevalên me ji ser romorkê gindir bûn û ketin, ji ber ku pir xerab birîndar bûn demekê nexebitîn.

Em bi banga xwediyên kar hatin gund. Em 50-60 kes li kamyonê siwar dibin û tèn. Dema ku em hatin vir di şûna ku xwediyên kar pereyên kamyonê bidin, nedan. Karkerên ku ew naecibînin ji nav derdixin û naxwazin wan bixebitînin. Dema ku em di nav zevîyan de dixebitin, tu yê bêje qey wan em kirîne. Mirovên ji gundên hatine valakirin û şewitandin her tim birçî û bê kar e. Ji ber ku hejmara mirovên bêkar pîr

in mirov bêkar dimîne. Xwediyê kar hê jî pereyên me nedane. Di xebitandina nav zeviyan ji ber heriyê divê cizme(sol) were kirîn. Em di nav doxa bivir û bêrê de tîn heqaretkirin. Dema em hatin pêşî me xwest ku em em konên xwe li gundikê bi ser gund ve vegirin, qebûl nekirin. Bo cih nav zeviyan nîşanî me dan. Em di bin bar, herî û avê de man. Ji bo ku em zikê xwe têt bikin, debara xwe bikin rojina em ji 7ê sibehê heta 10ê êvarê dixebitin.

Goç - Der: Tu dikarî behsa rewşa xwarin û tenduristiyê bikî?

Şükrü: Wek ku hûn jî dibînin mirovên di konên naylon de dijîn, sal duwazdeh meh cih diguherin. Em wekî 6 malbatan dema ku payîzî karê pembo diqede, em diçin mala xwe ya Cizîrê û bi qutûtî debara xwe dikin. Em 7 karker di rojekê de 9 ton firingî didin hev û em li traktorên dikin, êvarî em kîloyek firîngî nikarin bînin malê. Dema ku em di nav zeviyan de dixebitin yek ji me firingiyan bixwe an jî bîne malê heqaret lê tê kirin. Ji 23yê Nîsanê ve em li vir in. Heta îro me qet goşt

nexwariye, Nasekî me yê giran nexweş bo li İzmirê emelyat bibe, 2 rojan bû mêvanê me! Me jê re goşt kirî, ji wê rojê û pê ve me qet goşt nexwariye.

Zarokek me nexweş dikeve, em nikarin bibin bijîşk[doktor]. Nexweşeke me ya jin hebû. Me ew bir nexweşxaneyê Kemalpaşayê. Ji ber ku sigortaya me ya tenduristiyê tune bû li nexweşxaneyê ew nehat tedawîkirin. Li vê derê Yeşil Kartê(-sigorta tenduristiyê) nadin me. keya [Muxtar] û kesên berpirsiyar pirsgerîkan ji me re derdixin. Me biçûk dixin û kêmî xwe dibînin. Li gundik kaniyeke 200 metreyî dûrî me heye, muxtar ew girt. Du meh in girtiye. Li gund ava bîran didin ajalan. Gundî ava vexwarinê û xerckirinê ji mislîxê temîn dikin. Em ava bîran bi lava û minet ji gundiyan distînin. Em bi qirş û qalên derve xwarina xwe çêdikin. Dema ku baran dibare em li hindir çadirê li ser tupan xwarinê çêdikin.

Goç -Der: Em ji wan re daxwaz dikin ku di seberojan de herkes li gundê xwe li ser axa xwe bi ziman û çanda xwe jiyaneke azad bijîn û em ji wir diqetin.

We Work for Peanuts in Seasonal Jobs from City to City*

When we went to the nylon tents in Beylik village of Karacabey, Bursa, there was an old woman on the rug and there were small children walking around outside. When we tried to talk to the old woman, we realized that she was hard of hearing. We were able to learn from her that everyone had gone to work and that they had come from the villages of the Viranşehir, Urfa.

At İsmet Paşa village of Karacabey where we went later, we noticed tents in the fields and around the village. We approached a group consisting of five nylon tents. There was an empty truck in front of the tents. The men inside the tent invited us into the tent. We went inside the tent and sat down. We learned that the family came from the villages of Viranşehir: "We come to Karacabey in the spring to pick tomatoes. Today (September 24) we, five families, will load our belongings on a truck and go to Manisa to pick cotton." We say goodbye to them and leave because they are afraid and do not want to answer our questions anymore.

This is the interview we made with people living in nylon tents in Beylik village of Karacabey, Bursa, and in nylon tents in Ova Esemem. We continued our conversation with a migration victim woman.

Göç-Der: Can we get to know you?

Mother Gülê: I am from Helilê village of Mazıdağı, we have been living as nomads in nylon tents for six years (referring to the tents of 14 families living together). We are 14 families and we are all relatives, we have been working here for four-five months.

* *Göç-Der News Bulletin*, year 1, issue 5, 1998 October, pages 3-4-5.

Göç-Der: How long will you stay in Karacabey?

Mother Gülê: We will go to Aydın from Karacabey in three or four days. It is the cotton-picking season in Aydın. We will work in the cotton-picking business. After working in the cotton-picking business for two months in Aydın, we will go to Çukuraltı, İzmir. We will work in forestry in Çukuraltı, İzmir during the winter and we will come back here in the spring to pick tomatoes.

Göç-Der: Do children go to school?

Mother Gülê: No, none of them go to school. How can we send them while we can't feed ourselves? Children over 9-10 years old have to work.

Göç-Der: What did you do in Helîlê village of Mazıdağı, what is the condition of your house and field if you have any, do you hope to return to your village and get rid of the nylon tents? (Tears started to flow from Mother Gülê's eyes when she remembers the village)

Mother Gülê: We were engaged in agriculture and stock raising in the village. Now our houses are destroyed, and our fields are empty. Life in nylon tents is awful, but it's hard to be off of it. Our kitchen is outside, and we also wash our clothes outside, there is no water, even our bathroom is outside; eight to ten people, sometimes fifteen people live together in a single-room nylon tent.

Mother Gülê was very uneasy while answering our questions. She often signified with hand signals that they were tongue-tied, and we understood that she was afraid to answer our questions. We noticed that there were people on our both sides controlling us. We realized the reason of the uneasiness of Mother Gülê and said goodbye in order not to bother her anymore.

We went to see on site and inspect the living conditions of the seasonal workers in the tent city near Ova Esemen village of Karacabey, Bursa. We saw only elderly women and children in the tent city, which consisted of nearly 20 nylon tents. One side of the single-section tent of 13-15 square meters, where they invited us, was separated with a straw mat to serve as a kitchen. We continued our interview with the elderly women and children who greeted us.

Göç-Der: Can you tell us from where and why you migrated here?

Mother Ayşe: We were living as nomads at the highlands of Şırnak-Van. We lived in haircloth tents and made our living by stock raising. The haircloth tents protected us from the cold. Our economic conditions were good. Our relations with the people of the villages from Cizre to Van were excellent. We used to help each other. However, we are strangers to everyone here. People in the nearby village despise us. They don't get too close to us. Besides, we don't speak their language. I guess that's why they

treat us like mutes. It is very hard to live in these nylon tents, ten people stay in a single-room tent. Workers work with meager wages. Moreover, they do not pay their wages regularly. Therefore, we're having trouble making a living.

We ask children aged 5-10 years.

Göç-Der: Do you go to school?

Children: None of us can go to school.

Göç-Der: What profession would you like to go to school and do?

Children:.....(Silence).....

Göç-Der: What do you do here? Do you talk and play with the children in the village?

Children: No! We have no affiliation with them! We don't speak their language! We can't talk when we meet!

Meanwhile, the workers came from the field with a tractor. Some of them came and joined us. We carried our conversations forward with them.

Göç-Der: From where did you come to Karacabey to pick tomatoes?

Kasım Çetinkaya: We came from Şikeftê village of Eruh, Siirt. The "security forces" had told us to become village guards or evacuate the village. We did not accept this; we did not want to take up arms. Therefore, the "security forces" evacuated our village and burned down our houses. For seven years since we left our village, we work for peanuts in seasonal jobs from city to city. Our family broke up. Some of our family raise livestock in Erzurum highlands. We reunite in the plains of Urfa in winter. We live in nylon tents in Urfa.

Göç-Der: How did you make a living before you came here? Can you tell us?

Kasım Çetinkaya: In our village, we had fields, we had pistachio trees. We also raised livestock; our economic conditions were very good. There was a primary school in the village. We could send our children to school. Now we live in nylon tents for 12 months of the year. The tomato season is over. I'm coming from work now, and tomorrow we will load our belongings. Eighteen families in three trucks (over 160 people in total) will go to pick cotton. We can get rid of this life only if we can get our lands in our village back. When we come here to work, the village headman and the security outpost take our IDs first, and we are not allowed to set up our nylon tents without being employed. After we find a job and start working, we can set up our tents at the place they show to us.

We continue our conversation with another young person next to us.

Göç-Der: How old are you and how long have you been living in nylon tents?

İhsan: I am 18 years old; I have been living in nylon tents and working in the fields for seven years, since I was 11 years old. I went to school for three years until 1991. After our village was burned down, I could not attend the school; then I started working.

We continued with another migration victim who just returned from work.

Göç-Der: Can you tell us about the working conditions?

Şükrü: Due to the oppression and the evacuation of villages, people dispersed to these places for subsistence. The associations and institutions such as yours should be more active in solving our problems. When we were coming here, the field owners, village headmen, and municipalities made an agreement and set low wages. They wanted us to work for one million and one hundred thousand Turkish Liras. We, more than one thousand workers of three villages (Ova Esemen, Beylik, Beyköy), agreed and we did not work; we asked for two million liras as daily wage. They brought workers from Balıkesir by trucks and paid them 2,5 million liras as daily wage. We asked for support from the workers and trade unions in Bursa, but we could not get any support. We had to agree to one million and

seven hundred thousand liras. Families here have suffered and were victimized. In addition, ten percent of the daily wages goes to the middlemen. In the previous years and this year, our payments were not made on time. We will load our belongings and leave tomorrow, but we are still not paid our money. There are at least 300 workers in this village (in Ova Esemen). It is the village with the least number of Kurdish workers among 65 villages of Karacabey. There are more than 500-600 Kurdish workers in some villages, excluding the children and the elderly. The workers are transported on a trailer full of tomatoes on their way to home in the evening. Last month, two of our friends rolled over the trailer and fell to the ground. They were severely injured and could not work for a while.

We came to the village at the call of the employers; 50-60 people get on a truck and come. When we come here, the employers have to pay for the truck that brings us here, but they did not.

They choose the workers they do not like, and they do not want to employ them. While we work in the fields, they see us as bought-off people. The people of the burned and evacuated villages are all hungry and unemployed, and some of them cannot find jobs because the number of unemployed workers is too high. The employer still hasn't paid us our money. When working in the mud in the field, the workers must be provided with boots. We are insulted for worn-out boots, pickaxe, and shovel

handles. When we first arrived, we wanted to set up our tents at the village hamlet, but they refused. They showed us a place in the field. When it rained, we were covered in mud and water. There are days that we work from 7 in the morning to 10 in the evening in order to feed ourselves and make a living.

Göç-Der: Can you tell us about the nutrition and health conditions?

Şükrü: Most of the people living in nylon tents you see live in these tents for 12 months of the year by relocating. We, six families, go to our houses in Cizre when the cotton business ends in the autumn, and we barely make a living. We collect 9 tons of tomatoes in 1 day and load them on the tractor as seven workers. We cannot take 1 kg of tomatoes to our house in the evening. If any of us takes tomatoes to eat while working in the field, we are insulted. We have been here since April 23. We have not eaten meat since then. A relative of ours, who was seriously ill and would have an operation in İzmir, was our guest for two days. We bought meat for him; and we did not eat any meat except that day.

We cannot take our children to the doctor when they get sick. We had a seriously ill female patient. We took her to Kemalpaşa state hospital. Since we did not have any health insurance, she was not treated. We cannot get green health cards here. The

village headman and the authorities create various difficulties for us. They humiliate and despise us. There is a village fountain in the village hamlet about 200 meters from us, and the village headman closed it. It has been closed for two months. In the village, the animals drink the water from the artesian pump. The villagers get their drinking and utility water from the tap. We have to plead the villagers for the artesian pump water. We cook our meals with the brushwood we collect from outside. We cook with a camping cylinder in a tent in rainy weather.

Göç-Der: What dishes do you mostly cook and eat?

Şükrü: We bake our own bread, buy low-quality flour, and usually buy tomatoes and peppers because they are cheap. Even the animals are not given sugar beet leaves here. But some of the foods we eat the most are pırpar (purslane), toluk (mallow) and other herbs, and we go to the marketplace from time to time. We cannot buy cheese and margarine oil since they are expensive. We buy the lowest quality olives, the cheapest potatoes, and cracked wheat.

Göç-Der: We leave with the wish of a future where everyone can live freely with their language and culture in their own villages and on their own lands.

RÖPORTAJ

... Köyü ateşe verdik

Biz mağaradan çıktık ki, ne görelim "Güvenlik güçleri" evlerin kapılarını tekmeleyip kapiyı kırıyorlardı. Sonra da mavi renkli bir kutuyu yere atıp kırıldığında içinden beyaz renkli üçü beşer birsey çıkıyordu. Onu bir kibrit çöpü ile ateşe verdiklerinde beton, taş evde ne varsa yanmaya başlıyordu.

Goç-Der: Köyünüzün yakılığını anlatın.
Neriman Çiçek: Köyümüz Mart'da Aliyê Remo 200 hanelik büyük bir köy ol-
kol kurulmuştu. 1993 yılının Haziran ayı-
olduğu için damları yatıyor, hatta bazı-
yiyorduk. O gün yine tarlada çalışmış-
batması, bizler de yavaş yavaş yatmaya ba-
patlama sesi geldi. İlk önce ne olduğunu
ki "Güvenlik Güçleri" köye doğru bir yay-
karanlık olmadı için karakoldan ateş-
köyün dağılık alanlarında kendilerini saklı-
yaşlılar ve çocuklar kaldı. Bizlerde her bi-
lerin içine girdik. Sabaha karşı köylüler
önden koşarak geçiyorlardı. Onlara ses-
"Ne oldu?" dedim. Bana dediler ki...

"Aşağı tarafta köylüler toplandı, de-
de gözaltına alıyorlar.
Onlar oyle söyleyip koşmaya devam
haber vererek, çocuklarını topladım ve o-
ya götürdük. Mağarada yaklaşık 40 kişi-
yeni yaymaya başladım. Amcam bize de-
"Çikin oradan Züfer" iyi öldürüldü"
Biz mağaradan çıktık ki, ne görelim
kapılarını tekmeleyip kapiyı kırıyorlardı. A-
tuyu yere atıp kırıldığında içinden beyaz re-
kiyordu. Onu bir kibrit çöpü ile ateşe ver-
varsa yanıyordu. Biz köyün içine doğru ge-
leri" bir kısım köylüyü onlerine kaşıp gori-
daki kızım da onların arasında gitti. Biz bi-
dimizi saklamayı başardık. Kurşunlar yağ-
mızı taşların, evlerin önüne saklamak için
tümüne yağın kurşunlar yetimiyormuş gib-
nana tutuyorlardı. İki üç gelip bomba at-
tanesi geliyordu. Hayvanların ahırdaydı-
yım dedim ve gidip ahırın kapısını açtım.
vardı. Biz tepeye doğru kaçarken, birde-
ların yayılım ateşine tutulduklarını gördüm
köyü ateşe verdikten sonra gittiler. Her ne
den herşeyi gördüğümüzü sansak da, köy-
lerimize inanmadık. Her taraf olmaş hay-
za hayvanlar ahırdan çıkıyorlardı; yüzü ya-
zı denizi yanmış can çekiyordu. Bir çeşit at-
meri hala sırtda duruyordu.
Köyümüzde yakın olan Mehina köyün-

RÖPORTAJ

Cenazeleri kafen yerine

miniz olan Sabahat'la karşılaştık. Sa-
bahat eşinin ve kayınının öldürül-
dünü söyledi ve babası olmadıktan
sonra yagasa ne olur yaşaymasa ne
ohur dedikten sonra kucaklarında ki
kimselikle bulunan bebeğini ateşe at-
tı. Bizler çocuğu ateşten kurtardık,
kimselikle yaşattı; ama kendisine
birşey olmamıştı (şu anda o bayana
bakacak kimsesi yok). Biz kaçmaya
devam ettik ve Mehina köyüne ken-
dimizi zar zor attık. Çocuklar aç su-
muz ağlıyordu. Bir gün sonra biz ba-
yaşlar, belki yanmamış bir şey kur-
tarabiliriz umuduyla, dayanamayıp
köye geri döndük. Köye geri dön-
duğümüzde bazı yerlerde hala ateş
devam ediyordu bazı yerlerden de
dumanlar yükseliyordu. Köye dön-
duğümüzde duy-

zamanı olduğu için bi-
mey bekliyorduk. Bir-
meye elimiz varmıştı
**Goç-Der: Daha
neriman Çiçek:**
bizleri rahat bırakın
mezzası olan Zevak ki-
ver insanlar bizlere ya-
ten evimize, açlık akla-
cukların karnı doysun da
da rahat bırakmıyor-
kınlar yapıyorlardı. Bi-
rada barındırmayız, si-
gece namaz zamanıydı-
tık. Ben eşime, evde ni-
gitti. Ben arkasından bi-
lik güçleri" kayınma-
köylüler onlerine bi-
öbür köylülere kaba di-
ma seslerinden artık ki-
namıyorduk. Ayakları
Daha sonra, bulduğ-
4-5 evi yakıldık. Yine
yola çıktık. Eşlerimi
jimiz için bir türlü a-
ilerleye gittiğimizde eş-
suyun içinde kuytu bi-
Onlara gelin" bizle-
tin" dedik. Epey yor-

RÖPORTAJ

Bana Cütdindeki İbubeden Başka Bir Şey Kalmadı

miz kalmadığından ifak ormanlık bir alana stündük.
Cütdüğümüz ismanlık dışı uygulamalardan dolayı
ağaçlar bile gözümüzde "devlet güçleri" gibi görün-
yordu. Oradan da Şirê'e bağlı Serkar köyüne gittik,
gittiğimiz dördüncü gün bulduğumuz köye koru-
cular ve "Güvenlik Güçleri" baskın yaptılar. An-
nemler o köyde yaşıyorlardı. Korucular kapıları kı-
rıyor, evde ne varsa (bulgur, pirinç, mercimek, un)
birbirine karıştırıp ateşe veriyorlardı. Kapının önüne
asılı olan Kurana yere atıldıkları için, saydalarını her bi-
bir tarafa dağılmıştı. Köyün erkeklerini köy mey-
danında toplayıp bakaretler ettiler. Onları kaba da-
yaktan geçirdiler. Kendimize orada da sığınacak yer
bulamadık ve Geliye Oamen köyüne gittik. Orada
belirli bir müddet kaldıktan sonra, oraya da çeşitli
baskınlar oldu. Bu şekilde, bir kaç ay böyle köy-
mizce yakın köylere dolacağız.

**Goç-Der: Köyünüzde geri dönemeyeceğinizi
anladığınız sonra ne yaptınız?**
Neriman Çiçek: Kerbovan'a (Dargeçit) göç et-
tik. Kendimizi kışkırdık bir ev tuttuk. Çocuklarımız ve
eşim İstaebul'a çalışmaya geldiler. Bizler orda, onlar

burada 6 yıl böyle yaşadık.
**Goç-Der: Buraya göç ettikten sonraki yapma-
nızdan biraz söz edebilir misiniz?**
Neriman Çiçek: 1996 yılında İstaebul'a göç
ettik. Burada rutubetli bir bodrum katında yaşıyo-
ruz. Eşim ve iki tane oğlum çalışabilir durumda,
ama çalışacak iş bulamadıkları için çok zor durum-
da kalıyoruz. Evde 10 kişiyiz; burada yabancılık çe-
kiyoruz. Bulduğumuz apartmanında 20 aileden faz-
la kalıyoruz. Dillerini bilmediğim için onları la
kişi bulamıyorum, dillerini bilmediğim için onları
diyalog kuramıyorum. Orı ve ailelerimiz birbirine
uyumuyor.

**Goç-Der: Size nasıl bir ortam sağlanırsa köy-
nize geri dönmek istersiniz?**
Neriman Çiçek: Yapılan bütün baskılara son
verilmesini, geri dönmek için korucu ol baskı-
nın dayatılmamasını, tekrar köyümüzün yakılmama-
sını yakılan evlerimizden yeniden oturulur hale getiri-
lmesini istiyoruz. Ben bu yaşıma geldim; üç tane
ev yeniden kurmak zorunda kaldım. Her seferinde
bana üstündeki ibubeden başka bir şey kalmadı.
Artık bu korkuyla yaşamak istemiyorum.

Köyü Ateşe Verdikten Sonra Gittiler*

Göç-Der: Köyümüzün yakılışını anlatır mısınız?

Neriman Çiçek: Köyümüz Mardin Dargeçit'te bağlı Çelik'e Aliyê Remo 200 hanelik büyük bir köy olduğundan, köyümüze karakol kurulmuştu. 1993 yılının Haziran ayı ortalarıydı. Yazın çok sıcak olduğu için damlarda yatıyor, hatta bazen de damda yemeklerimizi yiyorduk. O gün yine tarlada çalışmış ve çok yorulmuştuk. Güneş batmış, bizler de yavaş yavaş yatmaya başlamıştık. Birden büyük bir patlama sesi geldi. İlk önce ne olduğunu anlayamadık bir de baktık ki "Güvenlik güçleri" köye doğru bir yayılım ateşi başlattı. Gece çok karanlık olmadığı için karakoldan ateş açıldığını gördük. Erkekler köyün dağlık alanlarında kendilerini saklamayı başardılar. Bayanlar, yaşlılar ve çocuklar kaldı. Bizlerde her birimiz bir yere dağıldık, evlerin içine girdik. Sabaha karşı köylülerden iki bayan bizim evin önünde koşarak geçiyorlardı. Onlara seslenerek:

-Ne oldu? dedim. Bana dediler ki.

-Aşağı tarafta köylüleri toplamışlar kimini dövüyorlar kimini gözaltına alıyorlar.

* Göç-Der Haber Bülteni, yıl 1, sayı 6, 1998 Kasım, sayfa 6-7-8.

Onlar öyle söyleyip koşmaya devam ettiler. Ben komşulara da haber vererek çocuklarımı topladım ve onları bize yakın bir mağaraya götürdük. Mağarada yaklaşık 40 kişi idik. Güneş ışıklarını yeni yeni yaymaya başlamıştı. Amcam bize doğru seslenerek:

-Çıkm orada Züfer'iyi öldürürler! Köyü yakıyorlar çıkın.

Biz mağradan çıktık ki ne görelim "Güvenlik güçleri" evlerin kapılarını tekmeleyip kapıyı kırıyorlardı. Sonra da mavi renkli bir kutuyu yere atıp kırıldığında, içinden beyaz renkli ilaca benzer bir şey çıkıyordu. Onu bir kibrit çöpü ile ateşe verdiklerinde beton, taş evde ne varsa yanıyordu. Biz köyün içine doğru geldiğimizde "güvenlik güçleri" bir kısım köylüyü önlerine katıp götürüyorlardı. Benim yedi yaşındaki kızım da onların arasına gitti. Biz başka bir sokağa girip kendinizi saklamayı başardık. Kurşunlar yağmur gibi yağıyordu kendimizi taşların, evlerin önüne saklamak için koşmaya çalışıyorduk. Üstümüze yağın kurşunlar yetmiyormuş gibi bir de uçak bombardımanına tutuyorlardı. İki uçak gelip bomba atıp gidiyor; yerine başka iki tanesi geliyordu. Hayvanlarım ahırdaydı; gidip onları oradan kurtarayım dedim ve gidip ahırın kapısını açtım. Yaklaşık 100 koyunumuz vardı. Biz tepeye doğru kaçarken, bir de dönüp baktığımda hayvanların yayılım ateşine tutulduklarını gördüm. "Güvenlik güçleri" bütün köyü ateşe verdikten sonra gittiler. Her ne kadar bulundu-

ğumuz tepeden her şeyi gördüğümüzü sansak da, köye geri döndüğümüzde gözlerimize inanamadık. Her taraf ölmüş hayvan leşleriyle doluydu. Bazı hayvanlar ahırdan çıkıyorlardı; yüzü yanmış bazılarının bütün bir derisi yanmış can çekişiyordu. Bir eşeği ateşe vermişlerdi; eşeğin semeri hala sırtında duruyordu.

Köyümüze yakın olan Mehina köyüne doğru gittik, yolda köylümüz olan Sabahat'la karşılaştık. Sabahat eşinin ve kayının öldürüldüğünü söyledi ve babası olmadıktan sonra yaşasa ne olur yaşamasa ne olur dedikten sonra kucağındaki kundağta bulunan bebeğini ateşe attı. Bizler çocuğu ateşten kurtardık, kundağı yanmıştı ama kendisine bir şey olmamıştı (şu anda o bayana bakacak kimsesi yok). Biz kaçmaya devam ettik ve Mehina köyüne kendimizi zar zor attık. Çocuklar aç susuz ağlıyordu. Bir gün sonra biz bayanlar belki yanmamış bişey kurtarırsak umuduyla dayanamayıp köye geri döndük. Köye geri döndüğümüzde bazı yerlerde ateş halen devam ediyordu. Bazı yerlerden de dumanlar yükseliyordu. Köye döndüğümüzde duyduk ki 7 kişiyi öldürmüşler. Alaatin, Fahrettin, Hacı Dikran, Süleyman ve oğlu Mahmut, bir de Züferi öldürmüşlerdi. Onları önce kurşuna dizmişler daha sonra cenazeleri traktöre atıp Hacı Dikran'ın bahçesine getirmişler. Onları üst üste bırakıp evleri yakmak için kullandıkları ilaçla yakmışlardı. Ben gidip cenazeleri gördüm hepsi tanınmaz haldeydi. Kemiklerin

üstünde et kalmamıştı, kemikleri parçalanmış; hatta diyebilirimki 7 kişiden arda kalan bir avuç kül haline gelmiş kemik vardı. Cenazeleri kaldırmamıza izin vermediler, biz cenazeleri o halde bırakıp gittiğimiz köye geri döndük. O cenazeler dört gün boyunca orada kaldı. Biz bayanlar her gün gizli gizli köye geliyorduk; bizi gördüklerinde gelip dövüyor ve hakaret ediyorlardı. Ama biz köyden bir türlü kopamıyorduk üstelik cenazelerimiz yerdeydi. Bu durumda bile köye geri dönmek istiyorduk. Dördüncü gün cenazeleri gömmemize izin verdiler. Zaten onları yıkama diye bir şansımız yoktu. Cenazeleri kefen yerine beyaz torbalara bırakıp 6 tanesini gömdük; yedinciye gömüyorduk ki birden yine bize saldırdılar, bizde kaçmaya başladık. Onlar gittikten sonra gelip onu da gömdük. Yazın çok sıcak olduğu için hayvan ölüsünün kokusundan köyün yakınlarına bile gelinemiordu. Onları ipe bağlayıp bütün köylülerle beraber çekip teker teker suya attık o kadar çoktu ki suyun akışını durdurdu. Harman zamanı olduğu için bütün ekinlerimiz tarlada biçilmeyi bekliyordu. Bir yıllık emeğimizi bırakıp gitmeye elimiz varmıyordu.

Göç-Der: Daha sonra ne yaptınız?

Neriman Çiçek: Gittiğimiz Mehina köyünde de bizleri rahat bırakmadılar. Ordan da köyümüzün mezrası olan Zewık

köyüne gittik. Orada yardımsever insanlar bizlere yardım ettiler. Biz kadınlar, zaten yemek, açlık aklımıza gelmiyordu, yeter ki çocukların karınları doysun, ağlamaları kesilsin. Bizi orada da rahat bırakmıyorlardı bulunduğumuz yere baskınlar yapıyorlardı. Bize “buralardan gidin, sizi burada barındırmayız, siz teröristsiniz” diyorlardı. Bir gece namaz zamanıydı, biz de kalkıp namaz kılacaktık. Ben eşime, evde namaz kıl, dediysem de camiye gitti. Ben arkasından bakarken bir baktım ki “güvenlik güçleri” kaynımı ve Zewık köyünden olan başkalarını önlerine katıp götürüyordu. Kaynım ve öbür köylülere kaba dayak atmaya başladılar. Bağırma seslerinden artık kulağımızı kapatsak da dayanamıyorduk. Ayaklarının dibine ateş ediyorlardı. Daha sonra bulunduğumuz köyü de ateşe verdiler. 4-5 evi yaktılar. Yine çocuklarımızı önümüze katıp yola düştük. Eşlerimizin nerede olduğunu bilmediğimiz için bir türlü adımlarımız gitmiyordu. Biraz ileriyeye gittiğimizde eşimin ve bir kaç kişinin daha suyun içinde kuytu bir köşede durduklarını gördük. Onlara “gelin bizimle beraber buradan kaçıp gidelim” dedik. Epey yürüdükten sonra, halimiz kalmadığından ufak ormanlık bir alana sığındık. Gördüğümüz insanlık dışı uygulamalardan dolayı ağaçlar bile gözümüzde “devlet güçleri” gibi görünüyordu. Oradan da Siirt’e bağlı Serkar köyüne gittik. Gittiğimiz dördüncü gün bulunduğumuz köye korucular ve “güvenlik güçleri” baskın

yaptılar. Annemler o köyde yaşıyorlardı. Korucular kapıları kırıyor, evde ne varsa (bulgur, pirinç, mercimek, un) birbirlerine karıştırıp ateşe veriyorlardı. Kapının önüne asılı olan Kuran'ı yere attıkları için sayfaların her biri bir tarafa dağılmıştı. Köyün erkeklerini köy meydanına toplayıp hakaretler ettiler. Onları kaba dayaktan geçirdiler. Kendimize orada da sığınacak yer bulamadık ve Geliyê Osmên köyüne gittik. Orada belirli bir müddet kaldıktan sonra, oraya da çeşitli baskınlar oldu. Bu şekilde birkaç ay böyle köyümüze yakın köylerde dolaştık.

Göç-Der: Köyünüze geri dönemeyeceğinizi anladıktan sonra ne yaptınız?

Neriman Çiçek: Kerboran'a (Dargeçit) göç ettik. Kendimize kiralık bir ev tuttuk. Çocuklarım ve eşim İstanbul'a çalışmaya geldiler. Bizler orda, onlar burda 6 yıl yaşadık.

Göç-Der: Buraya göç ettikten sonraki yaşamınızdan biraz söz edebilir misiniz?

Neriman Çiçek: 1996 yılında İstanbul'a göç ettik. Burada rutubetli bir bodrum katında yaşıyoruz. Eşim ve iki tane oğlum çalışabilir durumda, ama çalışacak iş bulamadıkları için çok zor durumda kalıyoruz. Evde 10 kişiyiz; burada yabancılik çekiyoruz. Bulduğumuz apartmanda 20'den fazla kişi bulunuyor, dillerini bilmediğimiz için onlarla diyalog kuramıyorum. Örf ve adetlerimiz birbirine uymuyor.

Göç-Der: Size nasıl bir ortam sağlanırsa köyünüze geri dönmek istersiniz?

Neriman Çiçek: Yapılan bütün baskılara son verilmesini, geri dönebilmek için korucu ol baskısının dayatılmamasını, tekrar köyümüzün yakılmamasını, yakılan evlerimizin tekrar oturulur hale getirilmesini istiyoruz. Ben bu yaşıma geldim; üç tane ev yeniden kurmak zorunda kaldım. Her seferinde bana üstümdeki elbiseden başka bişey kalmadı. Artık bu korkuyla yaşamak istemiyorum.

Piştî ku Agir Berdan Gund Çûn*

Goç -Der: Tu dikarî şewitandina gundê xwe vebêjî?

Neriman Çiçek: Gundê me Çêlika Eliyê Remo bi ser navçeya Kerboran a Mêrdînê ve bû. Ji ber ku gundê me gundekî mezin bû û ji 200 malî pêk dihat, qereqol li gundê me hat avakirin. Nava hezîrana 1993yan bû. Ji ber ku havînî pir germ bû em li ser xaniya radiketin heta carinan me li ser xaniyan xwarin dixwar. Wê rojê disa em li nav zeviyan xebitîbûn û em pir westiya bûn. Roj çûbû ava, em jî di xew re diçûn. Ji nişka ve dengê teqînekê mezin hat. Pêşî me fahm nekir bê ka çi bû, me dît ku hêzên dewletê dest pê kirin li gund reşandin. Ji ber ku şev ne pir tarî bû, me dît ku ji qereqolê gule tîn berdan. Zilaman xwe li deverên gund ên çiyayî veşartin. Jin, kal, pîr û zarok man. Em jî her yek bi derekê ve belav bûn, em ketin hundir malan. Serê sibehê du heb jin bi revê di ber mala me re çûn. Min bang li wan kir:

- Çi bû. Ji min re gotin.

- Gundî li jêr kom kirine, li hinan dixin û hinan ji wan jî binçav dikin.

Hema ku em ji şekeftê derketin, me dît ku hêzên dewletê bi pêhnên li deriyên dixin û derî dişikandin. Piştê dema ku qutiyeke şîn diavêtin û dişikandin, tiştêkî spî mîna derman jê derdiket. Dema ku bi darikê çêxatê agir pê dixistin di malê de çi hebe, kevir, beton dişewitî. Dema ku em ketin nav gund, hêzên dewletê hin gundî da bûn pêşiya xwe û dibirin. Em ketin kolanêkê û me xwe veşart. Gule wek baranê dibariyan ji bo ku em xwe di ber kevir û malan de veşêrin em direviyan. Guleyên bi ser me de direşandin

.....
* *Bultena Nûçeyan a Goç-Derê*, sal 1, hejmar 6, 1998 Mijdar, rûpel 6-7-8.

ne bes bû, îcar bi balafirê bombe dikirin. Du balafir dihatin bombe dikirn, diçûn û du balafirên din dihatin. Ajalên min di axur de bûn. Min go ez herim wan ji wir rizgar bikim û min ew derxistin. Nêzî 100 mihên min hebûn. Dema ku em ber bi gir ve direviyan min dît ku li ajalên min direşînin. Piştî ku hêzên dewletê agir bi hemû gund xist, çûn. Her çiqas me digo me ji ser gir her tişt dîtiye, lê belê dema ku em hatin gund em ecêbmayî man. Her der tije ajalên mirî bû. Hin ajal ji axur derdiketin. Hin ji wan ruyê wan şewitî bû, hin ji wan çermê wan şewitî bû, ruh didan. Agir bi kerekê xistibûn, semerê wê hê li piştta wê bû.

Em çûn gundê nêzîkî me Mehînayê, di rê de em li gundiya me Sabahat rast hatin. Sabahat got hevser û xwezûrê wê hatine kuştin û got bavê wê tune be û pê ve ew bijî çî ye ew neji çî ye. Û dergûşa xwe ya di nav pêçekê de avêt nav agir. Me derguş ji nav agir rizgar kir, pêçek şewitîbû, lê belê tişteki bi wê nehatibû (niha kes tune li wê jinê binehêre). Em dîsa reviyên û me bi zorê xwe gihand gundê Mehînayê. Zarok tî û birçî digirîyan. Em jin me go belkî em tişteki ku li gund neşewitîbe bibînin, me xwe negirt û em disa çûn gund. Wexta em vegeyriyan gund li hinek cihan hê jî agir vêketî bû. Li hin cihan jî dixan bilind dibû. Dema ku em vegeyriyan gund, me bihîst ku li gund 7 kes kuştine. Alaatin, Fahretin, Hacî Dikran, Suleyman û lawê wî Mahmût û Züferi kuştubûn. Pêşî gule li wan reşendine û piştê cendekên wan avêtine traktorê û anîne bexçeyê hecî Dikran.

Wan avêtine ser hev û bi ew dermanê ku mal şewitandine ew jî şewitandine. Min çû cendek dîtin, hemû nedihatin naskirin. Goşt bi hestîyê wan ve nemabû. Hestîyê wan perçe bibû. Heta ez dikarim bibêjim ji heft kesan kulmek xwelî mabû. Destûr nedan me ku em cendekan rakin, me cendek di wî halî de hişt û em vegeyriyan ew gundê ku em çûbûnê. Ew cendek çar rojan li wir man. Em jin her roj bi dizî diçûn gund. Dema ku em dîtin, dihatin ji me re didan çêran û li me didan. Lê belê em ji gund bi tu awayî qut nedibûn, jixwe cendekên me jî li erdê bûn. Dîsa jî me dixwest em vegeyriyan gund. Di roja çaran de destûr dan ku em cendekan bin ax bikin. Jixwe şensekî me tunebû ku em wan bişon. Me cendek di şûna kefen de xistin kîsên spî û 6 heb ji wan bin ax kirin. Me yê heftan hê binax dikir, ji nişka ve dîsa êrîşî me kirin. Em jî reviyên. Piştî ku ew çûn me ew jî bin ax kir. Ji ber ku havînî pir germ bû, ji ber berateyên ajalan mirov nikarîbû nêzî gund bibe. Me ew hemû bi ben girêdan û yeko yeko me ew avêtin nav avê. Ji ber ku ewqas pir bûn, av sekinandin. Ji ber ku dema çinîne bû hemû zeviyên me wisa ma bûn. Destê me lê nedigeriya ku em keda xwe ya salekê wisa bihêlin û herin.

Goç- Der: Piştê we çî kir?

Neriman Çiçek: Li gundê Mehîna jî rehetî nedan me. Ji wir jî em çûn gundikê Zewikê. Li wê derê mirov bi me re bûn alîkar. Li wê derê jî rehetî nedidan me. Cihê ku em lê bûn bi ser de

digirtin. Ji me re digotin “ji vir biçin, em li vir we venahewînin. Hûn terorîst in.” Şevêkê dema nimêjê bû. Em jî rabûn ku em nimêj bikin. Min ji hevserê xwe re go li malê nimêjê bike, ew dîsa jî çû mizgeftê. Dema ku min li wî dinehêrî, min dît ku hêzên dewletê tîyê min û kesine ji gundê Zewikê dane pêş xwe û dibin. Li tîyê min û gundiyan din xistin. Ji ber qîrîna wan me guhê xwe girt, lê belê me xwe ranegirt. Gule reşandin ber lingên min. Piştê ew gundên ku em lê jî şewitandin. 4-5 mal şewitandin. Me dîsa zarokên xwe dan dû xwe û ketin ser rêyan. Ji ber ku me nizanîbû hevserê me li ku ye, gavên me nedîçûn. Piştî ku em hinekî din çûn, min dît ku hevserê min û çend kesên din li nav avê li cihekî xalî sekinîne. Me ji wan re go ka werin bi me re em ji van deran birevin herin. Piştî ku em gelekî meşîyan, em ji hal de ketin û em ketin nav daristaneke biçûk. Ji ber ew muameleya der mirovahî, dar jî wekî hêzên dewletê bi me dihat dîtîn. Ji wir jî em çûn gundên Serkarê yê Sêrtê. Roja 4emîn a ku em çûn, cerdevan û hêzên dewletê bi ser gund de girtin. Dayika min wan li wî gundî dijiyan. Cerdevanan derî dişikandin û li malê çî hebin(bilxur, birinc, nîsk, ard) tev li hev dikirin û agir pê dixistin. Ji ber ku Qurana li pêşiya derî daliqandî, avêti bûn erdê her rûpeleke wê li derekê bû. Mêrên gun li orta gund kom kirin û heqaret li wan kir. Li wan dan. Em li wir jî nestirîn û em çûn Geliyê Osmên. Piştî ku em hinekî li wir jî man, li wir jî hin serdegirtin çêbûn. Bi vî awayî çend meha em li gundên nêzî gundê xwe gerîyan.

Goç-Der: Piştî ku we fahm kir ku hûn nikarin vegerin gundê xwe, we çî kir?

Neriman Çiçek: Em çûn Kerboranê. Me ji xwe re malek kirê kir. Zarok û hevserê min çûn Stenbolê bixebitin. Em li vir, ew li wir 6 salan jîyan.

Goç-Der: Tu dikarî behsa jiyana xwe ya piştî koça vir bikî?

Neriman Çiçek: Di sala 1996an de me koçî Stenbolê kir. Li vir em di jêzêzêneke birûtûbet de dijîn. Hevserê min û du zarokên min dixebitin. Lê belê ji ber nedîtina kar em di rewşeke dijwar de ne. Em li malê deh kes in. Em li vir xerîb in. Di avahiya ku em tê de dijîn, zêdîtîrî 20 kesan hene, ji ber ku ez bi zimanê wan nizanim, ez nikarim bi wan re xeber bidim. Urf û edetên me û wan ne wek hev bûn.

Goç-Der: Di kîjan şert û mercan de hûn ê vegerin gundê xwe?

Neriman Çiçek: Em dixwazin hem serdegirtin bi dawî bibin, bo vegeerê bile me mecburî cerdevaniyê nekin, bila dîsa gundê me neyê şewitandin. Malên me yê ku hatine şewitandin dîsa werin tahmîrkirin. Heta ku ez hatim vî temenî, ez mecbûr mam, min sê mal ava kir. Di her carê de ji kincên li ser min pê ve tu tiştê min nema. Ez êdî naxwazim bi vê tirsê bijîm.

They Left After Setting the Village on Fire*

Göç-Der: Can you tell us about the burning of your village?

Neriman Çiçek: Since our village, Çêlika Aliyê Remo of Dargeçit, Mardin, was a large village with 200 households, a security outpost was built in our village. It was mid-June of 1993. Since it was very hot in the summer, we slept on the roofs and sometimes even ate our meals on the roof. That day we had worked in the field again, and we were exhausted. The sun had set, and we were getting ready to go to sleep. Suddenly, there was a loud explosion. At first, we could not understand what was happening, and then we realized that the “Security Forces” had started a barrage towards the village. Since the night was not very dark, we saw that shots were fired from the security outpost. The men managed to hide in the hilly areas of the village. The women, elderly, and the children remained behind. Each of us ran somewhere, we went into the houses. In the morning, two women from the neighboring village were running in front of our house. Calling them, I said:

- What happened?

They told me:

- They gathered the villagers at the lower part of the village, they are beating some of them, and detaining some.

They said so and kept running. I informed the neighbors as well, gathered my children, and we took them to a cave near

* *Göç-Der News Bulletin*, year 1, issue 6, 1998 November, pages 6-7-8.

us. We were about 40 people in the cave. The sun was just beginning to shine. My uncle called out to us:

-Get out of there, they are killing Züfer! They're burning the village; get out.

We came out of the cave and saw that the "security forces" were kicking and breaking the doors of the houses. When they threw a blue box on the ground and broke it, a white substance that looked like medicine was getting out. When they set it on fire with a matchstick, everything in the house, even concrete and stone, was catching fire. When we arrived in the village, the "security forces" were taking some of the villagers with them. My seven-year-old daughter also went among them. We managed to hide in another alley. The bullets were falling like rain; we were trying to run to hide with stones and houses in front of us. As if the bullets raining down on us weren't enough, they were bombing us with planes. Two planes would come and drop bombs and leave; and two more would come to replace them. My livestock were in the barn; I thought of going and getting them out of there, and I went and opened the barn door. We had about 100 sheep. While we were running towards the hill, I looked back, and I saw that the livestock were caught in a barrage. The "security forces" left after setting the whole village on fire. Although we thought we saw everything from the hill we

were on, we couldn't believe our eyes when we got back to the village. There were dead livestock carcasses everywhere. Some of the livestock were coming out of the barn, their faces were burnt; some of them had their whole skin burned and they were in agony. They had set a donkey on fire, the donkey's saddle was still on its back.

We went towards Mehina village, which is close to our village, and on the way, we met our villager Sabahat. Sabahat said that her spouse and brother-in-law were killed and saying 'what good will life be for him without a father', she threw the baby in her arms in swaddling clothes into the fire. We saved the boy from the fire, his swaddling clothes were burnt, but nothing had happened to him (now there is no one to take care of that woman). We continued to flee and we barely made it to Mehina village. The children were crying, hungry and thirsty. One day later, the women couldn't stand it, and we went back to the village hoping to save something that didn't burn. When we got back to the village, the fire was still going on in some places. Smoke was rising from some places. When we came back to the village, we learned that they had killed seven people. They had killed Alaatin, Fahrettin, Hacı Dikran, Süleyman and his son Mahmut, and Züfer. They first executed them by shooting, then they threw the bodies on the tractor and brought them to Hacı Dikran's

garden. They stacked them on top of each other and burned them with the substance they had used to burn the houses. I went and saw the bodies, and they were all unrecognizable. There was no flesh on the bones; their bones were smashed; I can even say that a handful of cinereous bones had remained from 7 people. They did not allow us to hold a funeral for the bodies. We left the bodies there and returned to the village we had come from. The bodies remained there for four days. We, the women, would go to the village secretly every day; and when they would see us, they would come and beat and insult us. But we could not leave the village; and what's more, the bodies were on the ground. Even then, we wanted to go back to the village. On the fourth day, they allowed us to bury the bodies. We didn't have a chance to wash the bodies anyway. We put the bodies in white bags instead of shrouds and buried 6 of them; and while we were burying the seventh, they suddenly attacked us again, and we started to run away. After they left, we came back and buried him, too. Since it was very hot in the summer, it was not possible to even come close to the village because of the smell of dead animals. We tied a rope to these dead animals and pulled them together with all the villagers and threw them into the stream one by one, there were so many that it stopped the flow of the stream. Since it was the harvest time, all our crops

in the fields required reaping. We were reluctant to abandon one year's labor.

Göç-Der: What did you do then?

Neriman Çiçek: They did not leave us alone in Mehina village, either. From there, we went to Zewik village, which is the hamlet of our village. Friendly people there helped us. We, the women, did not think of food or hunger as long as the children's stomachs were full and their crying stopped. They did not leave us alone there; they were raiding the places where we were at. They were saying, "get away from here; we won't let you stay here; you are terrorists". One night, it was time for prayer; and we were going to get up and pray. I told my husband to pray at home, but he went to the mosque. While I was looking at after him, I saw the "security forces" taking away my brother-in-law and others from Zewik village. They started beating my brother-in-law and the other villagers. Even if we covered our ears, we couldn't stand the screaming. They were shooting at their feet. Then they also set fire to the village we were in. They burned down 4-5 houses. Again, we took our children and took off. Since we did not know where our spouses were, we did not feel like going. When we walked a little further, we saw my husband

and a few other people standing in a secluded place in the stream. We said to them, “Come with us, let’s run away from this place “ After walking for a long time, we took shelter in a small wooded area, because we were exhausted. Even the trees looked like “state forces” to us, because of the inhumane practices we experienced. From there, we went to Serkar village of Siirt. On the fourth day of our arrival, the village guards and “security forces” raided the village we were at. My parents lived in that village. The village guards broke down the doors, mixed everything in the house (cracked wheat, rice, lentils, flour), and set it on fire. They threw on the ground the Qur’an hanged on the door, the pages were scattered everywhere. They gathered the men of the village in the village square and insulted them. Then, they brutally beat them. We could not find a place to take shelter there, either, and we went to Geliyê Osmên village. After staying there for a some time, there were raids also on that village. So, we wandered for a few months around the villages close to our village.

Göç-Der: What did you do after realizing that you could not return to your village?

Neriman Çiçek: We migrated to Kerboran (Dargeçit). We

rented a house. My children and my husband went to İstanbul to work. We lived there; they lived here for six years.

Göç-Der: Can you talk a bit about your life after migrating here?

Neriman Çiçek: We migrated to İstanbul in 1996. We live here in a damp basement floor. My husband and two sons can work, but we are having hard times because they cannot find a job to work. We are ten people in the house, we feel out of this place. There are more than 20 people in the apartment building we live in, and since we do not speak their language, I cannot communicate with them. Our customs and traditions are different.

Göç-Der: Under which conditions would you return to your village?

Neriman Çiçek: In order to return, all the oppression must stop, the pressure to become village guards must end, our village must not be burned down again, and our burned houses must be rebuilt for habitation. I have reached this age; I had to set up a house three times. Each time, I was left with nothing except the dress I was wearing. I don’t want to live with this fear anymore.

RÖPORTAJ

Zeytin işçileri, işverenlerin...

Diyarbakır'ın Çınar ilçesine bağlı katrin köyünden yedi yıl önce Diyarbakır merkeze göç ettik. Köyümüzde sürekli operasyonlar yapıldı. Köye gelen "Güvenlik Güçleri" köy halkına, eşim ve çocuklarıma eziyet eder işkence eder bazen de gözaltına alırlardı. Diyarbakır'a gidiş-gelişimizde aynı sorunları yaşadık.

RÖPORTAJ

Köyümüzde dönme uyarı...

...kılence eder baten de gırtlama alırlardı. Diyarbakır'a üç çocuğu bir yaşında olan türkmen öten babasına ağır sarak yumurta, yoğurt, çik ağam üstü annemler gelin köyüyoruz. Annem ve çay. Bir yıldır Bursa, Manisa ve yanyorum. Çocuk bakıyor Feriye annem oğlu Me Murat. Ablam Filiz'e ya yandı ona bakıyorum. K lerini de biliyorum hep ablam Filiz ve abilerinin Diyarbakır'ı özleyorum. Sedo, Ato, Guzo ile cav. Mehmet -Feriye an toplama işinde çalışıyorum. Hava soğuk, tılak ot ve toz oruz parmaklarımız döne tekrar tekrar asıp toplama çok yabanc.

1999 ocak ayının ilk Yolgatlı bölgesinde zeytin iğersinde naylon çadırla Yaşlı anneler dışarda yere atşın etrafında ismayan ane ile sohbet ettiğimiz zeytin toplama işinde ç pişiren bir anneyi dinliyoruz.

Goç-Der: Siz kimiz?
Türkan Ana: Kırkl Kardeş köyüdenim. K

4

RÖPORTAJ

BİZ KURDİZ AMA KİMSE DİZİM YERİĞİZİMİ KALSADIMIZ.

Tünn ekedik, meyve ağaçlarını vardı. Çeçimimiz çok iydi. Ayra havaya buluyduk.

Goç-Der: Siz babulara gelince çocukların nedenlerini anlatırmısınız?

Türkan Ana: Köyümüzde yakın olan bir köyde Karaköl kuraylı. Karaköklük gelen "güvenlik güçleri" bir rahatsız ediyorlardı. Biz "ya korucu olursanız yada buralardan gidersiniz" yani dışıp bulduğumuz topraklarımızdan gitemiz yönünde bizi tehdit ediyorlardı. Köyde gelip bütün köydeki erkekleri köyün meydanına toplıyor dıha sonrada hepimizin gözü önünde çeşitli işkenceler yapıyorlardı. "Güvenlik Güçleri" bize " Ya korucu olur sonra yada köyünüzü yakarız" dediler. Biz de koruculuğu kabul etmedik için köyümüzden göç etmek zorunda kaldık. Akrakiler gelip köyümüzde yakalar. Helikopterlerle yakalandı bazı yamuz ilaçlar atılar. Bizim köye yakın bir köy göçü göre alamadığı için geri döşüp korucu oldu. İnanmızmuz bu yaz ben bizim köye yakın diye o köye gittim. Köydeki ağaçlarımız atıldılar o ilaçtan dolayı kökleri bile kalmamıştı. Bahçemizde dikenin her yerinde yığın yığın sebzelek yetiyordu. (kayın, nar, ceviz, hahem, vs)

Goç-Der: Ayvalık'ta nasıl iş buldunuz?

Türkan Ana: Köyümüzden göç edeli beş yıl oldu. Önce kendimizi bir patron (dayı bağı) buluyoruz o da bize iş bulmeye karşılığında yemiyemizi 5.10'nuu ayar. Bizaya gelip kendimizi bir patron bulmadığımız zaman, bize naylon çadırlarımız karacak yere zin veriliyor. 5' yıldı bu göçebe şekilde çadırlarda köy köy doluyoruz. İşleri bitirdiğimiz gün bizden naylon çadırlarımız okumamız istenecek. İşleri bitirdiğimiz gün bizi burada istemiyorlar. "Nereye giderseniz gidin" diyerek koşuyorlar. Köyümüzden göç ettiğimiz günden beri göçebe bir yaşam sürdürüyoruz. İlk bir yıl Diyarbakır'a başlı Harro ilçesinde, Manisa'ya başlı Karabağ yine (Manisa'ya başlı) Vezirli gibi birçok yerleri doladık. Mevsimine göre iş bulup çalışıyoruz. İş mevsimi olmadığı zamanlar Manisa'ya gidip geçecekden semtlerinde ev tutuyoruz. Bir kaç ay evde kaldıktan sonra tekrar iş aramak üzere yollara düşüyoruz.

Goç-Der: Köyünüzde geri dönmek için silere nasıl bir önem sağlanmıştı geri dönersiniz?

Türkan: Biz Kürdüz ama kimse bizim varlığını

5

kabul etmiyor. Ana dilimizde eğitim yapamıza izin verilmiyor. İkinci sınıf vatanımd olmak istemiyoruz. Bizim de herkes gibi insan olduğumuz ve her türlü insan haklardan yararlanmamız gerekiyor, ancak bizim dünyadaki öbür insanlar gibi haklarımızı koruyarak biz o zaman tekrar köyümüze geri döşebiliriz.

Goç-Der: Köyünüzde yakıldığı zaman her hangi bir sere hayırlıydı mı?

Türkan: Hayır hiç bir sere hayırlıydı. Çünkü kimi kime dava edecektik. Zaten güvenlik güçleri gelip bizim evimizi, bahçemizi, tarlamızı yakıt, ilaç gelip herhangi bir yerde dava açaydık. Gittiğimiz yerlerde de tahit bırakamayacaktık.

Goç-Der: Hastalandığınız zaman hastanelerinizi nasıl tedavi ediyorunuz?

Türkan: Eğer hastaneyne gışenecek araba varsa gışeniyoruz. Ama araba yoksa kendi baltamızla ya ölüyöz ya kendili kendilerine iyileşiyorlar. Bizim kendi arabalarımız yok. Burala ölürek parnos gelip beri döküşe götürürüz.

Biz raporımıza devan ederken işten yeni gelen Zerga Ana (60) bize karşıyor. "Kırtişte Xur köyünden buralara geldik. Bu yandan sonra naylon çadırın mükem oldu. Çadır kullanmak bizim geçmeden başka kalite seçtikten istemiyor çünkü zaman geçmeden başka kalite seçtikten istemiyoruz. Sabah erkenden uyup tarlaya zeytin otlama gidiyoruz, aldığımız ücretle peçenemiyoruz. Akşama kadar çalıştıkten sonra akşam eve peçenimizde önce yemek yapıyoruz. Yemeği dışarıda otlama pişiriyoruz. Akşama öte yemeğini zor yapıyoruz. Butun gün çalışmaktan ağır yorgun ve bitkin dşiyoruz. Savgın bimesim istemiyor, baryn obun. Biz Kürdülerimizdeki bakışla, yakarla, bütün köyümüzde öşünelmek umudun bu."

Zeytin İşçileri İşverenlerin Ahırlarında Yaşıyorlar*

31 Aralık 1998 günü tarım alanlarında çalışan göç mağdurlarının yaşam koşullarını yerinde görmek üzere Ayvalık'a gidiyoruz. Ayvalık ve köylerinde yaşayan göçzedelerin temel geçim kaynağı zeytincilik. 31 Aralık akşamı Ayvalık merkezinde aynı evde bir arada yaşayan göç mağduru iki aileye konuk oluyoruz. Aileler, Rumlurdan kalma eski bir evde yaşıyorlar. Ailelerin kışın kadın, erkek, çocuk ailece tarlada zeytin işlerinde çalıştıklarını öğreniyoruz. Ertesi gün 1 Ocak günü Ayvalık köylerini ziyarete gidiyoruz. Ayvalık merkezine üç kilometre mesafede tarlalar arasında çadırlar gözükmeye başlıyor. Yeni köy, Araçlar ve Çakmaklı köyleri bölgelerinde ana yollardan uzak tarlaların arasında ve bazen eski hayvan çiftliklerinin kenarlarına kurulmuş naylon çadırları görüyoruz, Yeni köy bölgesinde, tarlalar arasında gördüğümüz naylon çadırları ziyarete gidiyoruz. Yedi aile naylon çadırlarda, beş aile çiftliğin boş ahırlarında yaşıyor. Yaşlı ve çocukların dışında herkes zeytin toplamaya gitmiş. Kendileri ile tanışma esnasında kahya geliyor. Kahya geldikten sonra işten atılma korkusu ile görüşmekye çekiniyorlar. Çadırlar arasında oyun oynayan 9 yaşındaki Aysan'a soruyoruz.

* Göç-Der Haber Bülteni, yıl 1, sayı 8, 1999 Şubat, sayfa 3-4-5.

Göç-Der: Nereden göç ettiniz ailen nerede?

Ayşan: Derik'in Siyamed köyündenim. Annem, babam, ablam ve üç abim zeytin toplamaya gittiler.

Çakmaklı bölgesinde çok yıldızlı otellerin, villaların yer aldığı deniz kıyısına iki kilometre mesafede bir tepenin yamacında naylon çadırda yaşayan, on iki aileyi ziyarete gidiyoruz. Göçzedelerin erkekleri, kadınları çalışmakta olduğu için etrafımızı çocuklar sarıyor. 1 Ocak akşamı eski bir ahırda kalan ailede kalıyoruz. Bir arada kalan (altı aile) tarla sahiplerine ait eski boş hayvan ahırlarına yerleşmişler ahırın kapı, pencere ve duvarları naylonla onarılarak kapatılmış. Ahırların zemini toprak ve taşla doldurularak onarılmış. Ferfure ana 12 çocuğu 5 gelini ve 8 torunu ahırda bir arada yaşıyorlar. Akşam iş dönüşü ve iftar yemeğinden sonra Ferfure ana ile göçün yaşantısındaki etkilerini dinliyoruz.

Ferfure Ana: Diyarbakır Çınar ilçesine bağlı Katrin köyünden yedi yıl önce Diyarbakır merkeze göç ettik. Köyümüze sürekli operasyonlar yapılırdı. Köye gelen "Güvenlik Güçleri" köy halkına, eşim ve çocuklarıma eziyet eder, işkence eder bazen de gözaltına alırlardı. Diyarbakır'a gidiş gelişimizde aynı sorunları yaşırdık. Köye yapılan baskınlarda kadınları ve erkekleri ayrı ayrı meydanlara toplarlardı. Erkeklerle, köy

korucusu olmaları teklif ederlerdi. Köylü koruculuğu kabul etmeyince işkence gözaltı ve köyü yakarız tehditlerine başlarlardı. Eşim altı yedi defa işkence gördü, iki defa hapse atıldı. Gördüğü işkenceler sonucu eşim iki yıl yatakta kaldı ve geçen yıl 50 yaşında öldü. Diyarbakır'da aç kaldık iş yoktu. Bir oğlumun at arabası vardı geçen yıl belediye arabasına el koydu ve arabayı kırdı. Tamamen işsiz kalmıştık. Yol paramız için yüz milyon TL borç edip gelebildik. Çocuklarım ve torunlarım gelinlerimle bir arada yaşıyoruz. Ben ve on oğlum ve beş gelinim ile 16 kişi zeytin toplama işinde çalışıyoruz. Ben günde 1.250.000 TL yevmiye alıyorum geçinemiyoruz. Köyümüze dönme umudu ile yaşıyoruz. Fakat "güvenlik güçleri" geri dönüşümüzü engellemek için evimizi tahrip etmiş bağ ve bahçemiz yakılmış su kuyumuzu dahi taş ve toprakla doldurmuşlar. Şu an çocuklarım ve torunlarımdan beşi ilkököl çağında fakat imkansızlıktan okula gönderemiyoruz. Diyarbakır 'a göç ettiğimiz ilk sene 11 yaşındaki oğlum trafik kazası geçirdi doktora götürüp tedavi ettiremedik. Kafasından darp almıştı. Şu an akli dengesi yerinde değil.

Ferfure ananın 10 yaşındaki kızı Filiz söz alıyor.

Filiz: okula gitmek isterim ama ailemin imkanları okula gitmeme elverişli değil. Okula hiç gitmedim zaten hep göç

ediyoruz. Diyarbakır'a gidince bir ay dışarı çıkmadık. Bir aydan sonra dışarı çıkıp çocuklarla oynadık.

Köyü hatırlıyorum, köyümüzde okul vardı büyük çocuklar okula gidiyorlardı. Ama ben okula gidecek yaşta değildim. Köyde bağımız, bahçemiz hayvanlarımız vardı. Köy çok güzeldi, köyü çok özleyorum. Köyde de, Diyarbakır'da arkadaşlarım vardı, oyun oynardık, şimdi bütün ev işlerini ben yapıyorum. Annem, abilerim, abilerimin eşleri herkes tarlaya zeytin toplamaya gidiyor. Ben ve benden küçük dokuz küçük çocuk evde kalıyoruz. Evde kalan çocuklara ben bakıyorum. Sabah bulaşıkları yıkadıktan sonra kendi evimizi, daha sonra abilerimin evlerini temizliyorum -abimlerin evi dediği yaşadıkları tek bölümlü ahır noylanla bölümlere ayrılmış-. Sobayı yakarken kardeşim Mesut bana yardım ediyor. Çocuklara yemek yapıyorum. Abilerim üç çocuğu bir yaşında onları uyutuyorum -çocukları uyuturken ölen babasına ağıt yakıyor- çocuklara öğle yemeği olarak yumurta, yoğurt, çay hazırlıyorum. Sobayı yakıp akşam üstü annemler gelmeden çorbayı sobanın üstüne koyuyorum. Annem ve yengelerim geldiğinde çocukları onlara veriyorum ve akşamları ev işlerini de onlar yapıyor. Bir yıldır Bursa, Manisa ve son olarakta burada ev işlerini yapıyorum. Çocuk bakıyorum.

Ferfure ananın oğlu Mesul 7 yaşında.

Murat: Ablam Filiz'e yardım ediyorum abimin oğlu bir yaşında ona bakıyorum. Köyün çocuklarını tanımıyor diğerlerini de bilmiyorum hep evimizde ve kapımızın önünde ablam Filiz ve abilerimin çocukları ile bir aradayız. En çok Diyarbakır'ı özleyorum orada arkadaşlarım vardı. İsa, Sedo, Ato, Guzo cav gırtık, malok oynuyorduk.

Mehmet -Furfure ananın oğlu 12 yaşında: Zeytin toplama işinde çalışıyoruz sabah yedi otuzda işe gidiyoruz. Hava soğuk ıslak, ot ve toprağın içinden zeytinleri topluyoruz parmaklarımız donuyor. Ellerimizi ateşin önünde tekrar tekrar ısıtıp toplamaya devam ediyoruz. Buralar çok yabancı.

1999 ocak ayının ilk günü Ayvalık merkeze yakın Yolçatı bölgesinde zeytin tarlalarının kenarında çamurlar içerisinde naylon çadırlarını kuran aileleri ziyaret ettik. Yaşlı anneler dışarda yemek pişiriyordu. Küçük çocuklar ateşin etrafında ısınmaya çalışıyorlardı. Yemek pişiren anne ile sohbet ettiğimizde aile fertlerinin çoğunun tarlada zeytin toplama işinde çalıştıklarını öğreniyoruz. Yemek pişiren bir anneyi dinliyoruz.

Göç-Der: Sizi tanıyabilmiyiz?

Türkan Ana: Kızıltepeye Bağlı Heft Xweh (Yedi Kız Kardeş) köyündenim. Köydeki hayatımız çok güzeldi. Tütün ekerdik, meyve ağaçlarımız vardı. Geçimimiz çok iyiydi. Ayrıca hayvan besliyorduk.

Göç Der: Sizi buralara getiren sorunların nedenlerini anlatır mısınız?

Türkan Ana: Köyümüze yakın olan bir köyde karakol kuruluydu. Karakoldan gelen “güvenlik güçleri” bizi rahatsız ediyorlardı. Bize “ya korucu olursunuz ya da buralardan gidersiniz” yani doğup büyüdüğümüz topraklarımızdan gitmemiz yönünde bizi tehdit ediyorlardı. Köye gelip bütün köydeki erkekleri köyün meydanında topluyor daha sonrada hepimizin gözü önünde çeşitli işkenceler yapıyorlardı. “Güvenlik Güçleri” bize “Ya korucu olursunuz ya da köyünüzü yakarız” dediler. Biz de koruculuğu kabul etmediğimiz için köyümüzden göç etmek zorunda kaldık. Askerler gelip köyümüzü yakıtılar. Helikopterlerle yukardan bazı yanıcı ilaçlar attılar. Bizim köye yakın bir köy göçü göze alamadığı için geri dönüp korucu oldu. İnanır mısınız bu yaz ben bizim köye yakın diye o köye

gittim. Köydeki ağaçlarımıza attıkları o ilaçtan dolayı kökleri bile kalmamıştı. Bahçemizde dünyanın her yerinden yetişen meyve sebzeler yetişiyordu (kayısı, nar, ceviz, badem vs).

Göç-Der: Ayvalık'ta nasıl iş buldunuz?

Türkan Ana: Köyümüzden göç edeli beş yıl oldu. Önce kendimize bir patron (dayı başı) buluyoruz o da bize iş buluyor karşılığında yevmiyemizin %10'unu alıyor. Buraya gelip kendimize bir patron bulmadığımız zaman, bize naylon çadırlarımızı kuracak yere izin verilmiyor. 5 yıldır bu göçebe şekilde çadırlarda köy köy dolaşıyoruz. İşleri bittirdiğimiz gün bizden naylon çadırlarımızı sökmemiz istenecek. İşleri bittiğimiz gün bizi burada istemiyorlar. “Nereye giderseniz gidin” diyerek kovuyorlar. Köyümüzden göç ettiğimiz günden beri göçebe bir yaşam sürdürüyoruz. İlk bir yıl Diyarbakır'a bağlı Hazro ilçesinde, Manisa'ya bağlı Karaağaç yine (Manisa'ya bağlı) Veziroğlu gibi birçok yerleri dolaştık. Mevsimine göre iş bulup çalışıyoruz. İş mevsimi olmadığı zamanlar Manisa'ya gidip gecekondu semtlerde ev tutuyoruz. Birkaç ay evde kaldıktan sonra tekrar iş aramak üzere yollara düşüyoruz.

Göç-Der: Köyünüze geri dönmek için sizlere nasıl bir ortam sağlanırsa geri dönersiniz?

Türkan: Biz Kürdüz ama kimse bizim varlığımızı kabul etmiyor. Anadilimizde eğitim yapmamıza izin verilmiyor. İkinci sınıf vatandaş olmak istemiyoruz. Bizim de herkes gibi insan olduğumuz ve her türlü insani haklardan yararlanmamız gerekiyor, ancak bizim dünyadaki öbür insanlar gibi haklarımıza kavuşursak biz o zaman tekrar köyümüze geri dönebiliriz.

Göç-Der: Köyünüzün yakıldığı zaman herhangi bir yere başvurduunuz mu?

Türkan: Hayır hiçbir yere başvurmadık. Çünkü kimi kime dava edecektik. Zaten güvenlik güçleri gelip bizim evimizi bağımızı tarlamızı yaktı. Eğer gidip herhangi bir yerde dava açsaydık. Gittiğimiz yerlerde de rahat bırakmayacaklardı.

Göç-Der: Hastalandığınız zaman hastalarınızı nasıl tedavi ediyorsunuz?

Türkan: Eğer hastaneye götürecek araba varsa götürüyoruz. Ama araba yoksa kendi hallerinde ya ölüyor ya da kendi kendilerine iyileşiyorlar. Bizim kendi arabalarımız yok. Burada ölürsek patron gelip bizi doktora götürmez.

Biz röportajımıza devam ederken İştin yeni gelen Zerga Ana (60) söze karışıyor. “Kızıltepe Xurs köyünden buralara geldik. Bu yaştan sonra naylon çadıra mahkum olduk. Çadır ısınmıyor çoğu zaman geceden sabaha kadar soğuk da uyuyamıyoruz. Sabah erken uyanıp tarlaya zeytin toplamaya gidiyorum, aldığımız ücretle geçinemiyoruz. Akşama kadar çalıştıktan sonra akşam eve geldiğimizde önce yemek yapıyoruz. Yemeği dışarıda odunla pişiriyoruz. Akşam iftar yemeğini zor yetiştiriyoruz. Bütün gün çalışmaktan aşırı yorgun ve bitkin düşüyoruz. Savaşın bitmesini istiyorum barış olsun. Biz Kürtlerin üzerindeki baskılar yasaklar bitsin köyümüze dönelim tek umudum bu.”

Karkerên Zaytûnan di Axurên Xwediyê Kar de Dixebitin*

Di 31ê Kanuna 1998an de em diçin Ayvalikê da ku em şert û mercên jiyana mexdurên koçê yên di nav zeviyan de dixebitin, li cih bibînin. Debariya koçberên li Ayvalik û gundên wê bi zeytûnan e. Di 31ê kanûnê de em li Ayvalikê dibin mêvanê du malbatan ku her du jî di heman malê de dijîn. Malbat di maleke kevn de dijîn ku ji Rûman maye. Em hîn dibin ku malbat zivistanî jin, zarok, mêr hemû li nav zeviyan di karên zeytûnan de dixebitin. Roja din em diçin gundên Ayvalikê. Li nav zeviyên 3 kilometreyan ji Ayvalikê dûr, kon xuya dibin. Em li herêma gundê Yeni, Araplar û Çakmaklıyê li nav zeviyên ji rêya sereke dûr û li derdora çolîkên heywanan konên naylon dibînin. Em diçin herêma Yen Köyê, konê naylonî yên nav zeviyan ziyaret dikin. Heft malbat di konên naylonî de û pênc malbat jî di axurên vala de dijîn. Ji bilî kal, pîr û zarokan hemû kes çûne zeytûnan bidin hev. Di dema hevnasîne de kahya tê. Dema ku kahya tê ji ber tirsê ji kar avêtinê, xwe vedigirin ku biaxivin.

Em ji Eysana 9 salî dipirsin ku di nav konan de ji xwe re dilîze.

Goç-Der: We ji ku derê koç kiriye, malbata te li ku derê ye?

Eyşan: Ji gundê Dêrikê Siyabendê me. Dayik, bav û sê biryên min çûn, zaytûnan bidin hev.

* Bultena Nûçeyan a Goç-Derê sal 1, hejmar 8, 1999 Sibat, rûpel 3-4-5.

Em diçin herêma Çakmakliyê 12 malbatên di konên naylonî de dijîn, ziyaret bikin ku konê wan li berpala girekî, du kilometreyan dûrî otelên pirstêrk û vîllayên li ser perên deryayê ye. Ji ber ku jin û mêrên koçberan dixebitin zarok derdora me digirin. Êvara 1ê Çileyê em li cem malbateke ku di axurekî kevn de dijîn, şevder dimînin. 6 malbatên li cem hev, di axurekî xwe-diyê zeviyan de dimînin. Pace, derî û dîwarên axur bi naylonê hatine girtin. Zemina axur bi ax û keviran hatiye tahmîrkirin. Dayika Ferfûre bi 12 zarok, 5 bûk û 8 neviyên xwe re di axur de dijî. Êvarî piştî vegera kar û fitaran em bi dayika Ferfûre re li ser bandora koçê ya li jiyana wê diaxivin.

Dayika Ferfûre: Me 7 sal berê ji gundê Katrîn ê navçeya Amedê Çinarê koçî Amedê kir. Tim operasyon li gundê me çêdibûn. Hêzên dewletê yê dihatin gundên me, eziyet didan hevser û zarokên min, êşkence dikirin û carinan jî binçav dikirin. Di çûn û hatina me ya Amedê de heman pirsgirêk me jiya. Di serdegirtinên gundan de jin û mêr cihê cihê li orta gund kom dikirin. Wan teklîfa cerdevaniyê li mêran dikir. Dema ku cerdevanî qebûl nedikir gefa êşkence, binçavkirin û şewitandina gund dihat kirin. Hevserê min şeş heft caran êşkence dît. Du caran ket hefsê. Ji ber êşkenceyan du salan di nav livînan de ma û sala par di 50 saliya xwe de mir. Em li Amedê birçî man, kar tunebû. Lawekî min erebeyekî wî ya etaran hebû, şaredariyê dest danî ser, erebe şikand. Em bi tamamî bê kar

man. Bo heqê rêya xwe me sed milyon deyn kir û em hatin. Ez bi zarok, nevî û bûkên xwe re dijîm. Ez û 10 lawên min û pênc bûkên min, em 16 kes di karê hevdana zeytûnan de dixebitin. Ez rojê 1.250.000 TL yewmîyê distînim, debara me nabe.. Em di hêviya vegera gundê xwe de ne. Lê belê hêzên dewletê ji bo rêlibergirtina vegera gund zerar dane mala me, rez û bexçeyê me şewitandine, bîra me ya avê bi kevir û axê dagirtine. Niha ji zarok û neviyên min 5 kes di çaxa dibistanê de ne lê belê ji ber xizaniyê em nikarin wan bişînin dibistanê. Sala yekem ku me koçî Amedê kir, lawê min ê 11 salî qeza derbas kir, me ew ne bir doktor û derman nekir. Ji serê xwe ve derbe xwaribû. Niha hişê wî çûye.

Keça dayika Ferfûre ya 10 salî diaxive.

Filiz: Ez dixwazim herim dibistanê lê belê şert û mercên malbata min rê nade ku ez herim dibistanê. Ez qet neçûme dibistanê. Jixwe em tim koç dikin. Dema ku em çûn Amedê em mehekê derneketin derve. Piştî mehekê em derketin derve, me bi zarokan re lîst.

Gund tê bîra min. Li gundê me dibistan hebû, zarokên mezin diçûn dibistanê. Lê belê ez ne di çaxa dibistanê de bûm. Li gund rez û bexçeyê me li halê xwe hebû, ajalên me hebûn. Gund pir xweş bû, ez pir bêriya gund dikim. Li gund

jî li Amedê jî hevalên min hebûn. Me dilîst, niha hemû karên malê ez dikim. Dayika min, birayên min, jînên birayên min diçin, li nav zeviyan zeytûnan didin hev. Ez û neh zarokên ji min biçûktir li malê dimînin. Ez li zarokên li malê dinehêrim. Piştî ku ez serê sibehê firaxan dişom ez malê paqij dikim û bi dû re mala birayên xwe (navbira bi naylonê hatiye çêkirin) paqij dikim. Dema ku ez sobê vêdixim birayê min Mesut alikariya min dike. Ez ji zarokan re xwarinê çêdikim. Sê zarokên birayên min ên yek salî hene, ez wan dixim xew (dema ku zarokan di xwe re diçin, kilaman diavêjim ser bavê xwe yê mirî). Bo nanê nîvro ez ji zarokan re hêk, mast û çayê amade dikim. Ez sobê vêdixim, berî ku diya min wan berêvarî werin ez şorbê jî datînim ser sobê. Dema ku dayik û jinbirên min tîn ez zarokan didim wan û bi şevê jî karê malê ew dikin. Ev salek e li Bursa, Manisa û herî dawî jî li vir karên malê dikim, li zarokan dinehêrim.”

Lawê dayika Ferfûre Mesûl 7 salî ye.

Mûrat: Ez alikariya xwuşka xwe Filiz dikim, lawê birayê min 1 salî ye ez li wî dinêrim. Ez zarokên gund nasnakim û yên din jî nizamim. Em tim li mala xwe li ber deriyê xwe bi xwuşka xwe Filiz û zarokên birayê xwe re me. Ez herî zêde

bêriya Amedê dikim, li wir hevalên min hebûn. Îsa, Sedo, Ato, Guzo bi çavgirtînk, malok dilîst.

Mehmet- Lawê dayika Ferfûre yê 12 salî: Em di karê hevdana zeytûnan de dixebitin. Em serê sibehê saet di 7 û nîvan de diçin kar. Hewa sar e, şilî ye, em ji nav ax û gihayê zeytûnan didin hev, tiliyên me dicemidin. Em destê xwe li ber agir hey germ dikin û dîsa zeytûnan didin hev. Ev der pir xerîb e.

Di roja yekem a meha Çileyay 1999an de li herêma Yolçatîya nêzî navenda Ayvalîkê em çûn serdana malbatekê ku li qeraxa zeviyên zeytûnan di nav heriyê de çadir vedigirtin. Dayikên pîr li derve xwarin çêdikir. Zarokên biçûk li ber agir xwe germ dikir. Dema ku me bi dayikê re sohbet dikir ku xwarin çêdikir, em fêr bûn ku hemû endamên malbatê di nav zeviyên zeytûnan de dixebitin. Em li dayikekê guhdar dikin ku xwarinê çêdike.

Göç-Der: Em dikarin te nas bikin?

Dayika Turkan: Ez ji gundê Heftxwehan ê Qoserê me. Jiya na me ya li gund pir xweş bû. Me tûtin diçand, darên me yên fêkî hebûn. Debara me pir xweş dibû. Herwiha me heywan jî xwedî dikirin.

Goç-Der: Tu dikarî behsa pirsgirêkên ku bûne sebeba hatina we ya vê derê bikî?

Dayika Turkan: Li gundekî nêzî gundê me qereqol avakirî bû. Hêzên dewletê yê ji qereqolê dihatin rehetî nedidan me. Ji me re digotin “an hûnê bibin cerdewan an jî hûn ê ji vir herin.” Yani gef li me dixwarin da ku em ji welatê xwe yê ku em lê çêbûne û mezin bûne bar bikin. Dihatin gund, hemû mêrên gund li orta gund kom dikirin û li ber çavê me hemû yan êşkence li wan dikirin. Hêzên dewletê ji me re digotin “an hûn ê bibin cerdewan an jî em ê gundê we bişewitînin. Me jî ji ber ku cerdewanî qebûl nekir, me ji gund bar kir. Leşkeran hat gundê me şewitand. Bi helikopterê ji jor de dermanekî şewatê hat avêtin. Gundekî nêzî gundê me ji ber ku çavê wan koçberî nebirî, vegeriyan û bûn cerdewan. Tu bawer bikî, ji ber ku ew gund nêzî gundê me bû vê havînê ez çûm wî gundî. Koka darên gund jî, ji ber ew derman ku hatibû avêtin, nema bû. Li beşçeyê me her cureyên fêkiyên cihanê hebûn(mişmiş, hinar, behîv û hwd.).

Goç-Der: We li Ayvalikê çawa kar dît?

Dayika Turkan: Pênc sal bûn, me ji gundê xwe bar kirye. Em pêşî ji xwe re serkarkerekî dibînin, ew jî kar dibîne, li

beramberî vê jî ji %10ê yewmiya me distîne. Dema ku em tîr vir ji xwe re serkarkerekî nabînin, cih nadin me ku em ji xwe re konê naylonî vegirin. Pênc sal in bi vî awayê koçeran gund bi gund em digerin. Roja ku em kar biqedînin ewê ji me re bibêjin konê xwe rakin. Hema roja ku karên wan diqedin, naxwazin ku em li vir bin. Me diqewitînin û dibêjin “hûn diçin ku biçin”. Ji dema ku me ji gundê xwe bar kirye em jiyanekê koçberiyê dijîn. Sala yekem em li gelek deverên wekî navçeya Amedê Hezroyê, navçeya Manisayê Karaağaç û Veziroğluyê geriyan. Em li gor demsalê kar dibînin û dixebitin. Dema ku kar tune be, em diçin taxên şevneşînên Manisayê malan kirê dikin. Piştî ku em çend mehan li malê dimînin, dîsa ji bo kar em dikevin ser rêyan.

Goç-Der: Çi şert û merc pêk werin, hûn ê vegerin gundê xwe?

Turkan: Em kurd in, lê belê tu kes hebûna me qebûl nake. Destûrê nadin ku em bi zimanê dayika xwe perwerdehiyê bibînin. Em jî wekî her mirovî mirov in û divê em ji her mafê mirovan sûdê werbigirin. Encax em jî wekî mirovên cihanê bighêjin mafê xwe, wê demê em ê vegerin gundê xwe.

Goç-Der: Dema ku gundê we hat kavilkirin, we serî li ku derê da?

Turkan: Na, me serî li tu derê neda. Ji ber ku tê giliyê kê ji kê re bikira. Jixwe hêzên dewletê hatin mal, bexçe û zeviyên me şewitandin. Heke me biçûya li derekê dozek vekira, li cihê ku em biçûyanê jî ew rehetî nedidan me.

Goç-Der: Dema ku nexweşekî we çêdibe, hûn çawa wî/wê derman dikin?

Turkan: Heke erebeyek hebe, em dibin nexweşxaneyê. Heke erebe tunebe, di halê xwe de dimîne, an dimire an jî xwe bi xwe rehet dibe. Ê me erebeya me tune. Em li vir bimirin, patron nayê me nabe doktor.

Dema ku me hevpeyvîna xwe didomand Zerga(60) tevî peyvê dibe ku ji kar nû hat.

Em ji gundê Qoserê Xursê hatin van deran. Piştî vî emrê em bûn mahkûmê konên naylonî. Kon germ nabe, gelek caran heta serê sibehê ji ber sermayê em nikarin rakevin. Ez serê sibehê ji xew radibim û diçin zeytûnan didim hev. Bi heqdestê xwe, em debara xwe nakin. Piştî ku em heta êvarî dixebiti, êvarî jî em tîna malê pêşî xwarinê çêdikin. Em xwarinê li derve bi agirê êzingan çêdikin. Em bi zor dighêjin fitaran. Ji ber ku temama rojê em dixebitin, em ji hal de dikevin. Ez dixwazim şer biqede, aştî pêk were. Bila zext û qedexeyiyên li ser me rabin û em vegerin gundê xwe. Hêviya min tenê ev e.

Olive Workers Live in Employers' Barns*

On December 31, 1998, we go to Ayvalık to see the living conditions of the migration victims working in agricultural areas. Olive cultivation is the primary source of subsistence for the migration victims living in Ayvalık and its villages. On the evening of December 31, we visit two migration victim families living together in the same house in the center of Ayvalık. The families live in an old Greek house. We learn that the entire families, women, men and children, work in olive fields in winter. The next day, on January 1, we visit the villages of Ayvalık. At a distance of three kilometers to the center of Ayvalık, the tents begin to appear in the midst of the fields. At Yeniköy, Araplar and Çakmaklı villages, we see the nylon tents set up in the midst of the fields far from the main roads and sometimes at the sides of old animal farms. At Yeniköy, we visit the nylon tents we see in the midst of the fields. Seven families live in nylon tents; five families live in the empty barns of the farm. Except for the elderly and children, everyone is gone to pick olives. During the meeting with them, the farm bailiff comes. After the farm bailiff arrives, they are afraid to talk to us due to the fear of being fired. We ask 9-year-old Ayşan playing between tents.

.....
* Göç-Der News Bulletin, year 1, issue 8, 1996 February, pages 3-4-5.

Göç-Der: Where did you migrate from? Where is your family?

Ayşan: I am from Siyamed village of Derik. My mother, father, sister, and three elder brothers went to pick olives.

We visit the twelve families living in nylon tents on the slope of a hill, two kilometers away from the seaside where multi-star hotels and villas are located in Çakmaklı region. Since the men and women of the migration victims are working, the children surround us. We stay with the family living in an old barn on the evening of January 1. The six families that live together live in the old empty barns belonging to the field owners; the doors, windows and walls of the barn are repaired and closed with nylon. The floors of the barns are repaired with soil and stone filling. Mother Ferfure live in the barn together with her 12 children, five daughters-in-law and eight grandchildren. In the evening, after returning from work and having iftar dinner, we talk with Mother Ferfure about the effects of migration on their life.

Mother Ferfure: We migrated to Diyarbakır city center seven years ago from Katrin village of Çınar, Diyarbakır. There were always operations in our village. The “Security Forces” coming to the village would torture, persecute, and sometimes detain the villagers, my husband, and my chil-

dren. We used to have the same problems on our trips to Diyarbakır. During the raids on the village, they would gather the men and the women in separate squares. They would offer the men to become village guards. When the villagers would not accept to become village guards, they would start the threats of torture, detention, and burning the village. My husband was tortured six or seven times and imprisoned twice. As the result of the torture he suffered, my husband was bedridden for two years and died last year at the age of 50. We were hungry in Diyarbakır, there was no job. One of my sons had a horse carriage, last year the municipality seized the carriage and destroyed it. We were completely unemployed. We borrowed a hundred million TL for our travel expenses and came here. We live together with my children, my grandchildren, and my daughters-in-law. Me, my ten sons and five daughters-in-law, a total of 16 people, pick olives. I earn a daily wage of 1,250,000 TL, and we cannot make the ends meet. We live with the hope of returning to our village. However, the “security forces” destroyed our house, burned down our vineyard and orchard, even filled our water well with stones and soil to prevent us from returning. Currently, five of my children and grandchildren are at primary school age, but we cannot send them to school because of financial difficulties. In the first year of our migration to Diyarbakır,

my 11-year-old son had a traffic accident, and we could not take him to the doctor for treatment. He took a hit to his head. He's mentally unstable now.

Mother Ferfure's 10-year-old daughter, Filiz, starts to talk.

Filiz: I would like to go to school, but my family's resources are not sufficient for me to go to school. I never went to school; we always migrate after all. When we went to Diyarbakır, we could not go out for a month. After one month, we went out and played with the children.

I remember the village; there was a school in our village, the older children were going to school. But I was not old enough to go to school. We had a vineyard, an orchard, and livestock in the village. The village was very beautiful; I miss the village so much. I had friends in the village and in Diyarbakır, we used to play games, now I do all the housework. My mother, my elder brothers and their wives, they all go to the field to pick olives. Nine younger children and I stay at home. I take care of the children who stay at home. After I wash the dishes in the morning, I clean our own house and then my brothers' houses – she calls the sections separated with nylon in the single room barn as 'my brothers' houses'. My brother Mesut helps me while I light the stove. I cook for the children. I put my brothers' three children, who are one year

old, to sleep – she laments for his late father while putting the children to sleep - I prepare eggs, yogurt and tea for lunch for the children. I light the stove and put the soup on the stove in the afternoon before my mother and others come. When my mother and my brothers' wives come, I give the children to them and they do the housework in the evenings. I have been doing the housework for a year, first in Bursa, then in Manisa, and finally here. I'm looking after the children.

Mother Ferfure's son Mesut is seven years old.

Mesut: I am helping my sister Filiz. I take care of my elder brother's son, he is one year old. I don't know the children in the village, nor do I know about the others. We are always at home and in front of our door, with my sister Filiz and my elder brothers' children. I miss Diyarbakır the most; I had friends there. We used to play cav girtik and malok (local children's games) with İsa, Sedo, Ato and Guzo.

Mehmet – Mother Ferfure's 12-year-old son:

We work in olive picking; we go to work at seven-thirty in the morning. The weather is cold and wet; we pick the olives from among the grass and soil, our fingers freeze. We warm our hands by the fire repeatedly and then continue picking olives. This place is completely unknown to me.

On the first day of January 1999, we visited the families who set up their nylon tents in the mud on the edge of the olive fields in Yolçatı region close to the center of Ayvalık. The elderly women were cooking outside. The little children were trying to warm themselves around the fire. When we chat with the cooking woman, we learn that most family members work in the fields, picking olives. We listen to a cooking woman.

Göç-Der: Can we get to know you?

Mother Türkan: I am from Heft Xweh (Seven Sisters) village of Kızıltepe. Our life in the village was very good. We planted tobacco; we had fruit trees. Our subsistence was very good. We also raised livestock.

Göç Der: Could you tell us the reasons for the problems that brought you here?

Mother Türkan: There was a security outpost in a village close to our village. The “security forces” coming from the outpost were harassing us. They would say “Either you become village guards, or you leave this place”, threatening us to abandon the lands where we were born and raised. They would come to the village and gather all the men in the village square, and torture them in front of all of us. The “security forces,” told us, “Either you become village guards, or we

will burn down your village”. Since we did not accept to become village guards, we had to migrate from our village. The soldiers came and burned down our village. They dropped some flammable substances from the air with helicopters. Since a village close to our village could not dare to migrate, they returned and became village guards. Would you believe it? I went to that village this summer because it is close to our village. Because of the substance they applied on our trees in the village, even the roots of trees were gone. In our orchards, we cultivated fruits and vegetables grown all over the world (apricot, pomegranate, walnut, almond, etc.).

Göç-Der: How did you find a job in Ayvalık?

Mother Türkan: It has been five years since we migrated from our village. First, we find ourselves a boss (middleman), and they find us a job. In return, they get 10% of our daily wage. When we come here and do not find ourselves a boss, we are not allowed to set up our nylon tents. We have been wandering from village to village as nomads in tents for five years. The day we finish the work, we will be asked to dismantle our nylon tents. They don’t want us here the day we finish the work. They kick us out, saying “Go wherever you go”. We have been living a nomadic life since the day we mi-

grated from our village. In the first year, we wandered many places such as Hazro in Diyarbakir, Karaağaç in Manisa, and Veziroğlu (again in Manisa). We find a job according to the season and work. When it is not work season, we go to Manisa and rent houses in shanty districts. After staying at home for a few months, we start out again to look for a job.

Göç-Der: Under which conditions would you return to your village?

Mother Türkan: We are Kurds, but no one accepts our existence. We are not allowed to educate in our mother tongue. We don't want to be second-class citizens. We are human beings like everyone else, and we have to enjoy all kinds of human rights; we can return to our village only if we have our rights like other people in the world.

Göç-Der: Did you apply anywhere when your village was burned down?

Mother Türkan: No, we did not apply anywhere. Who and where would we sue? After all, it was the security forces that burned down our houses, vineyards, and fields. If we would go and sue anywhere, they would not leave us alone at the places we go.

Göç-Der: How do you treat your patients when you get sick?

Mother Türkan: We take them to the hospital if there is a car. But if there is no car, they either die or get well by themselves. We don't have cars. If we die here, the boss won't come and take us to the doctor.

Mother Zerga (60), who has just come back from work, chimes in as we continue our interview.

"We came here from Xurs village of Kızıltepe. At this age, we are doomed to nylon tents. The tent does not get warm, and most often we cannot sleep through the night because of the cold. I wake up early in the morning and go to the field to pick olives; we cannot live on the wages we earn. When we come home in the evening after working all day, we cook first. We cook the food outside with wood fire. We hardly have time to prepare the iftar dinner. We are exhausted and weary because of working all day. I want the war to end; let there be peace. I want the oppression and bans on Kurds to end so we can go back to our village; this is my only hope."

Bizi Buradan Çıkarsanız Hepimiz Perişan Oluruz*

Göç-Der: Göçten önce başınıza gelen ve çevrede gördüğünüz olayları anlatır mısınız?

Hikmet Kılıçarslan: Tatvan'a bağlı Düzcealan (Çörsin) köyündenim. 1993 yılına kadar durumumuz çok iyi idi, daha sonra bizlere baskılar başladı. "Güvenlik güçleri" köyümüze baskın düzenliyorlardı. Bu baskınlarda bizleri köy meydanında topluyor, çeşitli hakaretler ve kaba dayaktan geçiriliyorduk. Bunlar sık sık yapılıyordu. Bizlere buraları terk edin gidin veya köyünüzü yakarız diyorlardı. Onlara "neden köyü yakacaksınız" dediğimizde ise bizlere "buradan Tatvan'a hatta Van'a kadar her hangi bir çatışma olursa gelip sizi ve köyünüzü yakarız" diye bizi tehdit ediyorlardı. Bir gün bahçede çalışıyordum, evimizi etrafını sardılar, çocuklara "babanız nerede, gidin babanızı çağırın" çocuklar gelip beni çağırdılar. Gittiğimde komutan bana "eşin teröristler köye geliyor diyor. Sen ne diyorsun?" dedi. Bende ona "evet geliyorlar" dedim. "Sen de evini buraya taşı evinin önüne dört tane de nöbetçi koy senin de evine geldiklerinde yemek vermek zorunda kalırsın" dedim. Bana "geldiklerinde bize telefon et" dedi. Bende ona "sana telefon ederim ama buraya geldiğinde yolda çatışma çıkarsa gelip bana bizi sen öldürttün diyeceksin bizi çağırmasaydın bizde ölmeyecektik", o da "doğru" dedi. "Öyleyse durumumuz nasıl olacak?" "Tek çareniz buraları terk etmek başka çareniz yok." "Bizi buradan çıkarırsanız biz perişan oluruz on altı nüfusum var, kendim de yaşlıyım devlet bizimle

* Göç-Der Haber Bülteni, yıl 1, sayı 9, 1999 Mart, sayfa 7-8-9-10.

ilgilenir bize yardımcı olur mu?” “Ben bilmiyorum benim bildiğim tek şey buraları terk etmeniz gerektiği.” Birgün ben arı kovanlarımı Mersin’e götürmüştüm. Oğlumu bize yakın olan Van Gölü kenarına götürüp “ya konuşacaksın baban nereye gitmiş ya da seni bu suya atarız” kış ayının ortası soğuklar eksi yirmi derecenin altındaydı. Onu suya bırakmışlar o da kızmış “geri dönmeyeceğim bıktım artık” demiş. Bu sefer sudan çıkması için önüne silahla ateş edip geri dönmesini sağlamışlar. O soğuk hava da onu gölgelik bir yere bırakıp, orada elbiseleri üstünde buz tuttuktan sonra onu içeri almışlar. Aldığı şiddetli soğuk nedeniyle konuşamaz olmuş daha sonra kendine geldiğinde onu bırakmışlar. Buna benzer birçok sıkıntıyla karşı karşıya kaldık.

Bize yakın olan köylerde sık sık olaylar oluyordu. Bu olayların bazıları çok korkunçtu. Bu tür olayları her gün duyuyorduk ve çok korkuyorduk.

Göç-Der: Hayatınızı olumsuz etkileyen zorunlu göçünüzü anlatır mısınız?

Hikmet Kılıçaslan: 1993 Şubat ayının sonuydu. Köyümüze yakın bir bölgede çatışma çıktı. Şiddetli bir ses geldi ama biz anlayamadık çünkü bizim köyden bir şey görünmüyordu. Ben gelip öbür köylülere “galiba çatışma çıktı kendimize dikkat

edelim” dedim. Evimiz priket olduğu için çabuk yıkılır diye korktuk. Bize yakın olan taştan bir ahıra sığındık. İkiyüze yakın kişi toplanmıştık çoluk çocuk bir arada kaldık. Ahırın penceresinden dışarı bakıyorduk, o gece dışarıda ay ışığı olduğu için her tarafı rahatlıkla görüyorduk. “Güvenlik güçleri” akşam karanlık bastığında köyün etrafını tanklarla kuşattılar. Her tarafa mermiler yağıyordu. Sivil giyimli yüzleri maskeli insanlar tanklardan inip ellerindeki benzinleri evlere döküp yakıyorlardı. Yanan evlerdeki tüpler patladıkça çocuklar ağlıyorlardı, anneler çocukların ağzını kapatıp ağlamalarını kesmeye çalışıyorlardı. Ahırda oturacak yer yoktu.

Ses çıkarmamaya çalışıyorduk çünkü orada olduğumuz anlaşılırdı hepimizi katledeceklerdi. Bu böyle sabah saat yediye kadar sürdü. Sabaha doğru köyden ayrıldılar. Sabah dışarı çıktığımızda kızım ahırdaki hayvanların durumunu öğrenmek için onlara bakmaya gitti. Ahırdan alevler yükselmeye devam ediyordu. kızım gidip geldiğinde baba “bizim evin önünde bir insan cesedi var” dedi. Evimiz okulun yanındaydı daha sonra birbirimizi sormaya başladık. Aramızdan Kazım eksikti Kazım bizim bir köylüydü. Maddi durumu çok iyi olmadığı için sürekli köyün dışında büyük şehirlerde inşaat işlerinde çalışıp geçimini sağlıyordu. Bir akrabası öldüğü için işten bir gün önce gelmişti. Öldürülüş şekli ise korkunçtu; onu panzere bağlayıp sürüklemişlerdi. Kafatası

paramparça olmuş beyni yerlere dökülmüştü. Diyebilirim ki vücudunda kırılmamış kemik kalmamıştı “Güvenlik Güçleri” tekrar geldiler. Bize “Bunları kim yaptı” diye sorular soruyorlardı. Biz de “onlara biz bilmiyoruz siz daha iyi biliyorsunuz” dedik. Onlar da bize “yoksa teröristler mi yaptı?” dediler “Evet teröristlerin tankları varsa onlar yapmıştır” diye cevap verdik. Köyün dışında yakılmamış bir kaç bağ bahçe kalmıştı onları da yaktılar. Onlara “biz bu köyü yakmadık diyorsunuz” o halde neden geri kalanları yakıyorsunuz?” dedik. Bize “sizi ilgilendirmez siz karışmayın biz yakarız” dediler. Hepimiz kışın ortasından karın içinde evsiz barksız kaldık.

Biz köyde iken Sonbahar’da kışlık erzaklarımızı depo gibi yerlerde kışlık yiyecek olarak saklıyorduk. Bütün erzağımız yanmıştı (sadece bahçemizde bine yakın meyve ağaçlarımız 200’e yakın arı kovanı yıllık yaklaşık 2 tona yakın bal elde ediyorduk) sadece üstümüzdeki iş elbiseleriyle kalmıştık. Eşim dört aylık hamile idi.

Göç-Der: Daha sonra ne yaptınız nereye gittiniz?

Hikmet Kılıçarslan: Köyümüze yakın bir köyde kızımın evi vardı. Yaklaşık 10-15 gün kızımın evinde kaldık. Arabaya binecek paramız da yoktu, bir kaç aileyle beraber kamyon kiraladık. O üstü açık arabayla İstanbul’a göç etmek zorunda

kaldık. İstanbul’a gelmeden önce ben kendim köyde işçi çalıştıyordum kendi işimi kendim yapmıyordum, o kadar ki durumumuz iyi idi. İstanbul’a geldik işsiz kaldık başkasına işveren adam bu sefer iş bile bulamıyordu.

Göç-Der: Göçten sonra İstanbul’daki durumunu anlatır mısınız?

Hikmet Kılıçarslan: Bize ev vermiyorlardı. Kendimize bir bodrum kiraladık 16 nüfus orada yaşamaya başladık ev sahibi de bizi sıkıştırıyordu. Kalabalık olduğumuzu bodrumundan çıkmamızı istiyordu bizim derdimiz yetmiyormuş gibi bir de o üstümüze geliyordu.

Eşim hamile olduğu için olaylardan çok etkilenmişti. İstanbul’a göç ettikten sonra hastalanmaya başladı. Her gün doktora götürüyordum. Önceleri ağrı kesici veriyorlardı ağrısını dindiriyordu. Daha sonra o da fayda etmedi. Bir gün ağrısından dayanamadığı için onu hastaneye kaldırdık. Doktor bana sordu “kaç tane çocuğun var” bende ona 6 tane çocuğum olduğunu söyledim. Ben sayılarını söyler söylemez eşime vurmaya başladı. Eşime hem vuruyor hem de söyleniyordu “sen hem Kürtsün hem de teröristsin nasıl bu kadar çocuk yapmışsın. Bu kadar çocuk demek o kadar terörist demek” diyordu. Hemşire eşim alıp sedyeye yatırmak istedi doktor

ona “bırak bu terörist ölsün onu sedyenin üstüne alma” dedi. Eşim orada doktorun yaptıklarıyla işkence görmüş oldu. Eşime yazdığı ilaçları alıp eve geldik eşim o ilaçları kullandıkça daha kötü oluyordu. Eşime verdiği o ilaç ilaçlardan dolayı çocuğu kaybettik. Bir yıl boyunca yatakta kaldı İlaçlardan dolayı çoğu çocuğu kaybettik. Bir yıl boyunca yatakta kaldı.

Göç-Der: Köyden göç ettikten sonra köyünüze gitmek için herhangi bir başvuruda bulundunuz mu?

Hikmet Kılıçarslan: Bir yılımız dolduktan sonra köye geri döndüm. Kaymakamlığa gittim 16 nüfusumun olduğu geçimimi sağlayamadığımı başka bir köyde arı kovanlarımın olduğunu, arı kovanlarımı boş olan köyüme getirip bakmak istediğimi söyledim. Bana anlattığın gibi dilekçe yaz ver, bir hafta sonra gel dedi. Ona dilekçe nereye göndereceksiniz dedim. O da dilekçeyi yukarıya göndereceğini söyledi. Bir hafta sonra gittiğimde dilekçenin karakolda olduğunu onlara sormam gerektiğini söyledi. Kısa bir zaman sonra karakola git dedi. Karakol komutanının yanına gittim. Bana hangi köyden olduğumu sordu. Ben de ona Düzcealan köyünden olduğumu, ismiminde Hikmet Kılıçarslan olduğunu söyledim. Biraz düşündükten sonra bana “Amca gözümden kaybol git” dedi. Ona durumun kötü olduğunu 16 nüfusla geçim sıkıntısı çek-

tiğimi söyledim. Bana “sana iyilik yapıyoruz gözümüzden kaybol git ne sen bizi gördün ne de biz seni. İstanbul’a geri dönmek zorunda kaldım çocuklarım küçük oldukları halde konfeksiyonda çalışmak zorunda kaldılar. Geçen yıl küçük oğlum damdan düştü onu hastaneye kaldırdık hastanede başında bir çatlak oluşmuş olabilir dediler. Onun için büyük bir hastaneye kaldırmamız gerekiyor dediler. Borcumuzun ne kadar olduğunu sorduğumuzda on milyon dediler. Yanımızda sekiz milyon vardı onu onlara verdik kalan iki milyon içinde oğlumun kimliğini rehin verdik. Oğluma git biraz borç para bulabilirsen getir ben büyük hastaneye gidiyorum dedim. Biz düşen oğlumla birlikte hastanenin kapısının önünden otobüs beklemeye başladık. Tüpçü olan bir akrabam oradan geçti bizi gördüğü için durdu ne yapıyorsunuz burada dedi. Biz de ona durumu anlattık bizi tüp arabasıyla hastaneye kadar götürdü. Orada bize yeni bir film daha çekilecek daha önce çektiğimiz film yetersiz git kaydını yaptır dediler. Onlar filmi çekerken. Ben kaydını yapmaya gittim benden 38 milyon para istediler ben de onlara bende o kadar para yok ama siz filmi çekin ben oğlumun para bulmaya gönderdim eğer getirirse size veririm. Para vermeyinceye kadar film çekemeyiz dediler. Üç saat boyunca çocuk sedyenin üstüne kaldı. Büyük oğlum geldiğinde kırk milyon para getirmişti. Filmin parasını verdikten sonra filmi çektiler. Dört gün boyunca çocuk has-

tanede yattı. Çıkışını yapmaya gittiğimde bize masraf olarak 70 milyon para çıkarttılar. Gece yarısından sonra kendi çocuğumu hastaneden kaçırmak zorunda kaldım. Üç ay önce ben kalp krizi geçirdim beni hastaneye kaldırdılar masrafları karşılayamadığımız için kızımın kimliği rehin kaldı borcu ödedikten sonra kimliği alabildik. İstanbul'daki durumumuz bu.

Gecen yıl kızlarım köye ceviz toplamaya gitmişlerdi. Köye gittiklerinde bir de bakmışlar ki korucuların çocukları cevizleri toplamışlar çuvallara dolduruyorlar. Kızlarım ona “cevizlerimizi almaya geldik ver cevizleri” demişler. Onlar da bağır-maya başlamışlar. Yakınlarda olan babaları gelmiş “ çocuklarımızı Ne yaptınız? Neden ağlıyorlar?” demişler Kızlarım “bunlar bizim cevizlerimiz almaya geldik demişler. Korucular “ne cevizleri sizin burada hiç bir şeyiniz yok” demişler. Kızlarım onlara “burası bizim köyümüz ve cevizlerde bizim cevizlerimiz” demişler. Daha sonra kızlarım cevizleri alıp gelmişler. Bir kızımın evi Tatvan'da bir zaman sonra Tatvan'daki kızımı karakola çağırmışlar “o köye neden gittin? orası yasak bölge” kızım da ona “yasak bölge ise korucular neden gitmişti” demiş. Eskiden ağalar bizlere zulüm yapıyorlardı. Şimdi ise korucular daha fazla zulüm yapıyor. Biz daha köyden göç etmeden önce arı kovanlarımızı Batman'ın bir köyüne getirmiştik. Oğlum arı kovanın önünde kalmıştı, bende köye geri dönmüştüm. İş bittikten sonra arı kovanlarını alıp köye geri

dönmek üzere yola çıkmıştı. Tanıdık birinin arabasına kovanları yükledikten sonra yola koyulmuşlar. Yolda arama yapan korucular arabayı durdurup arama yaptıktan sonra bize bal ver diye oğlumun tehdit etmişler. Oğlum da bal vermeyince bakmışlar olacak gibi değil çocuk vermiyor “bizi Baykan'a kadar götür” demişler. Onlar hemen arabanın arkasına binip yola koyulmuşlar. Baykan'a gelip indiklerinde bunlar tekrar yola devam etmişler. Tatvan'a geldiklerinde bir de bakmışlar ki ballar akıyor alabildiklerini almışlar, geri kalanlarında kovanlarını bıçakla parçalayıp bırakmışlar. Bize buna benzer bir çok eziyet ve zulüm yapıyordu. Bunları yaparken korucular kendilerine güvenerek yapmıyorlardı “güvenlik güçleri”-ne güvenerek yapıyorlardı. Görünürde korucular vardı ama arka planda “güvenlik güçleri” vardı. Onlara bu kadar zulmü yaptıran güç buydu.

Ev ortamında yaptığımız röportaja ailenin öbür fertleri de katılıyor. önce evin hanımını katıyoruz röportajımıza

Göç-Der: Siz göçün üzerindeki etkisini anlatır mısınız?

Naime Kılıçarslan: Biz İstanbul'a göç ettikten sonra çok zorluk çektik, en çok zorluğu dil konusunda çektik. Hiç kimseyle diyalog kuramıyor, kendimizi dışlanmış, hor görülmüş hissediyorduk, ki gerçekten öylede oluyordu, değil kendimizi

dışlanmış hissetmek bunu açık açık bize yaşatıyorlardı. Çevredeki insanlar daha önce bulunduğumuz ortamdan köyümüzden çok farklıydı en çok dilleri farklıydı. Eşim çalışmıyordu çocuklarım da küçük olduğu için çalışmıyorlardı. Ben çocuklarım aç kalmasın diye çocuklarıma akşam pazar toplandıktan sonra gidip pazardan arta kalan ve yerlere atılan artıklarla büyüttüm. Köyde her şeyimiz yandığı için (yatak-yorgan evde ne varsa) çocuklarımla beraber iki yıl boyunca yedi kişi iki battaniyenin altında yattık. Altımıza elyaftan döşek yaptık elyafları bir komşu vermişti.

Evin kızı söze karışıyor köyleri yakıldığında 14 yaşındaymış.

Evin kızı: Bizim ev köyün dışında bahçesi olan çok güzel bir evdi. Bir gün “özel timlerden” biri bizim kapının önüne gelip benden ekmek istedi. Bize yaptıklarını gözlerimin önüne getirdim. İçimden ona ekmek vermek geliyordu. Çünkü köye baskın düzenledikleri zaman bize kötü davranıyorlardı. Gözümün önüne onları getirdim yemeği vermek istemedim. Ama o çocuk halimle bile “belki açtır” diye getirip. Ekmek verdim. Belki ona ekmek verirsem bir daha köye geldiğinde böyle davranmaz diye düşündüm. 1993 yılının sonlarına doğru köyümüz yakıldığında yılbaşına üç gün kalmıştı. Ak-

şamüstü saat altı civarıydı. Her gün akşam üstü bizim köyün yakınlarına “güvenlik güçleri” bombardıman yapıyordu. Bir akşam yapılmazsa şaşırırdık çünkü o seslere alışmıştık. Dağlara atılan bombalar yüzünden ot bile yeşermiyor, bir çiçeğe hasret kalmıştık. O güzelim Van gölü kenarındaki köy artık insanı ürperten bir görünüş almıştı. Ama o günün farklı olduğunu hissetmiştim, aslında her gün yapılan şeylerdi yine de bu bana biraz daha farklı geliyordu. Bize yakın olan komşumuzun ahır taştan olduğu için oraya sığındık. İki yüze yakın kişi bulunuyorduk. Yeni doğan bir çocuk sürekli ağlıyor daha sonra öbür çocuklar da ardından başlıyordu. Anneleri ağızlarını kapatmaya çalışıyorlardı, çünkü eğer sesimiz dışarıdan duyulursa “güvenlik güçleri” gelip bizi oradan çıkardıktan sonra öldürecekti. Bize yakın olan başka köylerde hep böyle olduğunu olayları yaşayan köylüler anlatıyorlardı. Bu yüzden hiç sesimizi çıkarmamamız gerekiyordu. Büyüklere sürekli pencereden dışarı gözlüyorlardı. Dışarıda çok aydınlık bir ay ışığı olduğu için dışarı çok net görünüyordu. Her taraftan alevler yükseliyordu. Artık kaybedecek bir şeyimiz kalmamıştı. Hiç birimizin değil o ahırdan çıkacağımız sabaha bile varmayacağımızı düşünüyordum. Bulduğumuz yere yakın bir tane panzer bulunuyordu. Sürekli üstümüze geliyor gibi bir ses çıkarıyordu. Her halde hayatım boyunca

o sesi unutmuyacağım. Ben bütün insanları çok seviyordum ama bu olaydan sonra insanları sevmemeye başladım. Olayın korkunç etkisinde kalmıştım. Bizim kaldığımız yerden başka yere de köylüler taştan evlere sığınmıştı. Biz onları bulduğumuz yerden görüyorduk. “güvenlik güçleri” o evdeki insanları (kimsesiz bir kadın ve torunları vardı) buldular. Evin sahibi teyze bağırmağa başladı “güvenlik güçleri” o eve girmişlerdi. Evin sahibi bağırıp feryat etmeye başladı “evim yanıyor” diye bağırırdıktan sonra bayıldı. Sabah güneş doğduktan sonra sesler kesildi. Biz dışarı çıkmaya başladık. Her taraftan alevler yükseliyordu. Savaş alanına benziyordu. Ben annemden izin alıp bizim ahıra hayvanların durumuna bakmak istedim. Ahıra gidip baktığımda bütün koyunların yandığını gördüm. O küçük küçük kuzular hep yanmıştı. Evimizin duvarları bile delik deşik olmuştu. Evi bu halde gördükten sonra her şeyi bırakıp ailemin yanına dönmek istedim. Dönerken bizim evin yanında parçalanmış bir insan cesedi olduğunu fark ettim. Yanına gittiğimde kim olduğunu tanıyamadım çünkü yüzü kanlar içinde, gözü çıkarılmış, kulakları, burnu kesilmiş, kafatasını olduğu gibi çıkarmışlar, boğazı kesilmiş, kolları kırılmış, kemikleri dışarı fırlamış, yine ayakları üstünden panzer geçtiği için paramparça olmuş, karnından şişler geçirdikten sonra şişi çektiklerinden dolayı bağırarakla-

rı dışarı fırlamış bir durumdaydı. O an kim olsaydı delirmişti. Ben köylülere haber vermeye gittim bir cesedin olduğunu ama kime ait olduğunu bilmediğimi söyledim. Her kes birbirini yoklamaya başladı. Bir de baktılar ki Kazım yok. Cesedin ona ait olduğunu anladılar. Eşi “akşam güvenlik güçleri gelip onu aldılar” dedi. Cenazenin olduğu yere gitmeye başladık. Oradaki “güvenlik güçleri” bize karşı siper almaya başladılar. Bize “bir adım daha atarsanız vur emri var hepinizi tararız” dediler. Bize istediklerini yapabilirlerdi. Çünkü biz onların kölesi gibiydik, bizi insan yerine koymuyorlardı. Herkes geri çekildi. Daha sonra gazeteci getirdiler ve gazeteciye “Cenazenin bir teröriste ait olduğunu ve böyle yazması gerektiğini” söylemişlerdi. Bizim köylü olan Kazım’ın bir akrabası öldüğü için çalışmak için gittiği büyükşehirden yeni dönmüştü ve bizim köyün bir insanıydı, onu katlettikleri yetmiyormuş gibi birde terörist diye tanıtıldılar. Kendi suçlarını örtbas etmek için bunu yapmışlardı. İstanbul’a göç ettikten sonra ben kardeşlerim konfeksiyonda işçi olarak çalışmaya başladık. Her kes bizi hor görüyor dillerini bilmiyorduk ve dil konusunda çok zorluk çektik. Konfeksiyonda hiç kimse bizi insan yerine koymuyor köle gibi çalıştırıldığımız yetmiyormuş gibi bir de paramızı vermiyorlar onlara karşı hiçbir hak savunamıyoruz. Her zaman köyüme dönme umudu ile yaşıyorum.

Hûn Me Ji Vir Derxin Em ê Perîşan Bibin*

Goç-Der: Tu dikarî bahsa bûyerên berî koçê bi serê we ve hat û yên we li derdora xwe dîtîn, bikî?

Hikmet Kılıçarslan: Ez ji gundê Çorsinê yê Tetwanê me. Heta sala 1993yan halê me pir baş bû, piştî zext li ser me çêbûn. Hêzên dewletê bi ser gundê me de digirt. Bi wan serdegirtina re wan em li orta gund kom dikirin, li me didan, heqaret li me dikirin. Hertim wisa bû. Ji me re digotin van deran terk bikin, em ê gundê we bişewitînin. Dema ku me ji wan re digot “hûn ê çima gundê me bişewitînin?” wan jî digot “ji vir ta Tetwanê û Wanê jî pevçûnek çêbibe em ê gundê we bişewitînin, wan ev gef li me dixwar. Rojekê ez li nav beşçe dixebitîm, wan dora mala me girt û ji zarokan re got “ka bavê we, herin bang li bavê xwe bikin”. Zarokan hat bang li min kir. Dema ku ez çûm komûtan ji min re go “hevsera te dibêje terorîst tên gund, tu çi dibêjî?” Min jî go erê tên. “Tu jî mala xwe bîne vir, çar nobedaran jî deyne cem mala xwe, dema ku werin mala te tê jî mecbûr bimînî xwarîne bide wan. Ji min re go dema ku hatin telefonî me bike. Min jî jê re go ez ê telefonî te bikim, lê dema ku tu werî vir û pevçûn derkeve tu bibêjî te em bi kuştin kirin da, te bang li me nekira, em ê nehatana kuştin.” Wî jî go ‘rast e.’ Wê demê ewê rewşa we çawa bibe, çareyeke we heye ew jî terkkirina van deran e.” Hûn me ji vir derxin em ê perîşan bibin, şazdeh nufûsa min heye, ez jî kal im, ew ê dewlet bi me re eleqedar bibe, ewê bibe alîkar bi me re? Go “Ez jî nizamim, tiştê ku ez dizanim divê hûn vir terk bikin.” Rojekê min kewarên mêşê xwe yên hingiv biribûn Mersinê. Wan jî lawê min biriye perê Behra Wanê gotine “an tu yê biaxivî, bê ka bavê te çûye ku derê an jî em ê te bavêjin nav avê” zivistan e, pileya hewayê di binya sifrê re 20 bû. Wî xistine nav avê ew jî aciz bûye û gotiye “ez venagerim, edî bes e”, îcar ji bo ku ji avê derkeve li pêşiya wî reşandine, kirine ku ji avê derkeve. Di wê hewa sar de, wan ew biriye cihekî sîdan, bûz

* *Bultena Nûçeyan a Goç-Derê*, sal 1, hejmar 9, 1999 Adar, rûpel 7-8-9-10.

daniye ser kincên wî û ew aniye hundir. Ji ber sermaye dijwar ji ziman de ketiye, dema ku bi ser xwe ve hatiye, wan ew serbest berdaye. Li gundê nêzî me jî pir caran bûyer diqewimîn. Hin ji wan hovane bûn. Me her roj bûyerên bi vî rengî dibihîstin û em pir ditirsiyan.

Goç-Der: Tu dikarî behsa koça xwe ya bi darê zorê bikî ku bandoreke neyênî li jiyana we kirye?

Hikmet Kılıçarslan: Dawiya meha Sebata 1993yan bû. Li herêmeke nêzî gundê me pevçûn derket. Dengê berz hat, me fêhm nekir. Ji ber ku tiştek ji gund ve xwuya nedikir. Ez hatim min ji gundiyan re go” ez dibêjim qey pevçûn derket, em li xwe miqate bin.” Ji ber ku mala me bi perekêtan hetibû çêkirin, em ditirsiyan ku zû were rûxandin. Em ketin axurekî kevirî yê nêzîkî me. Em nêzî dused kesî kom bibûn, em zar û zêç tevli hev bûn. Me ji paca axûr ve li derve dinêrî. Wê şevê ji ber ku hîvron bû, me her der bi rehetî didît. Hêzên dewletê dema ku tarî ket erdê dora gund girt. Li her derê reşandin. Kesên bi kincên sivîl û bimaske ji tankan daketin, di destê wan de bîdonên benzîne, mal şewitandin. Dema ku tûpên di malan de ji ber şewatê diteqiyen, zarok digriyan. Dayikan devê zarokan digirt, da ku giriyê wan raweste. Di axur de ji bo rûniştinê cih tune bû.

Me deng dernedixist, heke bizanbûna em li wirin, ewê em hemû bikuştana. Bi vî awayî heta 7ê serê sibehê ev dom kir. Ber

bi serê sibehê ve ji gund derketin. Dema ku em serê sibehê derketin, keça min bo li ajalên di axuran de binehêre, çû. Agir hê ji axur bilind dibû., dema ku keça min hat, go “babo, cendekî mirovekî li ber mala me ye.” Mala me li ber dibistanê bu. Piştî me ji hevdû pirsî. Kazım ne di nav me de bû. Kazım gundiyeke me bû. Ji ber ku rewşa wî ya aborî nebaş bû, li bajarên mezin di inşaatên de dixebitî û debara xwe dikir. Ji ber ku xizmekî wî mirî bû, berî kar bi rojekê hatibû. Şiklê kuştina wî jî bi wahşetî bû. Wan ew bi panzêrê ve girêdabûn û xişiqandibûn. Serî wî wesla wesla bibû, mejîyê wî bi erdê ve çûbû. Ez dikarim bibêjim ku tu hestiyên wî yê neşikestî nemabû. Hêzên dewletê dîsa hatin. Ji me re gotin “kê wisa kirye?” Me jî go hûn çêtir dizanin. Wan jî go “qey terorîstan kirye.” Me jî go erê “tankên terorîstan hebe, wan kirye.” Li dervî gund çend bexçeyên neşewitandî mabûn, ew jî şewitandin. Me ji wan re go “hûn dibêjin me ev gund neşewitandîye, wê demê çi ma hûn ên mayî jî dişewitînin?” Wan ji me re go “ev we eleqedar nake, têkil nebin, em dişewitînin.” Em hemû di nava zivistanê de, di nav berfê de bê mal man.

Dema ku em li gund bûn, di payizan de me erzaqên xwe yê zivistanê di depoyan de vedişart. Hemûerzaqên me şewitibûn(Bi tenê li bexçeyê me nêzî hezar dar hebûn û nêzê 200 kewarên mêşên hingiv hebûn. Ji wan salê nêzî 2 ton hingiv dihat hilbirandin) bi tenê kincên meyên kar li ser me mabû. Hevsera min çar mehî ducanî bû.

Goç-Der: Piştire we çi kir, hûn çûn ku derê?

Hikmet Kılıç ARslan: Mala keça min li gundekî nêzî gundê me bû. Em nêzî 10-15 rojan li mala keça min man. Peryên me jî tune bû ku em li erebeyekê siwar bibin. Bi çend malbatan re me kamyon kirê kir. Em neçar man, bi wê erebeya ser vekirî, me koçî Stenbolê kir. Berî hatina Stenbolê min li gund karker dixebitandin. Min karê xwe bi xwe dikir, ewqasî halê me baş bû. Em hatin Stenbolê, em bê kar man. Ew kesê ku berê kar dida hinekî din, niha jî kar nabîne.

Goç-Der: Tu dikarî rewşa xwe ya piştî koçê ya li Stenbolê vebêji?

Hikmet Kılıçarslan: Wan mal nedida me. Me jêzemînek ji xwe re kirê kir. 16 kes em di wir de jiyan, xwediyê malê ji zext li me dikir. Digo hûn pir in, dixwest em ji zêzemînê derkevin. Dêrê me ne besî me bû, tew bi ser de ji wî em aciz diikirin.

Ji ber ku hevsera min hemle bû, bandor ji bûyeran pir girtî bû. Piştî koça Stenbolê nexweş ket. Min her roj ew dibir doktor. Pêşî heba êşbir didanê, êşa wê dadixist. Piştire ew jî fêde nekir. Rojekê wê xwe ji ber êşê ranegirt, me ew bir nexweşxaneyê. Doktor ji min pirsî go “çend zarokên te hene?” min jî jê re go “şêş zarokên min hene”. Hema ku min hejmara wan go, li jina min da. Him li jina min dida û him jî dikir fişe fiş û go” Tu him kurd î, him jî terorîst î. Te çawa ewqas zarok çêkirine. Çi qas

zarok ewqas terorîst.” Hemşireyê xwest ku hevsera min li ser sedyeyê razîne, doktor jê re go “bihêle bile ev terorîst bimre, wê nebe ser sedyeyê.” Hevsera min li wir bi destê doktor êş-kence dît. Me ew dermanên ku wî nivîsandin, kirîn û em hatin malê. Her ku ew derman dixwar xerabtir dibû. Ji ber wan dermanan dergûş ji ber hevsera min çû. Salekê di nav livînan de ma. Ji ber dermanan gelek dergûşên me mirin

Goç-Der: Piştî ku hûn ji gund çûn, ji bo vegera li gund we serî li ku derê da?

Hikmet Kılıçarslan: Piştî ku saleke me qediya ez vegeyîyam gund. Ez çûm qeymeqamiyê, min go 16 nufûsa min heye, ez nikarim debara xwe bikim, min go li gundekî din kewarên min hene. Ez dixwazim kewarên xwe bînim gundê me yê valakirî û bi wî karî mijûl bibim. Hema ku min vegot, wî go daxwaznameyê binivîse û bide û hefteyeke din were. Min jê re go hûn ê daxwaznameyê bişînin ku derê. Wî jî go ez ê bişînim ji jor re. Piştî hefteyekê dema ku ez çûm, wan go daxwaznameya te li qereqolê ye, biçê ji wan bipirse. Ez çûm cem komûtanê qereqolê. Ji min pirsî go tu ji kîjan gundî ye. Min jî jê re go ez ji Çorsînê me û min go navê min Hikmet Kılıçarslan e. Ji min re go “apo ji ber çavên min wenda bibe.” Min jê re go rewşa min xerab e, ez li 16 kesan dinêrim, ez nikarim debara xwe bikim. Ji min re go “Em xêrê bi te dikin, ji ber çavê me wenda bibe. Ne

te em dîtin, ne jî me tû dîtî.” Ez neçar mam, vegeriyam Stenbolê. Tevî ku zarokên min biçûk bûn jî, mecbûr man di karê konfeksiyonê de xebitîn. Sala par zarokê min ê biçûk ji banî ve ket, me ew bir nexweşxaneyê. Li nexweşxaneyê hat gotin ku mimkin e derz li serî wî ketibe. Ji ber wê jî gotin divê em wî bibin nexweşxaneyê mezin. Dema ku me go deynê me çi qas e, gotin deh milyon. Heyşt milyon bi me re hebû, me ew da wan, bo du milyonên ku man jî me nasnameya zaroka xwe da wan. Min ji lawê xwe re go here pereyinan bi deyn bibîne û bîne, ez ê biçim nexweşxaneyê mezin. Em tevî lawikê xwe yê ketî li pêşîya deriyê nexweşxaneyê li benda otobusê man. Xizmekî me yê tupfiros di wir re derbasbû, ji ber ku em dîtin sekinî, go ‘hûn li vir çi dikin’, me jî rewşa xwe jê re vegot. Wî em bi erebeya xwe ya tûpan bir nexweşxaneyê. Li wir ji me re hat gotin ku divê filmekî din were girtin, filmê ku me berê girtibû kêmbû. Wan go biçe xwe tomar bike. Dema ku wan film digirt, ez çûm navê nexweş tomar bikim. 38 milyon pere ji min xwestin, min ji wan re go ewqas pere li ser min tune ye, lê belê hûn film bigrin, min lawê xwe şandiye pereyan, heke ew bîne ez ê bidim we. Wan jî go heta ku tu pereyan nede em nikarin film bigrin. Heta sê saetan zarok li ser sedyeyê ma. Dema ku lawê min ê mezin hat 40 milyon anî bû. Piştî ku pereyên film da, film girt. Zarok çar rojan li nexweşxaneyê raza. Dema ku em ji bo derxistina wî çûn, 70 milyon mesref ji me re derxist. Piştî nivê şevê ez mecbûr mam min lawê xwe ji nexweşxaneyê revand. Sê meh

berî min krîza dil derbas kir, ez birim nexweşxaneyê. Ji ber ku min nikarîbû mesrefê bidaya, nasnameya keça min li cem wan ma. Piştî ku me deyn da, me nasname jî stend. Rewşa me ya li Stenbolê ev e.

Sala par keçên min çûne gund ji bo guzan bidin hev. Dema ku çûne gund dîtine ku zarokên cerdevanan guz dane hev û kîs dagirtine. Kêçên min ji wan re gitiye “em hatine guzan bidin hev, ka wan guzan”. Wan ji kirye cahre wahr, bavê wan jî li nêz bûye hatiye, gotiye “We çi kir bi zarokên min. Çima digrîn? “Keçên min gotiye “Ev guzên me ne, em hatine wan bibin. Cerdevanan gotiye “guzên çi, li vê derê tu tiştêkî we. Keçên min gotiye “ev der gundê me ye. Guz jî guzên me ne.” Piştê keçên min rahiştine guzan û hatine. Mala keçeke min li Tetwanê ye, bi piştê komûtan ji qereqolê bang li wê kirye. Wî ji keça min re gotine “Tu çima çûye ew gundî? Ew der herêma qedexe ye.” Keça min jî ji wî re gotiye “heke herêma qedexe ye, cerdevan çima çûne wê derê?”. Berê axayan zilim li me dikir, niha jî cerdevan zilmê li me dikin. Berî ku em ji gund koç biki me kewarên mêşê xwe birin, gundekî Êlihê. Lawê min li ber kewarên mêşingivan mabû. Ez jî vegeriya bûm gund. Piştî ku karê wî qediya, ji bo vegera gund ketibû ser rê. Piştî ku kewar li erebeya yekî nas barkirin, ketin ser rê. Cerdevanên ku li ser rê kontrol dikir, erebeyê dide sekinandin, kontrol dike û bi gefan hingiv ji lawê min dixwazin. Dema ku lawê min hingiv nade wan, ew

jî dibînin nabe lawik nade wan, dibêjin “me bibe Baykanê” Ew jî li paş erebeyê siwar bûne û ketine rê. Dema ku ew dighêjin Baykanê û li wir dadikevin, evên me dîsa rêya xwe didomînin. Dema ku dighêjin Tetwanê dibînin ku hingiv dirijê, heta ku karine dizîne, ên kû mane jî bi kêran elbên wan qûl kirine û dev jê berdane. Gelek zilm û eziyetên mina vana li me dihat kirin. Dema ku cerdevanan ev dikir, ne ku bi xwe bawer bûn dikirin, bi hêzên dewletê bawer bûn. Li ber çavan cerdevan hebûn, lê belê di bin re hêzên dewletê hebûn. Ev bû tiştê ku dikir ew qas zilm bikin.

Ferdên malbatê yên din jî tevî hevpeyvîna me ya ku me li nav malê çêdikir, dibin. Em yekem jina malê tevî hevpeyvîna xwe dikin.

Goç-Der: Tu dikarî behsa bandora koçê ya li ser xwe bikî?

Naime Kılıçarslan: Piştî me koçî Stenbolê kir, me pir zahmetî dîtin., Me herî zêde ji hêla zimên ve zahmetî dîtin. Em bi tu kesî re nedixavîn, me xwe cûdakirî, kêmxistî his dikir. Bi rastî jî wisa bû jixwe. Yanî ne li hiskirina tefrîqayê ya li dij me, raste rast ev bi me didan jiyandin. Mirovên li derdora me, ji cihên ku em berê lê bûn ji gundê me cûdatir bûn, herî zêde jî zimanê wan cûda bû. Hevserê min nedixebitî, zarokên min jî ji ber ku biçûk bûn nedixebitîn. Ji bo ku zarokên min birçî nemînin, piştî girtina bazarê ez êvaran diçûm bazarê min bermahiyên wê yên

avêtî dida hev. Min zarokên xwe bi wan mezin kir. Ji ber ku her tiştên me li gund şewitîn ez bi zarokên xwe re heta du salan di nav du betaniyan de raketim.

Keça malê tevî peyvê dibe, dema ku gundê wan hat şewitandin 14 salî bûye.

Keça Malê: Mala me maleka pir xweş bû û li dervî gund bû û bexçeyê wê hebû. Rojekê tîmên taybet hatin ber derfîyê me, nan xwest. Min ew tiştên ku wan kirin, anî ber çavê xwe. Min ne dixwest ku ez nan bidim wan. Ji ber ku wan dema bi ser gund de digirtin, mûemeleya nebaş bi me dikir. Min ew anîn ber çavên xwe, min nexwest nan bidim. Lê belê min bi ew halê xwe yê zarokatiyê, go belkî birçî bin û min nan da wan. Min go ez nan bidim wan, belkî dema werin gund xerabiyê bi me nekin. Di sala 1993yan de dema ku gundê me hat şewitandin, sê roj mabûn ji sersalê re. Saet şeşê êvarî bû. Her roj hêzên dewletê li nêzî gundê me bombe dibarandin. Êvarekê nekirina, em şaş diman, ji ber ku em hînî wan dangan bibûn. Ji ber bombeyên avêtinê çiyê giha jî hêşîn nabe, em mabûn bi hisreta çiçekê. Ew gundê delal ê li qiraxa behra Wanê êdî bûbû cihêkî xof. Lê belê min his kir ku ew roj cûda bû. Bi rastî her roj ew tişt dihatin kirin, dîsa jî ev bi min cûda dihat. Ji ber ku kevirî bû, em ketin axûrê nêzik ê cîranê me. Em nêzî 200 kesî bûn. Zarokeke nû çêbûyî, tim digirîya, piştî hemû zarokên din jî dest pê dikir.

Dayikên wan hewl didan devê wan bigire, ji ber ku heke dengê me biçûya hêzên dewletê ewê em ji wir derxistana û bikuştana. Li gundên nêzê me jî tim wisa bûye, gundiyan ku ew rewş jiyane wisa vedigot. Loma diviya me qet dengê xwe dernexista. Kesên mezin tim di paceyê re derve kontrol dikir. Ji ber ku hîvron bû bi rehetî derve dihat dîtîn. Agir ji her derê bilind dibû. Êdî tişteki ku em wenda bikin nemabû. Ez difikirîm ku ewê tu kes ji me ji vî axurî dernekeve û ewê li me nebe sibeh. Li nêzî cihê me panzerek hebû. Wek ku bi ser we de were tim deng derdixist. Ez dibêjim qey ez ê di gorê de jî wî dengî ji bîr nekim. Min ji hemû mirovan hez dikir, piştî roj bi roj min ji mirovan hez nekir. Ez di bin bandora xofa bûyerê de mabûm. Hin gundiyan din jî ketibûn malên kevirî. Me ew ji cihê ku em lê bûn dîtîn. Hêzên dewletê mirovên di wê malê de dîtîn (jineke bêkes û neviyên wê hebûn). Ew xaltîka xwediyê malê qîriya, hêzên dewletê ketibûn ew malê. Xwediyê mal kir hewar û qîrîn. Piştî qîriya go “mala min dişewite” ji ser hişê xwe ve çû. Piştî ku serê sibehê roj hilat, deng qut bûn. Em derketin derve. Li her derê agir bilind dibû. Wekî qada şer bû. Min destûr ji dayika xwe xwest daku ez herim li axurê me li rewşa heywanên me binehêrim. Min dît ku hemû mih şewitîne. Ew berxikên biçûk tev şewitî bûn. Dîwarên mala me jî qul qulî bibû. Piştî ku min mal bi vî halî dît, ez hatim cem malbata xwe. Dema ku ez vegeryam min cendekekî perçekirî yê mirovekî ferq kir. Dema ku ez çûm cem, min ew nasnekir. Ji ber ku rûyê wî di nav xwîne de

bû, çavên wî hatibûn derxistin, guh û pozê wî hatibûn jêkirin, serê wî perçe kiribûn, qirika wî jêkiribûn, milê wî şikandibûn, hestiyê wî derketibûn û je ber ku panzêr di ser lingê wî re debas bibû, perçe perçe bibû, şîş di zikê wî re rakiribûn û derxistibûn, loma jî rêviyên wî derketibûn derve. Wê wextê kî bûya ew dêhn bibûya. Min çû xeber da gundiyan, min go cendek heye, lê belê ez nizanim yê kê ye. Her kesî ji derdora xwe pirsî. Lê nêherîn ku Kazim tune. Fêhm kirin ku cendekê wî ye. Jina wî go “êvarî hêzên dewletê, ew bir.” Em çûn cihê cendek lê. Li wê derê hêzên dewletê çek li me rast kir. Wan ji me re go “heke hûn gaveke din bavêjin, emir heye em ê li we bireşînin.” Çi bixwestana dikarîbûn bi me bikirana. Ji ber ku em wek koleyên wan bûn, em nedixitin şûna mirovan. Her kes paşde vekişîya. Piştî rojnamevan anîn û wan jê re go “ev cendek ê terorîstekî ye û wisa binivîsin”. Kazim gundiye me bû ji ber ku xizmekî wî miribû, ji bajarên mezin nû vegeriya bû. Ew mirovekî gundê me bû. Wan ew kuşt ne bes bû, ew wekî terorîst jî dan nasîn. Ji bo ku ew sûcên xwe veşêrin, wan wisa kir. Piştî ku me koçî Stenbolê kir, min û birayê xwe, em wekî karkerên konfeksiyonê xebitîn. Her kesî em kêm didîtîn, me bi zimanê wan nizanibû û ji hêla ziman ve me gelek zahmetî dîtîn. Li konfeksiyonê tu kesî em nedixistin şûna mirovan, bi ser de jî pereyên me nedidan û li dij wan me tu mafên xwe nedikarî biparasta. Ez her dem bi hêviya vegera gundê xwe dijîm.

If You Get Us Out of Here We Will Perish*

Göç-Der: Can you tell us about the events you experienced and witnessed in the region before migration?

Hikmet Kılıçarslan: I am from Düzcealan (Çörsin) village of Tatvan. Our conditions were very good until 1993, then the oppression began. The “security forces” were raiding our village. During these raids, they would gather us in the village square, and they would insult and beat us. This happened frequently. They would tell us “Leave this place or we will burn down your village”. When we asked them, “Why are you going to burn down the village?”, they would threaten us, saying, “If there is any conflict from here to Tatvan, or even to Van, we will come and burn you and your village”. One day I was working in the orchard, they surrounded our house, told the children “Where is your father? Go call your father”. The children came and called me. When I arrived, the commander said, “Your wife says terrorists are coming to the village. What do you say about it?” I told him “Yes, they are coming”. I also said, “Move your house here, put four guards in front of your house, and when they come to your house, you also have to give food to them”. He told me “Call us when they come”. And I told him, “I can call you, but if there would be an armed conflict on your way to here, then you would accuse me of getting you killed, you will say that if I had not called you, you would not get killed”. He said, that I was right. I asked, “Then what shall we do?”. He said “Your only option is to

* Göç-Der News Bulletin, year 1, issue 9, March 1999, pages 7-8-9-10.

leave here, you have no other choice". I responded, "If you get us out of here, we will perish. I have sixteen people to care for; I am already an old man; will the state take care of us and help us?". The commander said, "I don't know; all I know is that you have to leave this place". One day, I had taken my beehives to Mersin. The soldiers took my son to the edge of Lake Van, which is close to us, and said, "You will either talk about where your father went, or we will throw you into the water". It was the middle of winter; the weather was below minus twenty degrees. They threw him in the water, and he got angry and said, "I'm not going to get out, I'm tired of it". Then, they fired shots in front of him to get him out of the water, and he came out. They left him in a shaded place in such cold weather, and took him in after the clothes on him froze. Due to the severe cold, he was exposed to, he was tongue-tied, and when he regained consciousness, they let him go. We experienced many similar difficulties.

Often, there were incidents in the villages close to us. Some of these incidents were terrifying. We heard about such incidents every day, and we were very scared.

Göç-Der: Can you tell us about your forced migration that negatively affected your life?

Hikmet Kılıçarslan: It was the end of February 1993. There was an armed conflict in a region close to our village. There was a loud noise, but we could not understand because nothing could be seen from our village. I told the other villagers, "I think there is a conflict, let's take care of ourselves". We were afraid that our house would be destroyed quickly because it was made of mortar blocks. We took shelter in a stone barn close to us. Nearly two hundred people had gathered there, and we were all together with the children. We were looking out from the barn window, and we could see everywhere easily as there was moonlight that night. The "security forces" surrounded the village with tanks in the evening when the darkness fell. The bullets were raining everywhere. Masked people in plain clothes were getting out of the tanks, pouring gasoline in the houses, and burning them down. When the propane cylinders in the burning houses exploded, the children were crying and the mothers were trying to stop the crying of the children, covering their mouths. There was no place to sit in the barn.

We were trying not to make any sound, because if they would find out we were there, we would all be slaughtered. This went on until 7 a.m. They left the village before the dawn. When we got out in the morning, my daughter went to check and see the condition of the livestock in the barn. The

flames continued to rise from the barn. When my daughter came back, she said “Father, there is a human body in front of our house”. Our house was next to the school, and we began asking about each other. Kazım was missing; Kazım was a villager of ours. Since his financial conditions were not very good, he always took construction works in big cities away from the village to make a living. He had come from work the day before because one of his relatives had died. The way he was killed was terrible; they had tied him to the panzer and dragged him. His skull was shattered, and his brain was splashed on the ground. I can say that there was not a single unbroken bone in his body. The “Security Forces” came again. They asked us “Who did this?”. We said, “We don’t know, you know better”. Then they asked, “Did the terrorists do this?”. We replied as “Yes, if terrorists have tanks, they must have done it”. There were a few unburnt vineyards and orchards outside the village, and they burned them down as well. We asked them “You said you didn’t burn this village, then why are you burning the rest?”. They said, “It’s none of your business, don’t get involved; we’ll burn them”. We all ended up homeless in the snow in the middle of winter.

When we were in the village, we used to store our winter supplies in warehouses in the autumn. All our food supplies were burned (we had about a thousand fruit trees only in our

orchard, and nearly 200 beehives, we produced about 2 tons of honey every year); we were left only with our work clothes on us. Besides, my wife was four months pregnant.

Göç-Der: What did you do next? Where did you go? Hikmet Kılıçarslan: My daughter had a house in a village close to ours. We stayed at my daughter’s house for about 10-15 days. We didn’t have the money for travel, so we rented a truck together with a few families. We had to migrate to İstanbul in that open truck. Before I came to İstanbul, I was employing workers in the village, and I was not doing my own work, we were so well off. We came to İstanbul, and we became unemployed; I could not even find a job although I was employing others before.

Göç-Der: Can you tell us about your conditions in İstanbul after migrating?

Hikmet Kılıçarslan: Nobody would rent us a house. We rented a basement, 16 persons started to live there, and the landlord was giving us a hard time. He wanted us to get out of his basement since we were crowded; he was giving us a hard time as if we did not have enough on our minds.

My wife was significantly affected by the events since she was pregnant. After migrating to İstanbul, she began to get sick. I was taking her to the doctor every day. In the beginning, they were prescribing painkillers, and those relieved her pain. Then the painkillers didn't help, either. One day, we took her to the hospital because she couldn't stand the pain. The doctor asked me "How many children do you have?" and I told him that I had six children. When I told them the number of my children, he began to hit my wife. He was both hitting my wife and grumbling "You are both a Kurd and a terrorist, how can you have so many children? So many children mean so many terrorists". The nurse wanted to take my wife and lay her on the gurney, but the doctor said, "Let this terrorist die, do not let her on the gurney". My wife was tortured by what the doctor did there. We took the drugs he prescribed for my wife and came home, but my wife got worse as she used those drugs. We lost the child because of the drugs he prescribed to my wife. My wife was bedridden for a year.

Göç-Der: Did you make any application to return to your village after migrating from the village?

Hikmet Kılıçarslan: After a year was over, I returned to the village. I went to the district governorship and I told

them that I had 16 dependents, that I couldn't make a living, that I had beehives in another village, and that I wanted to bring my beehives to my evacuated village and take care of them. They told me to write and submit a petition as I explained, and to come back in a week. I asked them where they would send the petition. They told me that it would be sent to higher authorities. When I went back a week later, they told me that my petition was at the security outpost and that I had to ask them. They told me to go to the security outpost soon after. I went to the office of the outpost's commander. He asked me which village I was from. I told him that I was from the Düzcealan village, and my name was Hikmet Kılıçarslan. After thinking briefly, he said, "Uncle, get out of my sight". I told him that our conditions were not good, and that I was unable to make ends meet with 16 dependents. He said, "We're doing you a favor, get out of our sight, you didn't see us and we didn't see you". I had to get back to İstanbul; my children had to work in the clothing industry although they were too young. Last year, my younger son fell off the roof; we took him to the hospital, they told us at the hospital that there might have been a crack in his head. They told us that we had to take him to a major hospital. When we asked how much we owed them, they said ten million liras. We had eight million liras with us, we gave it to them, and we pawned

my son's identity card for the remaining two million liras. I told my son to go and borrow some money, and that I would be going to the major hospital. We began to wait for the bus in front of the hospital gate with my son who fell. A relative of mine working as a propane delivery man was passing by, he stopped when he saw us and asked what we were doing there. We told him about the situation and he took us to the hospital with the delivery vehicle. At the hospital, they told us that the previous x-ray was not sufficient, and a new x-ray had to be taken and told me to go and get registered. I went to get my son registered while they were taking the x-ray. They asked for 38 million liras from me; I told them that I didn't have that much money, but that they could take the x-ray because I had sent my son to find money and that I would pay them when he brought the money. They said that they would not be able to take the x-ray until we paid for it. My son waited on the gurney for three hours. Then my elder son arrived with forty million liras. They took the x-ray after we paid for it. My son stayed at the hospital for four days. When I went to the hospital to take my son out, they billed us 70 million liras for the expenses. I had to kidnap my own child from the hospital after midnight. I had a heart attack three months ago and I was hospitalized, but since we couldn't cover the expenses; we pawned my daughter's identity card and

we could get it back after paying off the debt. This is how we are in İstanbul.

Last year, my daughters went to the village to harvest walnuts. When they arrived at the village, they saw that the children of the village guards were harvesting walnuts and stuffing them into sacks. My daughters told them "We came to get our walnuts; give us our walnuts". And they started shouting. Their fathers, who were nearby, came and said "What have you done to our children? Why are they crying?". My daughters said "These are our walnuts and we came to get them". The village guards said, "You have neither walnuts nor anything here". So my daughters told them "This is our village, and these are our walnuts". Then, my daughters took the walnuts and left. The house of one of my daughters is in Tatvan; after a while, my daughter in Tatvan was invited to the security outpost and was asked "Why did you go to that village? It's a forbidden zone". My daughter said, "If it's a forbidden zone, why did the village guards go there?". In the past, the landowners tormented us. Now the village guards torment even more. Before we migrated from the village, we had taken our beehives to a village in Batman. My son had stayed with the beehives, and I had come back to the village. After his work was done, he took the beehives and set off to return to the village. After loading the hives onto the

vehicle of an acquaintance, they set off. The village guards conducting searches the road stopped the vehicle and after the search, they threatened my son to give them honey. My son refused to give them honey, and when they realized they would not be able to get any, they said “Take us to Baykan”. They immediately got in the back of the vehicle and set off. When they arrived at Baykan and the village guards got off the vehicle, my son and our acquaintance got back on the road. When they arrived at Tatvan, they saw that the honey was flowing; the village guards had taken what they could carry and pierced the containers of the rest with knives. We suffered lots of similar torment and persecution. When doing these, the village guards were not relying on themselves; they were relying on the “security forces”. It was the village guards in appearance, but it was the “security forces” in the background. The security forces were the power that let the village guards torment so much.

The other family members also join the interview that we conduct at home. First, we include the woman of the house in our interview.

Göç-Der: Can you tell us about the impact of migration on you?

Naime Kılıçarslan: After migrating to İstanbul, we had many difficulties; the hardest being the language barrier. We couldn’t communicate with anyone; we felt excluded and despised, and it indeed was the case; let aside from feeling excluded, we obviously experienced it. The people around us were very different from our former environment, different from our village, and most of all, their language was different. My husband could not work, and my children could not work because they were too young. Therefore, in order to feed my children, I collected the leftovers on the ground after the bazaar was closed in the evening, and raised my children with such leftovers. Since everything we had in the village had burned down (beds, quilts, everything in the house), seven of us including my children slept under two blankets for two years. We had a fiber mattress under us; a neighbor had given us the fibers.

The daughter of the house chimes in; she was 14 years old when their village was burned down.

Daughter of the house: Our house was a very beautiful house outside the village with a garden. One day, one of the members of the “special team” came to our door and asked me for bread. I thought of what they did to us. I did not feel

like giving him bread. Because when they raided the village, they were hard on us. I thought of all of these and I didn't want to give him food. But although I was a child, I thought "Maybe he is hungry" and I gave him the bread. I thought that if I gave him the bread, maybe he wouldn't behave the same the next time he would come to the village. It was close to the end of 1993, only three days to the New Year when our village was burned down. It was around six o'clock in the afternoon. The "security forces" were shelling the vicinity of our village every day in the afternoon. We would be surprised if they would not do it for even one day because we were used to those sounds. Not even the grass would grow because of the bombs dropped on the mountains, we sighed for a single flower. That beautiful village by Lake Van had taken on a creepy appearance. But I had felt that day was different, actually, it was as usual, yet it had felt a bit different to me. We took shelter in the stone barn of a nearby neighbor. There were about two hundred of us. A newborn child was constantly crying, and then the other children would take after him. Their mothers were trying to close their mouths, because if their voices would be heard from outside, the "security forces" would come and take us out of there and kill us. The villagers who experienced the incidents were told telling that

this had always been the case in other villages. Therefore, we had to be very silent. The adults were continuously watching outside from the window. There was a bright moon outside, and everything could be seen clearly. There were flames everywhere. We had nothing more to lose. I thought that none of us would live to see the morning, let aside getting out of that barn. There was a panzer close to our location. It continuously made a sound as if it was coming onto us. I think I will not be able to forget that sound for the rest of my life. I used to love all people, but I began to dislike people after this incident. I was terribly affected by the incident. Other villagers had taken shelter in stone houses other than the barn we were in. We could see them from our location. The "security forces" found the people in that house (a woman without relatives and her grandchildren). The woman who owned the house began to scream, the "security forces" were inside the house. The house owner began to shout and scream, saying "My house is on fire" and she fainted. The noises stopped after the sun rose in the morning. We began to get out. The flames were rising everywhere. It looked like a battlefield. I wanted to get permission from my mother to check the livestock in our barn. When I went and checked the barn, I saw that all the sheep had burned. All those little lambs had

burned. Even the walls of our house were riddled with holes. When I saw the condition of the house, I wanted to abandon everything and get back to my family. On the way back, I noticed a shredded human body next to our house. I went near him but I couldn't recognize who he was; because his face was covered in blood, his eyes were gouged out, his ears and nose were cut off, his skull was completely exposed, his throat was sliced, his arms were broken, his bones were protruding, his feet were shattered since a panzer had run over them, and his entrails were outside since he was shanked. Anyone would go insane at that moment. I went to inform the villagers that there was a body, but that I did not know who he was. Everyone began asking about each other. They found out that Kazım was not there. They understood that the body was his. His wife said, "The security forces came and took him in the evening". We began to walk towards the body. The "security forces" there took cover across us. They said, "We

have orders to shoot, if you take one more step, we will blaze away at all of you". They could do us whatever they wanted to. Because we were like their slaves, they did not consider us as humans. Everyone pulled back. Then they brought a journalist and told the journalist that the body belonged to a terrorist, and that he should report it accordingly. Kazım was our villager and he had just returned from the metropolitan city where he had gone to work for the funeral of a relative. He was from our village, on top of killing him, they presented him as a terrorist. They did this to cover up their crimes. After migrating to İstanbul, my siblings and I began to work in the clothing industry. Everyone despises us, we could not speak their language and we had a lot of difficulties with language. No one in the clothing industry treats us as humans; on top of working like slaves, they do not pay us our wages and we cannot defend any of our rights against them. I always live with the hope of returning to my village.

Dilekçe*

Zorunlu göç sorunu ülkemizin can alıcı sorunlarından biridir. Halen en temel hakları ellerinden alınan zorunlu göç mağduru milyonlarca insan manevi zararlarının iadesini ve güven içinde köyelerine dönüşü umut etmektedirler. Zorunlu göç mağdurlarının durumu ülkemizin ekonomik, siyasi ve sosyal iktidarsızlığa iten temel etkenlerden biridir. Halen TBMM gündeminde iskan kanunu görüşülmekte. Ancak hazırlanan iskan kanunu yasa tasarısında olağanüstü hal bölgesinde güvenlik nedeni ile boşaltılmış dörtbin yakın köy ile OHAL ve Koruculuk sistemi uygulamalarından dolayı (Yayla yasağı, gıda kontrolü) can güvenliği benzeri zorunlu nedenlerden göç edenlerin sorunlarının tespiti, zararlarının ödenmesi ve geri dönüşü ile zorunlu göçe neden olan uygulamaların kaldırılmasına yönelik maddi ve tespitler ile ilgili iskan yasa tasarısında yer almaktadır. Aynı zamanda ülkemizi bu kadar derinden etkileyen ve büyük kitlelerde adalet ve eşitlik duygularını zedeleyen zorunlu göç sorununun kamuoyunda yankı bulması ve TBMM çözüm ile ilgili kararların çıkması için Göç Edenler Derneği olarak demokratik kurumlara, aydınlara çağrı metni gönderme kararı alındı. Bu metni okuyucularımızın da bilgilerine sunuyoruz.

Sayın.....

Göç Sorunu ülkemizin ve toplumumuzun kanayan bir yarası olarak devam ediyor. 1997 yılı resmi rakamlarına göre OHAL ve mücavir illerinde 3428 köy tamamen boşalmıştır. Güvenlik gerekçesi ile köy boşaltmalar halen devam etmektedir. Yine böl-

* Göç-Der Haber Bülteni, yıl 2, sayı 11, 1999 Temmuz, arka kapak.

gede yayla yasağı, gıda kontrolü uygulamaları devam etmektedir. Geçici köy koruculuğı uygulamasıyla bölgede kırsal alanda güvenlik korucu aşiretlere ve aşiret reislerine emanet edilmiştir.

Binlerce köy halkına hiç bir resmi bildirim yapılmadan, ev tarla ve geçim kaynakları için hiç bir bedel ödemedi ellerinden alınmış yer gösterilmeden ve dönüş için zaman insanların göçe zorlanması ile hukukun üstünlüğü ilkesi eşitlik duyguları zedelenmiştir.

Topraklarından koparılan göç mağdurları halen kent varoşlarında gece kondu semtlerinde tarım alanlarında naylon çadırlarında her türlü alt yapıdan yoksun yaşam mücadelesi verirken: En temel hakları ellerinden alınan göç çocukları eğitim imkanlarından ve sosyal güvenceden yoksun ekmek parası için angarya işlerde çalışmaktadırlar. Kentler büyük köylere dönüşmüş durumdadır.

Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde 21 yıldır sıkı yönetim ve olağan üstü hal uygulanıyor. Bölgede en temel demokratik haklar askıya alınmıştır. Olağan üstü askeri önlemler olağan yasaların rafa kaldırılarak ülkemizin olağan üstü yasa ve yasaklarla yönetilmesi ile çözüm yerine, aksine sorunlar daha da kangrenleşmiştir. Toplum ve devletin olağan üstü imkanları köylerin, köylülerin imarı ve demokratikleşme için kullanılmalı

Demokratik kurumları, Siyasi Partilere, Basına ve Kamuoyuna ülkemizin öncelikli sorunlarından biri olan göç sorununun çözümü için görev düşmektedir.

- 1- Göç Sorunun kamuoyundan tartışılması ve kamuoyun desteğinin sağlanması
- 2- Göç mağdurların TBMM'ne sunmuş olduğu dilekçelerde belirtilen zararlarının karşılanması ve çözüm taleplerinin cevap olması.
- 3- Göç mağdurların kendi istekleri ile köylerine dönüş ortamının sağlanması için katkılarınızı talep ediyoruz.

KÖYLERİ VE GÖNÜLLERİ YENİDEN ONARALIM

Saygılarımla

Göç- Der Merkez Yürütme Kurulu Adına

Gen. Bşk. Mahmut ÖZGÜR

Daxwazname*

Koça bi darê zorê pîrsgirêkeke welatê me ya herî girîng e. Hê jî bi milyonan mexdûrê koça bi darê zorê ku mafê wan ên bîngêhîn ji dest wan hatiye derxistin, hêvî dikin ku ziyanên wan ên manewî were tazmînkirin û bi awayekî ewle vegezin gundên xwe. Rewşa mexdûrên koça bi zorê faktoreke girîng e ku dibe sedema bê istiqrariya aborî, siyasî û civakî ya welatê me. Hê jî li TBMMyê (Meclisa dewleta tirk) qanûna îşqanê tê axaftin. Lê belê di vê pêşnûma qanûna îşkanê de li ser tespîtên maddî tiştêkî danahundirîne ku ji ber valakirina nêzî çar hezar gundên li herêmen di rewşa awarte (OHAL) de û ji ber cerdevaniyê derket. Her wiha me biryar wergirt ku em wekî Komeleya Kesên Koçber ji bo biryarên çareseriyê ji TBMMyê derkeve û pîrsgirêkên kesên bi zorê hatine koçber kirin di raya giştî de xuya bikin, metnê bangê bişînin. Ev metnê vê bangê pêşkêşî xwendeyên xwe jî dikin.

Birêz.....

Pîrsgirêka zorê wekî pîrsgirêka welat û civaka me hê jî didome. Li gor hejmarên fermî yê sala 1997an li deverên OHAL û parêzgehên muawir 3428 gund bi temamî hatine valakirin. Ji ber sedemên ewlehiyê hê jî gundên tîn valakirin û li herême hê jî qedexeya derketina zozanan û kontrolkirina xurekan hê jî didome. Bi pêkanîna cerdevaniya demkî ya gundan karê ewlehiyê li eşîr û serokên eşîran hati spartin.

* *Bultena Nûçeyan a Goç-Derê*, sal 2, hejmar 11, 1999 Tîrmeh, berga paş.

Bi hezaran şênîyên gund bêyî ku teblixeke fermî were kirin, ji bo mal, zevî û çavkaniyên wan ên debariyê wan bê bedel ji destê wan hatiye derxistin. Cihe şanî wan nayê kirin û mirov mecbûrî koçê tên kirin, huqûq tê bînpêkirin, pîvana wekhevîyê zerar dibîne.

Mexdûrên koçê yên ku ji xaka xwe tên qutkirin, hê jî li taxên şevneşînan, li nav zeviyan, di konên naylonî de têkoşîna jiyânê. Mafên herî bîngêhîn ên perwerdehiyê ji zarokên koçê hatine stendin û bêyî sixorte bi nanzikê di karên giran de dixebitin. Bajâr veguherîne gundên mezin.

Li herêma Rojhilat û Başûrêrojhilat 21 sal in rêveberiya zexm û tund tê sepandin. Li herêma mafê herî rewa ji holê hatiye rakirin. Welatê me bi qanûnên rewşa awrte û qedexeyan disepînin çareserîya bîdest naxe, berovajî wê pîrsgîrêk zêdetir dibin. Divê dewlet û civak derfetên xwe ji bo avakirina gundan û demokratîkbûnê bi kar bîne.

Bar li ser milê sazîyên demokratîk, partiyên siyasî, çapemenî û raya giştî ya welatê me ye da ku çareserî ji prsgîrêkan re were dîtin.

Em daxwaz dikin:

- 1- Divê pîrsgîrêka koçê di nav raya giştî de were niqaş kirin û piştgiriya raya giştî çêbibe.
- 2- Divê ziyarên di daxwaznameyên ku ji teref mexdûrên koçê radestî meclîsê hatin kirin, heqê wan were dayîn û bersiv bo daxwazên çareseriyê were dayîn.
- 3- Divê şert û mercên vegera gundan werin amadekirin da ku mexdûrên koçê bi dilê xwe vegerin gundên xwe.

KA EM GUND Ê DILAN JI NÛ VE BICEBIRÎNIN

Birêzdarî

Lijneye Navendî ya Goç-Derê

Serokê Giştî Mahmut Özgür

Petition*

The forced migration problem is one of the crucial problems of our country. Millions of victims of forced migration, still deprived of their most fundamental rights, hope for the redress for their moral damages and their safe return to their villages. The status of the victims of forced migration is one of the main factors pushing our country to economic, political, and social incapacity. The settlement law is still discussed in the agenda of the Parliament. However, the proposed draft law of settlement does not include the nearly four thousand villages evacuated due to security reasons in the State of Emergency region, and the determination of the problems, the compensation of the damages and the return of the people who migrated due to compulsory reasons such as safety of life and the State of Emergency and Village Guard practices (prohibition on highlands, food control), and the abolishing of the practices that caused forced migration. The Migrants Association decided to issue a call to the democratic institutions and intelligentsia in order for the forced migration problem – deeply effecting our country and damaging the feelings of justice and egalitarianism of large masses – make an impact on public opinion and for the Parliament to make decisions for solving this problem. We present this text for the information of our readers.

.....
* Göç-Der News Bulletin, year 2, issue 11, July 1999, back cover.

Dear

The Migration Problem continues to be a bleeding wound of our country and society. According to the official figures for 1997, 3428 villages were completely evacuated in the State of Emergency region and in the neighboring provinces. The village evacuations due to security reasons still continue. The practices of the prohibition on highlands and food control are still in effect. With the practice of provisional village guards, the security of the rural areas in the region is committed to the clan leaders and the clans which adopted the village guard system.

The people of thousands of villages were forced to migrate without any official notification, without paying anything for their houses, lands, and subsistence, without providing any place for settlement and without determining a time for their return, damaging the principle of rule of law and the feelings of egalitarianism.

The migration victims torn from their lands still struggle to survive in slums of the cities, in shanty towns, in agricultural areas and in plastic tents deprived of any kind of infrastructure, and the children of migration, who are deprived of their most fundamental rights, work in grunt jobs for a living, without any educational opportunity and social security. The cities have turned into large villages.

The martial law and the state of emergency have been in effect in the Eastern and Southeastern regions for 21 years. The most fundamental democratic rights in the region are suspended. The ordinary laws are put aside with extraordinary military measures, and the extraordinary laws and prohibitions governing our country have putrefied the problems instead of solving them. The superior resources of the society and the state must be utilized for developing the villages and villagers and for democratization.

The democratic institutions, the political parties, the press, and the public opinion have a duty to solve the migration problem, which is one of our country's primary problems. We request your contributions for:

- 1- Discussing the Migration Problem in public opinion and providing public support
- 2- Compensating the damages stated in the petitions submitted to the Parliament by the migration victims and answering the requests for a solution
- 3- Providing the environment for the voluntary return of the migration victims to their villages.

'LET'S FIX THE VILLAGES AND HEARTS AGAIN'

Respectfully,

On behalf of Göç-Der Central Executive Committee

President Mahmut ÖZGÜR

20 Ağustos 99 Arifiye tren istasyonunda geri göç için bekleyen fındık işçileri

Son 42 yıldır en çok göç alan marmara bölgesinden kitlesel geri göç yaşanıyor.

Yer, İstanbul Bağcılar

Muhlis Karataş, Evren Mahallesi Bakka Sok. No:18 Altı katlı bir dairesli binanın üçüncü katında oturuyor. Deprem anında dışarı çıkamaya fırsat kalmadan oturdukları bina tamamen yıkıldı. Ailesi ile enkaz altında kalan Muhlis Karataş'ın enkazdan nasıl kurtulduklarını dinliyoruz.

"Ben yarım saat içinde kendi imkanlarımızla kurtulduk. Ardından bir komşunun yardımı ile evime. Annem ve oğlumun kurtuldu. Ben otuz 12 yaşındaki oğlum Emre'yi depremden altı saat sonra kurtarabildik. Benim sağlığım yerinde idi. Enkaz altında kaldığımda; evim için ve yaralanmış hastaneye gittim."

Oğlum Emre'den sanat öğreniyordum, hiç ses vermiyordu. Enkazın altında yalın ayak dolarken ayak parmağım beton parçasına vurmuş canım çok yorulmuş parmağım kanamıştı. Aramızın yarptığı beton parçasını var görünce kaldırım attım o an bir deliği gördüğüm fark ettim deliğin içeri bastırıldım ve Emre'nin sesini duydum o delikten kazınmaya başladık. Oğlum Emre'yi ağ kurtarabildik ayak kemliği kırılmıştı. Hastaneye götürüldük ayakta alçıya alındı. Yaklaşık altı saat enkaz altında kalan 12 yaşındaki oğlumun evin küçük 12 yaşındaki Emre "Herim darlı ellerim ememde idi. Hiçbir şey düşünmüyordum sadece öleceğim diye düşünüyordum. Kartalın mahallesi yaktı. Babam, Annem, kardeşlerimi düşünüyordum onlara ne olduğunu merak ediyordum. Benim için hiçbir şey düşünmüyordum ok sevdim diyecektim yerimden fırlatmaya çalıştım. O an ayakta beynim parçalanmış çıldıktan sonra... diyecek adeta mülhüğüne dile getiriyordu."

Yer, Gölcük sokakları

Sacı Parlak, Diyarbakır'a bağlı Silvan ilçesinin Helin köyünden. Köyleri 1994 yılında boşaltılmış yirmi 10 kişilik ailesi ile sevdiklerine neyor ve yeniden geri göç için eşyalarını kamyonu yüklüyor Ancak şu anda köyüne toprağına dönemediği şehiriyor. Şehrimiz Ortak ise sekiz yıl önce Batman Merkezden Gölcük göç etmiş Gölcük ve İsmi'te yakın akrabası 12 aile oldu arını beliriyor ve şimdi onları ailesinin tümü geriye göç etmeye hazırlıyor.

Gölcük'ün, Adana'nın, İsmi'nin sokaklarını doluşturmada en çok karşılaşılan manzara ayakta kalan binalardan eşyalar kamyonlara yüklenmesi. Doğu, Güneydoğu, Karadeniz başta olmak üzere tüm bölgelere geri göç ediyor. Son 15 yıldır en çok göç alan İsmi, şimdi belki de en çok göç veren ilimizdir. Yüzyıca aldığı göçü bir kaç haftada geri veriyor. Fakat bazı aileler si göç etmek zorunda köye, toprağına geri dönmek istedikleri halde dinleniyorlar. Zaten gelirken de istenmediği göç etmişler. Şim çarşılarında çarşı bir bekleyiş içindeler. Görülenetpe de çarşılarında görüştüğümüz Sırnak'lı aileler: Süleyman Altun, Sırnak Merkez Kırkköyü (Deştalaz) köyünden, Mustafa Dikmen, Şırnak Meşeci köyünden, Ahmet Kılıç Şırnak Karageçit (Sığırcı köyünden, Lütfi Nas Paröz köyünden, Osman Aydın Şırnak Akkocak (Derçel) köyünden, İzzet Uyar Şırnak Derçes köyünden daha yüzlerce aile geri göç etmek istiyor. Başlangıçta köylerine dönmek istiyor ama koruculuğun kaldırılması ve bölünmüş bölgenin köylerine dönülebiliriz açıklamasını bekliyorlar.

Yer, Gölcük Sokakları*

Sacit Parlak, Diyarbakır'a bağlı Silvan ilçesinin Hêlîn köyünden. Köyleri 1994 yılında boşaltılmış şimdi 10 kişilik ailesiyle sağ kurtulduklarına seviniyor ve yeniden geri göç için eşyalarını kamyonu yüklüyor. Ancak şu anda köyüne toprağına dönmeyi belirtiyor. Şeyhmuz Ortaç ise sekiz yıl önce Batman merkezden Gölcük'e göç etmiş Gölcük ve İzmit'e yakın akraba 12 aile olduklarını belirtiyor ve şimdi oniki ailenin tümü geriye göç etmeye hazırlanıyor.

Gölcük'ün, Adapazarı'nın, İzmit'in sokaklarında dolaştığımızda en çok karşılaşılan manzara ayakta kalan binalardan eşyaların kamyonlara yüklenmesi. Doğu, Güneydoğu, Karadeniz başta olmak üzere tüm bölgelere geri göç ediliyor. Son 15 yıldır en çok göç alan İzmit şimdi belki de en çok göç veren ilimizdir. Yıllarca aldığı göçü birkaç haftada geri veriyor. Fakat bazı aileler var ki, göç etmek, geldikleri köye toprağına geri dönmek istedikleri halde dönemiyorlar. Zaten gelirken de istemeden göç etmişler. Şimdi çadırlarında çaresiz bir bekleyiş içindeler. Gözlemetepe'de ve çadırlarında görüştüğümüz Şırnak'lı ailler Süleyman Altun, Şırnak Merkez Kırkköyü (Deştalala) köyünden, Mustafa Dikmen Şırnak Meşeci köyünden, Ahmet Kılıç Şırnak Karageçit (Sipiyan) köyünden, Lütfü Naz Perêz köyünden, Osman Aydın Şırnak Alkever (Derşef) köyünden, Hacı Uyar Şırnak Derşev köyünden ve daha yüzlerce aile geri göç etmek istiyor. Boşalan köylerine dönmek istiyor ama koruculuğun kaldırılmasını ve hükümetten boşalan köylerine dönebilirsiniz açıklamasını bekliyorlar.

* *Göç-Der Haber Bülteni*, yıl 2, sayı 12, Ağustos-Eylül 1999, arka kapak.

Cih, Kolanên Gölcükê*

Sacit Parlak ji gundê Hêlîn ê navçeya Amedê Farqînê ye. Gundê wan di sala 1994an de hatiye valakirin. Niha jî kêfa xwe tîne ku bi 10 kesên malbata xwe re canê xwe rizgar kiriye. Ji bo vegerê dîsa kel û pelên xwe li kamyonê dikan. Lê belê ew dibêje ku ew niha nikare vegere gundê xwe, ser axa xwe. Şêxmûs Ortaç jî heşt sal berê ji navenda Êlihê koçî Gölcükê kirye. Li nêzî Gölcükê û İzmitê 12 malbatên ji xizmên hev hene. Niha duwazdeh malbat hemû ji bo vegerê xwe amade dikan.

Dema ku em li kolanên Gölcük, Adapazarı û İzmitê geriyan menzereya ku herî zêde em lê rast hatin ew bû ku ji avahiyên saxlem mayî kel û pel li kamyonan dihat kirin. Berê koçê di serî de ber bi herêma Rojhilat, Başurêrojhilat û Karadenizê û hemû deveran ve ye. İzmitt di 15 salên dawî de herî zêde rastî koçê hat, lê belê niha herî zêde jê tê koçkirin. Koça ku bi salan e distîne, di çend hefteyan de vedigerine. Lê belê hin malbat tevî ku dixwazin jî nikarin koç bikin, nikarin vegerin gundên xwe. Jixwe dema ku hatibûn jî bêyî dilê xwe hatibûn. Niha di konan de bi neçarî disekin. Li Gölemtepeyê û di çadiran de malbetên Şirnexî yên ku me ew dîtin....Süleyman Altun, ji gundê Deştalala yê navçeya Şirnexê ye. Mustafa Dikmen ji gundê Şirnexê Meşeiçiyê ye. Ahmet Kılıç ji gundê Spiyan ê Şirnexê ye. Lütfü Naz ji gundê Perêzê ye. Osman Aydın ji gundê Derşefê ye. Hacı Uyar ji gundê Derşevê yê Şirnexê ye û hê bi sedan malbat dixwazin vegerin. Dixwazin vegerin gundê xwe yên valakirî, lê belê li bendê ne ku cerdevanî were rakirin û hukumet li ser vegera gundan daxuyaniyekê bide.

* Bultena Nûçeyan a Goç-Derê, sal 2, hejmar 12, 1999 Tebax-Îlon, berga paş.

Location: Gölcük Streets*

Sacit Parlak is from Hêlîn village of Silvan, Diyarbakır. Their village was evacuated in 1994; now he is happy that he survived with his family of 10, and he is loading their belongings on a truck to migrate back. However, he states that he cannot return to his village and his lands at the moment. Şeyhmuz Ortaç, on the other hand, has migrated from Batman city center to Gölcük eight years ago; he states that they are closely related 12 families in Gölcük and İzmit, and now all twelve families are preparing to migrate back.

Walking around the streets of Gölcük, Adapazarı, and İzmit, the most common sight is the loading of belongings from the surviving buildings on trucks. People are migrating back to all regions, especially the East, Southeast, and Black Sea Regions. İzmit, which received the highest number of migrants in the last 15 years, is now probably the province with the highest number of people migrating back. The people that migrated to İzmit for years are migrating back in a few weeks. However, there are some families that cannot return, even though they want to migrate and go back to their villages and lands. After all, they migrated involuntarily when they came. Now they are in a desperate wait in their tents. Among the families from Şırnak, whom we met in Gözlemetepe and in their tents, Süleyman Altun is from Şırnak Merkez Kırkköyü (Deştalala) village, Mustafa Dikmen is from Şırnak Meşeici village, Ahmet Kılıç is from Şırnak Karageçit (Sipiyan) village, Lütfü Naz is from Perêz village, Osman Aydın is from Şırnak Alkever (Derşef) village and Hacı Uyar is from Şırnak Derşev village; they and hundreds of more families want to migrate back. They want to return to their evacuated villages, but they wait for the village guard system to be abolished and the government to announce that they can return to their evacuated villages.

* *Göç-Der News Bulletin*, year 2, issue 12, 1999 August-September, back cover.

faliyet... roportaj

"TEKRAR AYNI ACIL
YAŞAMAK İSTEMİYOR"

17 Ağustos depreminin zarar görmüş insanlar, şu anda çadıra yaşıyorlar, birçok yakınlarını komşularını kaybetmiş. İzmir'in 42 Evler semtinde kurulan çadır kentte konuştumuz İzmir'in yerlileri: "İlk günlerde kimsede bize sahip çıkmadı burada çadıra kalıyoruz sürekli burada kalamayız bu gün ilk defa Diyarbakır belediyesinin açtığı aşevi sayesinde sıcak yemek yiyebildik. Bir belirsizlik hakim çocuklarımız okula başlayacak ama kimsede bir açıklama yapmıyor çocuklarımızın okullarından omurlarından korkuyoruz. Buradaki birçok ailenin evleri oturulur durumda ama yetkililerden bir açıklama yapılmıyor. Belki gelip evlerimizde bak-salar oturulur durumdaki ev sahipleri evlerine gider geriye kalanlar için daha iyi hizmet verilebilir. Burada ki yardım organizasyonuna çok botaş karpasaya yazanıyor. Çadırdan çadıra dağıtılın istiyoruz. Böylelikle karpasaya yazılmayacak ve yardımlar daha adil dağıtılacak. Biz insanlar arasında ayırım yapılmaz istemiyoruz. İa Diyarbakır'dan gelip bizim

tan Gölçük'e göç eden depreminde iki çocuğuy kalan Mevlide Akbaş'ın şunları dedi getiriyor.

"O gece bir korku içim kalktım pencereden baktım sandım ama yağmur da yağ-landığımız hissettim daha fırsat bulamadan vitrin üst kanepenin üstünde yatıyor ların yıkıldığını gördüm. Karanlıkta ellerimle ön Oğlum biraz sonra bana dedi ben de ona sen sağ. Ellerimle aramaya devam geldi bir an kafasının tarafımız kan içinde kalma sıkışmış sesini bile çıkart komşuların yardımı ile en-

2

faliyet... roportaj

tepeye doğru kaçmaya başladık eşim gece bekçiliği yapıyor. O gelip bizi yanı bir zaman aramız ve evin yıkıldığını görünce çok korkmuş. Biziz İstanbul'da bir hastaneye kaldırdılar ben üç gün hastanede kaldıktan sonra taburcu oldum. Kızım hastanede ucun süre kaldıktan sonra yeni taburcu oldu. Özellikle kızımın üstünde büyük bir psikolojik etki yapıyor. Burada kesinlikle kalmak istemiyor. Zaten kalmak istesek bile kalacak yerimiz yok."

Bundan sonra ne yapacak istiyorsunuz? sorusuna "Burada kalmak imkansızdır. Kalmayı amaçlıyoruz ama köyümüze de geri dönmeyiz. Zaten 1992 yılında köyümü yakıldı bizde köyümüze en yakın yerleşim yerlerine dönmek istiyoruz. Ama bu da çözüm değil gittiğimiz yerde dayanabileceğimiz kadar dayanacağız. Tekrar aynı acıları yaşamak istemiyoruz. Yenikilerden köklü bir çözüm getirilmesini istiyoruz. Bana göre köklü çözüm köyümüze yeniden yerleşebilmemizdir. Umarım bu deprem buradaki insanların kaymazmalarının dışında bize köklü bir çözüm getirir." diye yanıtladı Mevlide Akbaş.

Diyarbakır Büyükşehir Şehir Belediyesi tarafından İzmir'e bir aşevi açıldı. Günde iki öğün 800 kişiye sıcak yemek verebilecek kapasitedeki aşevinin açılış Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Başkan Feridun Çelik'in katılımıyla gerçekleşti Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Başkan Feridun Çelik'e geriye göç üzerine yaptığımız röportajı sunuyoruz.

Göç-Der: Bize buradaki çalışmanız anlatılabilir misiniz?

Feridun Çelik: Deprem olayını duyar duymaz oldukça ciddi bir hazırlığa başladık. İlk etapta gıda yardımı üzerinde yoğunlaştık çünkü ilk günlerde bunun eksikliğini iyi biliyorduk. Bu yönlü bölge halkımızın da, gerçekten çok ciddi yaklaşımları büyük bir çabası oldu. Ayrıca bölgede özellikle demokrasi platformunun, sivil toplum örgütlerinin çalışmaları noktasında çok ciddi çabaları oldu. Ve oldukça yüklü bir ekonomik

katkıda bulunmaya çalıştık. Bu günde tabii ki deprem sonrası insanların panik içinde olması, evlerine gilememesi, yeterli dercede yemek ve benzeri sorunlarını karşılayamama durumlarını bildiğimizden dolayı bu tür aşevleri açma noktasında bir çalışma içerisindeyiz. Arkadaşlarımız bu süreç boyunca katkı ve yardımlarını sürdürdüler. Ayrıca bizim bundan sonraki dönem açısından da İzmir ve çevresindeki illerin yeniden inşası noktasında üzerimize düşen tüm maddi ve manevi katkıyı sunacağız. Acılar oldukça büyük, bu acıları kısmi de olsa dindire bilecek için ve elimizden gelen tüm çabayı harcamaya hazırız.

Göç-Der: Aşevini ne kadar süre için kurduunuz? Feridun Çelik: Bu çadırlar burada bulunduğü müddetçe, imkan ve olanaklar el verdiği müddetçe bu hizmeti sürdürmeye kararlıyız. Buna yönelik olarak teşkilatlarımız da gerekli yardım ve takviyeyi sunacaklar el birliği ile dedikleri gibi acılara kısmi de olsa çare olmaya çalışacağız.

Göç-Der: Kimsede olsa geriye göç yazıyor. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi olarak buna yönelik bir çalışma veya programınız var mı?

Feridun Çelik: Tabii ki deprem dolayısıyla değil, ama önceki süreçlerde de bu geriye dönüş köye geri göç- projeleri konusunda bizim temel istemimiz

17 Ağustos Depreminin sonra, Gölçük Gözlemeçpe

3

Tekrar Aynı Acıları Yaşamak İstemiyoruz*

...

1993 yılında Şırnak'tan Gölçük'e göç eden ve 17 Ağustos Marmara depreminde iki çocuğuyla birlikte göçük altında kalan Mevlüde Akbaş ile yaptığımız görüşmede şunları dile getiriyor.

“O gece bir korku içime düştü gece yarısı ayağa kalktım pencereden baktım yağmurun yağdığını sandım ama yağmur da yağmıyordu. Biraz sonra sallandığımızı hissettim daha ben yerimden kalkmaya fırsat bulamadan vitrin üstümüze yıkıldı. Çocuklarımız kanepenin üstüne yatıyordu. Daha sonra duvarların yıkıldığını gördüm ve çocuklarımızı kaybettim. Karanlıkta ellerimle onları aramaya başladım. Oğlum biraz sonra bana seslendi anne beni kurtar dedi ben de ona sen sağsın ablanı bulayım dedim. Ellerimle aramaya devam ettim kızımın kafası elime geldi bir an kafasının koştüğünü sandım her tarafımız kan içinde kalmıştı. Kızım kanepenin içine sıkışmış sesini bile çıkartamıyordu. Daha sonra komşuların yardımı ile enkaz altından çıkarıldık. Ve tepeye doğru kaçmaya başladık eşim gece bekçiliği yapıyor. O gelip bizi uzun bir zaman aramış ve evin yıkıldığını görünce çok korkmuş. Bizi İstanbul'da bir hastaneye kaldırdılar ben üç gün hastanede kaldıktan sonra taburcu oldum. Kızım hastanede uzun süre kaldıktan sonra yeni taburcu oldu. Özellikle kızımın üstünde büyük bir psikolojik etki yaptı. Burada kesinlikle kalmak istemiyor. Zaten kalmak istesek bile kalacak yerimiz yok.”

Bundan sonra ne yapmak istiyorsunuz? sorusuna

“Burada kalma imkanımız kalmadı ama köyümüze de geri dönemiyoruz. Zaten 1993 yılında köyümüz yakıldı bizde köyümüze en yakın yerleşim yerlerine dönmek istiyoruz. Ama bu da çözüm değil gittiğimiz yerde dayanabileceğimiz kadar dayanacağız. Tekrar aynı acıları yaşamak istemiyoruz. Yetkililerden köklü bir çözüm getirilmesini istiyoruz. Bana göre köklü çözüm köyümüze yeniden yerleşebilmemizdir. Umarım bu deprem buradaki insanların kaynaşmalarının dışında bize köklü bir çözüm getirir. “ diye yanıtladı Mevlüde Akbaş...

* Göç-Der Haber Bülteni, yıl 2, sayı 12, 1999 Ağustos-Eylül, sayfa 2-3.

Em Naxwazin Dîsa Heman Êşan Bijîn*

...

Me bi Mevlude Akbaş re hevpeyvîn pêk anî ku wê di sala 1993yan de ji Şirnexê koçî Gölcükê kiriyê û di Erdheja Marmarayê ya 17ê Tebaxê de tevî du zarokên xwe di bin kaviyê avahiyê de mabû.

“Wê şevê tirsek kete dilê min. Nîvê şevê ez ji xew rabûm, di şibakê re min li derve nêherî, min go qey baran dibare lê belê baran nedibariya. Piştî kêliyêkê min dît ku em dihejin, hê ez ji cihê xwe ranebûbûm, vîtrîn bi ser me de ket. Zarokên min li ser kanepeyê raketîbûn. Piştî min dît ku dîwar xera bûn û zarokên min wenda bûn. Piştî di tarîtiyê de bi destan ez li wan geriyam. Piştî lawê min bang li min kir, go dayê min xelas bike. Min jî jê re go tu sax î, ez xwuşka te bibînim. Ez bi destan dîsa lê geriyam. Serê keça min ket nav destê min, min go qey serê wê jêbûye. Her derê me di nav xwînê de mabû. Keça min di kanepeyê de eciqîbû, deng ji xwe dernediket. Piştî bi alîkariya cîranan em ji nav kavilan derketin. Û em ber bi gir ve reviyam, hevserê min bi şev nobedariyê dike. Ew hatiye gelekî li me geriyaye û dema ku dîtiye mal xera bûye pir tirsiyaye. Em birin nexweşxaneyêke Stenbolê, piştî ku em sê rojan li nexweşxaneyê man, em derketin. Keça min piştî ku gelekî li nexweşxaneyê ma, jê derket. Jixwe em bixwazin bimînin jî, cihekî ku em lê bimînin tune ye.

Pirsa me ya “Ji niha û pê ve hûn dixwazin çi bikin?” wisa bersivand:

Êdî derfeteke me tune ye ku em li vir bimînin, lê belê em nikarin vegerin gundê xwe jî. Jixwe di sala 1993yan de gundê me hat xera kirin. Em jî dixwazin herin cihê herî nêzîkî gundê me. Lê belê ev jî ne çare ye, em herin ku heta em dikaribin em ê bimînin. Em naxwazin dîsa heman êşan bijîn. Em dixwazin rayedar çareyên bingehîn bibînin. Li gor min çareseriyê bingehîn bicihbûna me ya li gund e. Hêvî dikim ku ev erhej ji bilî nêzîkîkirina hev a mirovên vir bo me jî çareseriyêke bingehîn bîne.

* *Bultena Nûçeyan a Goç-Derê*, sal 2, hejmar 12, 1999 Tebaxa-Îlon, rûpel 2-3.

We Don't Want to Experience the Same Pain Again*

...

Mevlüde Akbaş, who migrated from Şırnak to Gölcük and who was trapped under the rubble with her two children in August 17 Marmara earthquake.

During our interview, Mevlüde Akbaş, who migrated from Şırnak to Gölcük in 1993 and who was trapped under the rubble with her two children in August 17 Marmara earthquake, says:

“That night I had a fear in me, I got up in the middle of the night and looked out the window, I thought it was raining but it wasn't raining. A little later, I felt that we were shaking, and before I could even get up, the china cabinet came crashing down on us. My children were sleeping on the couch. Then I saw the walls coming down and I lost my children. I began to grope around for them in the dark. After a while, my son called to me; he said “Mother, save me” and I told him “You are alive, let me find your sister”. I continued to search with my hands, then I felt my daughter's head in my hand; for a moment I thought she was decapitated, we were all covered in blood. My daughter was stuck on the couch, and she couldn't even make a sound. Then, we were dug out of the rubble with the help of the neighbors. We began to run towards the hill; my husband is working as a night watchman. He came and looked for us for a long time, and was very scared when he saw that the house was destroyed. They took us to a hospital in İstanbul, I was discharged after staying in the hospital for three days. My daughter has just been discharged after a long stay in the hospital. It had a huge psychological impact, especially on my daughter. She definitely doesn't want to stay here. Anyway, even if we wanted to stay, we don't have a place to stay.”

What do you want to do next?

Mevlüde Akbaş replied to this question as follows: “We can no longer stay here, but we cannot go back to our village, either. After all, our village was burned down in 1993, and we want to return to the settlement closest to our village. But this is not a solution, either; wherever we go, we will bear with it as long as we can. We do not want to experience the same pain again. We want a radical solution from the authorities. In my opinion, the radical solution is allowing us to resettle in our village. I hope this earthquake will bring us a radical solution, as well as the solidarity of the people here.”

* *Göç-Der News Bulletin*, year 2, issue 12, 1999 August-September, pages 2-3.

1993 yılında yakılarak boşaltılan Mardin merkez Elmabaçe (Tırzan) köyü köylüleri bir gün köylerinden bu şekilde göç etmek zorunda kalacaklarını hiçbir zaman tahmin edemeyceklerdi. 350-400 haneli köye 1950 yılında okul gelmişti. 1993 yılına değin köyde ekonomik göç yaşanıyor çünkü nüfus çoğalıyor var olan toprak yetmiyor. Yünlü büyük zamanını büyük şehirlerde çalışarak geçiren gençler için köye geri dönmeleri onlar için bir tatlıdı. 1990-1993 yılları arasında koruculuk baskısıyla başlayan baskılar köyün yakılarak boşaltılmasıyla birlikte herbirinin bir yerlere dağılmasıyla köy yaşamı son buldu. Yaşadıkları sürece beyşlerinden köyün yakılışını söyleyecekleri yeni ve çetin bir yaşamı onları bekliyordu. Bu yaşamı büyük şehirlerdeki rutubetli bodrum katı, inşaatlarda ağır işler, çocukları okulsuz ve dillerini dahi bilmedikleri bir arkadaşlık, kadımlar için dört duvar arasında bir hapishlik...

Bir de yaşlılar boyutu vardı tabii ki; göç mağduru yaralar için durum daha da vahim çünkü doğup büyüdüleri acılarını, sevinçlerini ve o güne değin yaşadıkları her şeyi bırakmaları isteniyordu onlardan. Böyle bir yaşamı yaşamamışsınız. Toprağın kokusu bile onlar için her şeydi. O toprağa dokunup onu işleyerek onunla bütünleşmişlerdi. Ama şimdi orayı bırakmaları isteniyordu bu onlar için bir bihişi.

Geldikleri yerlerde artık verimsiz birer insandırlar. Hep ürümsüz ve aldıkları ürünlerle kendilerini ayakta tutuyorlardı ve şimdi hiçbir şey yapamaz bir duruma geldiler.

Bazen "ben öldüğümde beni köyüme gömün" diyerek köy özelemlerini her gün dile getiriyor ve hayallerinde sürekli köyü yapıyorlar. Bir çoğunun son vasiyeti dahi yerine getirilemedi. Çünkü köylüleri "yasak bölge" ilan edilmiş ve hünerleri dahi aynı münamele uygulandı.

1993 yılında yakılarak boşaltılan Elmabaçe köyü de bir çok köy gibi "yasak bölge" ilan edilen köylerdendi. Bu köyün yaşlılarını "beni köyüme gömün" olan son vasiyetleri yerine getiriliyordu. Köyün boşaltılmasından sonra ilk defa cenazesi yapıldığı görülen Şehmus Dağ'ın oğlu ve torunuyla yaptığımız röportaj yaşanan trajediyi gözler önüne sermektedir.

-Bize biraz ken-
-1972 yılında nüfus çoğalıyordu da...

Köyden göç etmeye başladık. Her bağ bitimine kadar geliyorduk. Burada gideceğimiz zaman...

Evimi İstanbul gelip birkaç arkadaş satıyorduk. Orada mutlu bir arkadaşım vardı. "Kaç gündür saymaya başladık. Çak elbiseler vardı bazı yerlerde aldığımız çorakları ya da. Yollar bize o kadar...

Köye döndüğümüzde, köyde memek için aile taşıydım. Artık köyde yok. Köye girmeye çalıştık ama dışarıya gitmek istemedik. Köyü bırakmamız için köyü...

Hep bu hayallerim değil buraya da ben düşüncelerim. Bu durumda insanları köylerinden aldılar. Tabii ki diyebilirim ki bizim kadar bilmiyoruz zaman zaman burada oturduğunuza göre...

-Köyünüzün yaşadığınız zaman...
-İnanamıyorum. Laklılık daha da oldu. Düşünsenize bütün köyümüz değişti. Yerler köylülerimiz oldu. Zaten itibarları da sonra bizi burada burada vefat eden köy. Ama köyü...

Ocak 2002

bu üç olumsuz düşünce sonra kendini tekrarlıyordu. Onu köyüyle ve toprağıyla bir hisse bakıyordu. Her bu hayaller yapıyordu. Burada birçok akraba sahibini ama kendisi kalmıyordu. Dağınık çukuluğunda ise dil bilmediği için kimseyle konuşamıyordu. Kendisi sadece "Köyümüze geri dönmeliyiz" haberini bekledi. Babamın sağ ayak uzerine gelmesini istediğini hiç bilmiyordum. İhtilâkleri sonra yerine gelince bizi vefatından da olsa rahattım.

Akrabalarımız büyük çoğunluğu hem babamın cenazesi hem de köyünü ilk defa görmek için gelmişlerdi. Bu onların köylerine gelebilmeleri için bir olanak yarattı.

Bir çok insan bizim yaşadığımız yaşamı sadece bir yaşamıyordu. Bir çoğu bizim durumumuzda öldüklerinde yetimlere köyde düşenler konusunda umut veremiyorlardı. Çünkü bizim son bulmamız halinde, bekiği şu anda çantamız hazırlayan başka bir insanın mezarı değil çamlağı gittiği olacak. Düşünün bir insan yaklaşık 70-80 yaşına kadar bir yerde yaşayacak ve siz o yaştan sonra bir insanın köyünü eşyalarıyla birlikte yakacak ve "senin köyünün olduğu yer buradan böyle yaşa bölge ilan edilmisiz" denecek. Kimsenin bu psikolojiyi tahmin bile ettiğini sanmıyorum. Bu bir insanın başına gelebilecek en korkunç olaylardı.

Dehasinin cenazesinde birlikte köye gelen Deryanın düşünceleri ise şöyle:

-Köyü gördüğümde neler hissettin, anlatır mısın?
-Odem vefat ettiğimde köye giriyordum o an. Köye ilk girişimde sanki eski bir fotoğrafa bakıyormuş gibiyordum. Köyü bir defa gördüm ikinci defasında girişimde ise kendimi eski bir fotoğrafa bakıyormuşum hissin verdim. Bütün renkleri solmuş, köy değil de başka bir yer geliyordu. Köye varır varmaz daha önce köye girişimde dedemin beni gördüğü ve bütün köyün oradan rahatça gördüğü bir evim daima çıkmış. Aynı hisleri duyuyordum muş diye. O dama çıkışında tek kimseliyle bir facial' ben dedemin ölümüne ürettiğimi kadar köye baktığımda o anda daha büyük bir acı duydum. Daha önce orada yaşayan bütün insanların aklına geliyor, böyle bir şeyin olduğunu inanamıyordum. Hiç bir şey hissedemiyordum. Sadece acı...

Cenaze defin işleri yapıldıktan köyün yakılmasından sonra ilk defa köye gelen insanlardan bir kadının yakıtı alda tank odamın fotoğrafını çekmek istedim ama çekemedim... Aradan on yıl geçmişti ayaklarımızı bastığımız her yer için eskiden insanlar burada yun yapıyorlardı, bir an önce çoğuşunu buradan çağırması, çeşme...

Ocak 2002

den şu taşımış. Tanıyordum bir çocuk ya da köyün yaşamı boyunu her şey yapıyordum.

Dayımın kızıyla köyle ilgili duyduğum yakılması hayattır diyerek duyularımı manevi olarak etkileverdi yıllarca onları çok zorlamıştım.

-Dedenin cenazesinde...
-Dedem bize her yerde köyle ilgili bir Almanya'ya gidecekti yazmıştı bu yüzden girmek için her şeyi ben tek başıma daha vefat ettiğimde "kızım mı?" sözleri buradan çıkmıştı. Ve beni etkiledi.

Her şey eski bir düşünürsünüz im olacak. Bence hiçbir cesaret dirilmez!

Dedem köyüne. Çünkü hiçbir zaman den gelen her şeyi köyünün hasretine. Dedem düşündü köye olan hasretini, kendi ayaklarıyla güne kadar köyle...

bu köyün yakılmasına gidiliyor ama köye girmemize izin verilmeyen nedeni ise "köyün bulunduğu bölge yasak bölge ilan edildiği" gerekçesiydi. Kendi köyümüze yakın olan Sultan Şehmus köyüne götürülebiliyorduk cenazelerimizi. Köye cenazelerimizi dahi götürmemize izin vermemelerinin başka bir nedeni de köye bir daha dönmeyecek bir görle bakılması, bizim köyde camı dahi yakıldı.

-Köyünüzde sohbetlerinizde konu ediliyor muşdu, konu ediliğinizde babanız neler söylüyordu?
-Bizler bir araya geliğimizde özellikle yaşlılarımız konu edildiği zaman bize vasiyetleri olarak "bizi kendi köyümüzde gömün" oluyordu. Özellikle babam "cinizden geldiğince beni köyüme toprağı verin" diyordu. "bakıtınz elimizden bir şey gelmiyorsa o zaman bizim köye yakın olan ve büyük amcamın mezarının olduğu mezarlığı gömün beni" diyordu. Bu yüzden de gömülmeye her şeyi almıştık elimizden geldiğince babamı köyümüze toprağı verecektik. Son zamanlara kadar kimsenin izin vermiyordu. Babamı köye götüremedim önce akrabalarımız bizden önce köye girmişlerdi. Hazırklar yapıyorlardı ayrıca yakın oturan köylülerimizde gelmişlerdi.

-Köyünüzde girişimlerde neler hissettiniz?
-Biz köye gidince sanki köy boşaltılmadan önceki durumumu arar oldum. Köy boşaltılmadan önceki halini görmek istedim ve o hayalle köye gittim. Doğup büyüdüğüm yerdi ama şimdiki gidişimiz başka. Çünkü yanımızda bir cenaze vardı; yıllarca her akşam haberleri seyredip "köye izin verdiler mi? Köyler hakkında bir şey söylüyor mu?"

Her şey eski bir düşünürsünüz im olacak. Bence hiçbir cesaret dirilmez!

Dedem köyüne. Çünkü hiçbir zaman den gelen her şeyi köyünün hasretine. Dedem düşündü köye olan hasretini, kendi ayaklarıyla güne kadar köyle...

(Türkçe bilmediği için haberleri seyredirken bilmeden gördü. Defin işlemlerini bitirdikten sonra bir ve orada bulunan herkes köyün için dağıldık. Köye girişimimiz bir cenazeyle gitti. Köyümüzü bir cenazeyle karşılaştık yakatan evlerin hepisi kaldırılmamış birer cenazeyi bizim için. Kendi evime girişimde ki duyularımı şu anda anlatamıyorum bir çok şey konuşmaya anlatılmıyor. Bu yüzden o anki duyularımı sözle anlatamam mümkün değil. Herkes kendi evine bakmak için köyün her tarafına dağıldı. Köydeki yaşamıyla ilgili ağıt yakarak duyularımı anlatıyor kimsi ise sadece ağlıyor. Sanki o yakılan evlerin dili olmuş ve bizden "bizi bu halden kurtarın" diyorlardı. Elimizden bir şey gelmediği için kabrolduk. Evler gözümlerimizin harabe halinde ve siz sadece bakıyorsunuz bunun dışında hiç bir şey yapamıyoruz. Bu korkunç bir duygu. Sokakları dolayarak bir an için çocukluğumdaki köy sokakları geldi aklıma ne kadar kırıkla bizi için her köyümden bir anımız orada sokaklar. Köyden geri dönmeme rağmen orada gömülmemiş cenazelerin olduğunu unutuyordum. O yüzden sürekli sanki bizi çağırıyorlar "gelip bizi bu durumda kurtarın" diye bizi çağırıyorlardı aklımdan çıkaramıyorum. Bir şekilde o cenazelerin kaldırılması gerekiyor. Ağaçlarına bakıyorsunuz bir çoğu kurumuş ormeğin bağlarını yedi yıldır hiçbir bakım yapılmamış. Kurumayla yüz yüze kalımsız.

-Köyden çıkınca neler hissettiniz?
-Orada kendimizden bir parça braktık. Bizi rahattan tek şey babamın vasiyetinin yerine gelmiş olmasıydı.

Her şey eski bir düşünürsünüz im olacak. Bence hiçbir cesaret dirilmez!

Dedem köyüne. Çünkü hiçbir zaman den gelen her şeyi köyünün hasretine. Dedem düşündü köye olan hasretini, kendi ayaklarıyla güne kadar köyle...

Her şey eski bir düşünürsünüz im olacak. Bence hiçbir cesaret dirilmez!

Dedem köyüne. Çünkü hiçbir zaman den gelen her şeyi köyünün hasretine. Dedem düşündü köye olan hasretini, kendi ayaklarıyla güne kadar köyle...

Ocak 2002

Röportaj*

1993 yılında yakılarak boşaltılan Mardin merkez Elmabahçe (Tizyan) köyü köylüleri bir gün köylerinden bu şekilde göç etmek zorunda kalacaklarını hiçbir zaman tahmin edemeyeceklerdi. 350-400 haneli köye 1950 yılında okul gelmişti. 1993 yılına değin köyde ekonomik göç yaşanıyordu çünkü nüfus çoğalıyor var olan toprak yetmiyordu. Yılın büyük zamanı büyük şehirlerde çalışarak geçiren gençler için köye geri dönmeleri onlar için bir tatildi. 1990-1993 yılları arasında koruculuk baskısıyla başlayan baskılar köyün yakılarak boşaltılmasıyla birlikte herbirinin bir yerlere dağılmasıyla köy yaşamı son buldu. Yaşadıkları süreç beyinlerinden köyün yakılışını silmeyecekleri yeni ve çetin bir yaşantı onları bekliyordu. Bu yaşantı büyükşehirlerdeki rutubetli bodrum katı, inşaatlarda ağır işler çocukları okulsuz ve dillerini dahi bilmedikleri bir arkadaşlık, kadınlar için dört duvar arasında bir hapislik..

Bir de yaşlılar boyutu vardı tabi ki; göç mağduru yaşlılar için durum daha da vahim çünkü doğup büyüdüğü acılarını, sevinçlerini ve o güne değin yaşadıkları her şeyi bırakmaları isteniyordu onlardan. Böyle bir yaşantı yaşanmamışçasına. Toprağın kokusu bile onlar için her şeydi. O toprağa dokunup onu işleyerek onunla bütünleşmişlerdi. Ama şimdi orayı bırakmaları isteniyordu bu onlar için bir bitişti.

Geldikleri yerlerde artık verimsiz birer insandılar. Hep üretmiş ve aldıkları ürünler ile kendini ayakta tutuyorlardı ve şimdi hiçbir şey yapamaz bir duruma geldiler. Bazen “ben öldüğümde beni köyüme gömün” diyerek köy özlemlerini her gün dile getiriyor ve hayallerinde sürekli köyü yaşıyorlardı. Birçoğunun son vasiyeti dahi yerine getirilemedi. Çünkü köyleri “yasak bölge” ilan edilmiş ve ölümlerine dahi aynı muamele uygulanıyordu. 1993 yılında yakılarak boşaltılan Elmabahçe köyü de birçok köy gibi “yasak bölge” ilan edilen köylerdendi. Bu köyün yaşlılarının “beni köyüme gömün” olan son vasiyetleri yerine getirilemiyordu. Köyün

* Göç-Der Haber Bülteni, yıl 4, sayı 21, 2002 Ocak, sayfa 4-5-6.

boşaltılmasından sonra ilk defa cenazesi köye götürülebilen Şehmus Dağ'ın oğlu ve torunuyla yaptığımız röportaj yaşanan trajediyi gözler önüne sermektedir.

-Bize biraz kendinizden söz edebilir misiniz?

-1972 yılında İstanbul'a göç ettim köyümüzde nüfus çoğalıyordu bu yüzden tarla bizlere yetmiyordu.

Köyden göç ederken hep bir gün geri dönme hayaliyle yaşadım. Her yıl Sonbaharda köye gidip orada bağ bitimine kadar köyden kışlık erzak getirip geri geliyorduk. Burada geçirdiğimiz bir yılı hep köye gideceğim zaman için çekiyordum sanki.

Evimi İstanbul'a getirmeden önce; İstanbul'a gelip birkaç arkadaşla birlikte eski elbiseleri alıp satıyorduk. Oturduğumuz evi sadece bir aylığına tutmuştuk. Bir akşam hepimiz bir araya geldik bir arkadaş "kaç gündür buradayız" diye sordu. Günleri saymaya başladık 20 gün olmuştu. Elimizde satılacak elbiseler vardı onları yok pahasına sattık hatta bazı yerlerde alacağımız dahi vardı, ondan da vazgeçtik yani 10 gün daha bekleyemedik İstanbul'da. Yollar bize o kadar uzun geliyordu ki bitmeyecek sanıyorduk.

Köye döndüğümüzde ekonomik sorunlar yaşadım. Köy özlemi bir tarafa aile özlemi çekmemek için ailemle birlikte evimi İstanbul'a taşıdım. Artık köye yılda ancak bir defa gide-

biliyorduk. Köye gitmek için yola girdiğimizde köye varacağımız anı düşünüyorduk. Köye ulaştıktan sonra ise bizim için köy bayram havasına bürünüyordu.

Hep bu hayalle yaşıyorduk tahminimce sadece ben değil buraya daha önce gelen herkes için geçerli bu düşüncelerim.

-Bu durumda şöyle diyebiliriz orada bulunan insanlar köylerinden buradaki insanlar ise hayallerinden oldular.

-Tabii ki diyebiliriz ama orada bulunan insanlar bizim kadar bilmiyordu oranın değerini çünkü biz uzun zaman burada çalışır hep köye döneceğimiz orada geçirebileceğimiz kısacık zamanın hayaliyle yaşadık ama onlar oradan ayrılmadıkları için ayrılığın tadını bilmiyorlardı.

-Köyünüzün yakıldığını duyduğunuzda neler düşündünüz?

-İnanamıyordum. Burada duvarlarımızda bir çatlaklık dahi olsa bunun için çok üzüldük. Düşünsenize bütün köy evleri paramparça bir durumda. Köyümüz boşaltıldıktan sonra köylülerimiz değişik yerlere dağıldılar. Burada vefat eden köylülerimiz oldu ama hiç birini burada gömmediler. Zaten ihtiyarlar hep vasiyetlerinde "biz öldükten sonra bizi

burada gömmeyin” diyorlardı. Bunun için burada vefat edenleri köyde gömmek için götürüyorduk. Ama köye gitmelerine bir türlü izin verilmiyordu. Köyün yakınlarına gidiliyor ama köye girmemize izin verilmiyordu nedeni ise “köyün bulunduğu bölge yasak bölge ilan edildiği” gerekçesiydi. Kendi köyümüze yakın olan Sultan Şexmus köyüne götürebiliyorduk cenazelerimizi. Köye cenazelerimizi dahi götürmemize izin vermemelerinin başka bir nedeni de köye bir daha dönülme-yecek bir gözle bakılması, bizim köyde cami dahi yakıldı.

-Köyünüz sohbetlerimizde konu ediliyor muydu konu, edildiğinde babanız neler söylüyordu?

-Bizler bir araya geldiğimizde özellikle yaşlarımız konu edildiği zaman bize vasiyetleri olarak “bizi kendi köyümüzde gömün” oluyordu. Özellikle babam “elimizden geldiğince beni köyümde toprağa verin” diyordu. “Baktınız elinizden birşey gelmiyorsa o zaman bizim köye yakın olan ve büyük amcamın mezarının olduğu mezarlığa gömün beni” diyordu. Bu yüzden de gözümüze her şeyi almıştık elimizden geldiğince babamı köyümüzde toprağa verecektik. Son zamanlara kadar kimseye izin vermiyorlardı. Babamı köye götürmeden önce akrabalarımız bizden önce köye gitmişlerdi. Hazırlıklar yapmışlardı ayrıca yakın oturan köylülerimiz de gelmişlerdi.

-Köyünüze gittiğinizde neler hissettiniz?

- Biz köye gidince sanki köy boşaltılmadan önceki duru-munu arar oldum. Köy boşaltılmadan önceki halini görmek istedim ve o hayalle köye gittim. Doğup büyüdüğümüz yerd ama şimdiki gidişimiz başkaydı. Çünkü yanımızda bir cenaze vardı; yıllarca her akşam haberleri seyredip “köye İzin ver-diler mi? Köyler hakkında bir şey söyleniyor mu?”. (Türkçe bilmediği için haberleri seyrederken bizlere soruyordu) di-yen insan gözleriyle tekrar köyünü görmedi. Defin işlemleri bittikten sonra biz ve orada bulunan herkes köyün içine da-ğıldık. Köye girdiğimizde bir cenazeyi gömmüştük ama köy-de birçok cenazeye karşılaştık yakılan evlerin hepsi kaldırıl-mamış birer cenazeydi bizim için. Kendi evime girdiğimde ki duygularım şu anda anlatamıyorum birçok şey konuşmayla anlatılamıyor. Bu yüzden o anki duygularımı sözle anlatmam mümkün değil. Herkes kendi evine bakmak için köyün her ta-rafına dağıldı. Köydeki yaşantısıyla ilgili ağıt yakarak duygula-rını anlatıyor. Kimisi ise sadece ağlıyordu. Sanki o yıkılan ev-lerin dili olmuş ve bizden “bizi bu halden kurtarın” diyorlardı. Elimizden bir şey gelmediği için kahrolduk. Evler gözümüzün önünde harabe halde ve siz sadece bakıyorsunuz bunun dı-şında hiç bir şey yapamıyorsunuz. Bu korkunç bir duygu. So-kakları dolaşırken bir an için çocukluğumdaki köy sokakları geldi aklıma ne kadar farklıydı bizim için her köşesinde bir

anımız olan sokaklar. Köyden geri dönmeme rağmen orada gömülmemiş cenazelerin olduğunu unutamiyorum. O yüzden sürekli sanki bizi çağırıyorlar “gelip bizi bu durumdan kurtarın “diye bizi çağırdıklarını aklımdan çıkaramıyorum. Bir şekilde o cenazelerin kaldırılması gerekiyor. Ağaçlarına bakıyorsunuz bir çoğu kurumuş örneğin bağlarımız yedi yıldır hiçbir bakım yapılmamış. Kurumayla yüz yüze kalmış.

-Köyden çıkınca neler hissettiniz?

-Orada kendimizden bir parça bıraktık. Bizi rahatlatan tek şey babamın vasiyetinin yerine gelmiş olmasıydı. Hiç olmazsa öldükten sonra kendi toprağında. Onu köyü ile ve toprağıyla baş başa bıraktık. Hep bu hayalle yaşıyordu. Burada birçok imkana sahipti ama içeride kalamıyor dışarıya çıktığında ise dil bilmediği için kimseyle diyalog kuramadığından sıkılıyordu. Çantası sürekli hazırda hep “köyümüze geri dönebilirsiniz” haberini bekledi. Babamın sağ iken yerine gelmeyen isteğinin hiç olmazsa öldükten sonra yerine gelmesi bizi vicdanen de olsa rahatlatı.

Akrabalarımız büyük çoğunluğu hem babamın cenazesi hem de köyünü ilk defa görmek için gelmişlerdi. Bu onların köylerine gelebilmeleri için bir olanak yarattı.

Birçok insan bizim yaşadıklarımızı yaşıyor bunu sadece biz yaşamıyoruz. Bir çoğu bizim durumumuzda olduğundan yetkililer köye dönüşler konusunda izinler vermediler. Çünkü bunun son bulması halinde; belki şu anda çantasını hazırlayan başka bir insanın mezarı değil canlılığı gitmiş olacak. Düşünün bir insan yaklaşık 70-80 yaşına kadar bir yerde yaşayacak ve siz o yaştan sonra bir insanın köyünü eşyaları ile birlikte yakacak “ve senin köyünün olduğu yer bundan böyle yasak bölge ilan edilmiştir” denecek. Kimsenin bu psikolojiyi tahmin bile ettiğini sanmıyorum. Bu bir insanın başına gelebilecek en korkunç olaylardır.

Dedesinin cenazesiyle birlikte köye giden Derya'nın düşünceleri ise şöyle:

-Köyü gördüğünde neler hissettin anlatır mısın?

-Dedem vefat ettiğinde köye giriş yaptığınız o an; köye ilk girdiğimizde sanki eski bir fotoğrafa bakıyormuşum gibi geliyordu. Köyü bir defa gördüm ikinci defasında gördüğümde ise kendimi eski bir fotoğrafa bakıyormuşum hissini verdi. Bütün renkler solmuş köy değil de başka bir yere gelmişiz. Köye varır varmaz daha önce köye gittiğimde dedemin beni götürdüğü ve bütün köyün oradan rahatça görüldüğü bir

evim damına çıktım. Aynı hisleri duyabiliyor muyum diye. O dama çıktığımda tek kelimeyle bir facia! Ben dedemin ölümüne üzüldüğüm kadar köye baktığımda o anda daha büyük bir acı duydum. Daha önce orada yaşayan bütün insanlar aklına geliyor, böyle bir şeyin olduğuna inanamıyorsun. Hiçbir şey hissedemiyordum. Sadece acı...

Cenaze defin işeri yapılırken köyün yakılmasından sonra ilk defa köye gelen insanlardan biri kadının yaktığı ağıda tanık oldum. Fotoğrafını çekmek istedim ama çekemedim.... Aradan on yıl geçmişti ayaklarımı bastığım her yer için eskiden insanlar burada şunu yapıyordu, bir anne çocuğunu burada çağırılmış çeşmeden su taşımış, tandırın başında ekmek yapmış ya da şurada bir çocuk yürümeye başlamış ve birileri burada bütün yaşamı boyunca bir insanın yapabileceği bütün her şeyi yapmıştı.

Dayımın kızıyla Diyarbakır Çınar'da görüştüm onun köyle ilgili duygularını sorduğumda "bizim için köyün yakılması hayatımızın büyük bir bölümünün alınması" diyerek duygularını anlatıyordu. Hem maddi hem manevi olarak etkilenmişlerdi. Arkadaşlık ortamlarını evlerinde yıllarca topladıkları varlıklarını kaybetmeleri onları çok zorlamıştı.

Dedemin cenazesi köye götürülürken neler düşündün?

Dedem bize her akşam sorardı kızım bugün haberlerde köyle ilgili bir haber var mı? Bir defasında Almanya'ya gidecekti. O ara köye geri dönüş söylentileri yayılmıştı. Bu yüzden dedem gitmekten vazgeçti. Köye gitmek için her şeyi göze alıyordu. "Bana izin versinler ben tek başıma dahi köyde yaşarım" diyordu. Dedem vefat ettiğinde "Kızım köye dönüş ile ilgili bir haber varmı?" sözleri buradan ta köye kadar kulaklarımda hep çınladı. Ve beni etkileyen sözü oldu.

Herşey eski birfotoğrafa dönüşmüştü. Ve şunu düşünüyorsunuz insanlar buraya geri döndüğünde ne olacak. Bence hiçbir şey eskisi gibi olmayacak. Çünkü cesetler dirilmez.

Dedem köyüne müthiş derecede hasret olan biriydi. Çünkü hiçbir zaman buraya alışamadı, alışmak için elinden gelen herşeyi yaptı ama bir türlü alışamadı. Dedem köyünün hasreti ile öldü.

Dedemi düşündüğümde aklıma gelen tek şey onun köye olan hasreti... En sonunda köyüne kavuştu ama kendi ayaklarıyla değil omuzlar üzerinde. Dedem o güne kadar köye cenazesi götürülebilen ilk insandı.

Hevpeyvîn*

Gundiyan gundê Tîzyan ê Mêrdînê tu caran xeyal nedikir, neçar bimînin ji gundê xwe bar bikin ku gundê wan di sala 1993yan de bi şewitandinê hat valakirin. Gundê ku ji 350-400 malî pêk dihat, di sala 1950yî de dibistan lê hatibû avakirin. Heta sala 1993yan koça ji ber sedemên aborî çêdibû, ji ber ku şênîyên gund pir dibûn û axa heyî Têra wan nedikir. Ji ciwanan re hatina gund wekî betlaneyekê bû ku bi piraniya salê li bajarên mezin dixebitîn. Piştî ku di sala 1993yan de zext li gund dest pê kir û gund piştî şewitandinê hat valakirin, her yek bi derekê ve belav bû û jiyana gund bi dawî bû. Jiyanekê dijwar li benda wan bû ku ew ê tu carî şewitandina pêvajoya gund ji bîr nekin. Ev jîyan jî ev bû ku ew ê li bajarên mejin di jêrmînên biritûbet de bijîn, di inşaatên de karên giran bikin, zarokên wan bê dibistan bimînin û hevaltiyeke ku bi zimanê wan nizane, ji bo jinan jî jiyanekê di nav çar dîwarên wekî hefsê de...

Ji aliyekî de jî kal û pîr hene helbet; ji mexdûrên koçê yê kal û pîr re rewş bêhtir tirsnaq e. Ji ber ku ji wan dihat xwestin ku ew cihê lê çêbûne û mezinbûne ji bîr bikin û tiştên heta niha jîyane dev jê berdin. Wek ku jiyanekê wisa nehatibe jiyîn. Bêhna axê bi xwe ji bo wan her tişt bû. Wan dest wê axê da bûn, di nav de xebitîbûn û pê re bûbûn yek. Lê belê niha jî tê xwestin ku dev jê berdin, ev ji bo wan neman bû.

Êdî li ew cihê ku hatinê mîna insanên kêrnehatî ne. Tim hildiberandin û bi berên xwe li ser lingan diman û niha ketin rewşekê ku nikaribin tu tiştêkî bikin. Carinan jî dibêjin “dema ku ez mirim, min li gund veşêrin.” Bi vî awayî hesreta xwe ya gund bi lêv

.....
* Bultena Nûçeyan a Goç-Derê, sal 4, hejmar 21, 2002 Çile, rûpel 4-5-6.

dikin û di xeyala xwe de tim gund dijîn. Wesiyeta gelean ji wan bi cih nehat, ji ber ku gundê wan wekî herêma qedexe hatiye îlankirin û heman muamêlê bi miriyan jî tê kirin. Gundê Tizyan jî ku di sala 1993yan de hat valakirin, wekî gelek gundan wekî herêma qedexe hatibû îlankirin. Wesiyeta kal û pîrên vî gundî ya li ser binaxkirina wan a li gundê wan bi cih nedihat anîn. Me bi neviyê Şêxmûs Dağ re hevpeyvîn kir ku piştî valakirina gundan cara yekem cenazeyê li gund hat binaxkirin, di hevpeyvînê de diyar dibe ku çî trajedî hatiye jiyîn.

Tu dikarî hinekî behsa xwe ji me re bikî?

Min di sala 1972an de koçî Stenbolê kir, li gundê me hejmar zêde dibû loma jî zevî têra me nedikir. Dema ku min ji gun koç kir, her dem xeyala min a vegeerê hebû. Ez her sal payîzî diçûm gund, heta dema miştaxan li gund bûm min erzaqên zivistanî dianîn û dihatim. Her sala ku min li vir derbas dikir, wek ku dema ez biçim gund min dibihart.

Berî ku ez mala xwe bînim Stenbolê em hatin Stenbolê me kincên kevn distendin û difirotin. Me mala ku em tê de rûniştibûn bo mehekê kirê kiribû. Şevêkê em hemû hatin cem hev hevalekî pirsî go “çend roj in em li vir in?” Me roj jimar-tin, 20 roj bûbûn. Di destê me de kincên firotinê hebûn, me ew bi erzanî firotin, heta li hin cihan perenine me jî hebûn.

Me dev jê berda. Yanî me nikarî bû 10 rojên din li stenbolê bimînin. Rê ewqas bi me dûr dihat ku me digo qey naqedin.

Dema ku em vegeeriyên gund, min pirsgirêkên aborî jiya. Ji aliyekî hesreta gund, ji bo ku ez bêriya gund nekim min bi malbata xwe re koçî Stenbolê kir. Êdî salê encax ez carekê diçûm gund. Dema ku em ji bo gund diketin rê, me xeyala gihiştina gund dikir. Dema ku em digihiştin gund ji me re dibû wek cejnê. Em her tim bi vê xeyalê dijîyan, ne tenê ez, bi her kesên ku dihatin vir re ev fikir hebû.

Wê demê em dikarin wisa bibêjin, ew ên ku li wir dijîyan ji gundê xwe yên li vir jî dijîyan ji xeyalên xwe bûn.

Helbet em dikarin bibêjin lê belê ew mirovên ku li wir bûn wekî me nizanîbûn bi xatirê wê derê ji ber ku ji zû de ve em li vir dixebitîn û em bi xeyala vegeerê dijîyan lê belê ji ber ku ew ji wir neqetiyabûn, bi tahma veqetîne nizanîbûn.

Dema ku te bihîst gundê we hatiye şewitandin, te çî his kir?

Min bawer nedikir. Dema ku qelşek li dîwarê me biketa em li vir pir xemgîn dibûn. Bifikirin ku hemû malên gund ji hev dû de ketine. Piştî ku gundê me hat valakirin, gundiye

me li cihên cûda belavbûn. Gundîyine me li vir wefat kir lê belê me tu ji wan jî li vir binax nekirin. Ji xwe kal û pîran tim wesiyet dikirin digotin: “piştî ku em mirin me li vir binax nekin.” Ji ber vê jî kesên ku wefat dikirin me ew dibirin gund. Lê belê dewletê destûr nedida ku em bibin gund. Em diçûn nêzî gund lê belê destûr nedidan ku em derbasî gund bibin. Sedema wê ji ew bû ku gund di nav herêma qedexekirî de bû. Me cenazayên xwe dibir gundê Siltan Şêxmûsê ku nêzîkî gundê me ye. Sedemeke din a ku nedihîştin em cenazeyên xwe bibin gund jî ew bû ku rê li ber vegeerê were girtin, li gundê me mizgeft jî hatibû şewitandin.

Di sohbetên we de behsa gundê we dihat kirin, dema dihat kirin bavê te çi digo?

Dema ku em dihatin cem hev kal û pîrên me ji me re wesiyeta xwe digotin: “me li gundê me binax bikin”. Bi taybetî jî bavê min digo “heta ji we bê min li gundê me bin ax bikin. Heke we dît ku hûn nikarin, wê demê min bibin gundê nêzî me û bibin goristana gora lawê apê min lê”. Loma jî me her tişt dabû ber xwe, heta ku ji me bihata me yê bavê xwe li gund bin ax bikira. Heta demên dawî jî destûr nedidan tu kesî. Berî ku em bavê xwe bibin gund, xizmên me berî me çûbûn gund.

Hazirî kirbûn, herwiha gundiyên li nêzî me rûdinên jî hatibûn.

Dema ku hûn çûn gundê xwe we çi his kir?

Dema ku em çûn gund ez li rewşa berî valakirina gund geriyam. Min xwest ku ez rewşa berî valakirinê bibînim û ez bi wê xeyalê çûm gund. Em lê çêbibûn û mezin bûbûn lê belê vê çûna me tiştêkî din bû. Ji ber ku cenazeyek li cem me hebû. Ew mirovî bi çavên xwe nedît ku bi salan li televîzyonê temaşe dikir û digo “Destûr dan çûna gund? Li ser gundan tiştinan dibêjin?” (ji ber ku bi tirkî nizanîbû, dema ku li nûçeyan temaşe dikir, ji me dipirsî). Piştî spartina axê em û ew ên ku li wir bûn, em ketin nav gund. Dema ku em ketin nav gund me cenazeyek spartibû axê lê belê em li gund rastî gelek cenazeyan hatin. Her mala ku kavilkirî ji me re wekî cenazeyekî bû ji bo me. Dema ku ez ketim mala xwe, ez nikarim niha hestên xwe vebêjim, pir tişt bi axaftinê nayên vegotin. Loma jî ne mumkûn e ku ez hestên xwe yê wê demê vebêjim. Her kes ji bo ku li mala xwe binehêre li nav gund belav bû. Hin jê davêtin ser gund û hestên xwe vedibêjin, hin jê jî bi tenê digirîn. Tu yê bibêjî qey ew malên kavilkirî bi ziman bûne û ji me re dibêjin “me ji vî halî rizgar bikin.” Ji ber ku tiştêk ji destê me nedihat em diqehirîn. Mal li ber çavê me ka-

vil in. Û tu bi tenê lê dinêrî, ji pê ve hûn tiştêkî nakin. Ev hes-teke xof e. Dema ku ez li kolanan meşiyam, ji nişkava kolanên zarokatiya min hatin bîra min. Çi qas cûda bûn bo me. Li her quncikekî wê bîranînên me hene. Tevî ku ez ji gund vegeriyame, ez ji bîr nakim ku cenazeyên nedefinkirî li wir hene. Loma wek ku her tim bang li me dikin dibêjin “werin me ji vî halî rizgar kin”. Bi awayekî divê ew cenaze werin definandin. Tu li darên wê dinehêrin gelek ji wan hişk bûne, mînak bexçeyên me heft sal in li wan nehatiye nêrîn, wisa hişk dibin.

Dema ku tu ji gund derketî, te çi his kir?

Min perçeyek ji xwe li wir hişt. Tiştê ku em rehet kirin ew bû ku wesiyeta bavê min bi ciha hat. Qe nebe piştî mirinê axa wî bû. Me ew bi gundê wî, axa wî re hişt. Ew tim bi vê xeyalê dijîya. Li vir imkanên wî pir bûn lê belê li hundir nedima, dema ku derdiket derve jî ji ber ku bi ziman nizanîbû bi tu kesî re nedida û nedistend, aciz dibû. Bahola wî tim amade bû û tim li bende xabera destûra çûna gund bû. Ûjdanê me rehet e, ev daxwaza wî ya vegeza gund dema ku sax bû nehat lê piştî mirinê be jî hat cih.

Piraniyan xizmên me him ji bo cenazeyê bavê min û him jî ji bo dîtina gund hatibûn. Ev ji bo dîtina gund imkanek bû.

Gelek mirov tiştên ku em dijîn, ew jî dijîn. Ji ber ku gelek kes di rewşa me de ne, ji bo vegeza gundan destûr nadin wan. Ji ber ku heke dawî li vê bînin, belkî ne cenazeyê kesekî ku baholê xwe hazir kiriye, ew bi xwe bi saxî were. Bifikirin ku mirovek heta 70-80 salî li cihekî dijî û hûn ê gundê wî mirovê tevî kel û pelên wî bişewitînin û bibêjin “cihê ku gundê te lê ye, wekî herêma qedexa hatiye îlankirin.” Ez dibêjim qey tu kes vê derûniyê texmîn jî nake Ev bûyera herî xof e ku tê serê mirovekî.

Fikrên Derya jî wisa ne ku bi cenazeyê kalikê xwe re çûye gund.

Dema ku te gund dît te çi his kir, tu dikarî vebêjî?

Dema ku kalkê min wefat kir, wê dema ku em ketin gund bi min wisa dihat, wek ku ez li wêneyekî binehêrim. Hemû reng avêtine, ne wek gund wek ku em çûbin cihekî din. Hema ku em gihaştin gund, berê wexta ez diçûm gund kalikê min min dibir ser malekê ku gund hemû ji wir dihat xwuyakirin, ez çûm ser baniyê wê malê. Min go bê ka ez ê hema hestan bijîm an na. Dema ku ez çûm ser wê malê, trajedî bu. Ez bi mirina kalikê xwe xemgîn bûm, dema ku min li gund nêherî bêhtir ez pê êşiyam. Hemû mirovên ku berê li wir dijiyan tê

bîra te, tu bawer nakî ku tiştêkî wisa qewimiye. Min tu tişt his nedikir. Bi tenê êş...

Dema ku cenaze dihat defin kirin, ez li giriyê jinekê rast hatim. Min xwest ku wêneyê wê bigrim, lê belê min nikarîbû bigirta...Deh sal di ser re derbas bû, her cihê ku ez pê lê dikim, ez dibêjim berî insanen li vir ev tişt dikir. Dayikekê li vir bang li zaroka xwe kirye, av ji kaniyê kişandiye, li ser tenûrê nan çêkirye an jî zarokek li vir meşiyaye û li vê derê her tişt kiriyê ku mirovek di hemû jiyana xwe de dikaribe bike.

Min û keça xalê xwe li Çinara Amedê hevdû dît. Dema ku min hestê wê yên li ser gund pirsî wê go “ji bo me şewitandina gund tê wê wateyê ku qismekî mezin ê jiyana me ji me hat stendin.” Him ji aliyê maddî û him jî ji aliyê manewî ve tesîr li wan bibû. Pir tahde li wan kirbûn ku wan hevaltiyên xwe û hemû hebûna xwe ya bi salan di mala xwe de civandibûn, wenda kirin.

Dema ku cenazeyê kalikê[bapîr] te birin gund, tu çi fikirî?

Kalikê min tim ji min dipirsî digo “keça min îro di nûçeyan de tiştêk heye?”. Carekê ew ê biçuya Elmanyayê. Wê demê gotegotên li ser vegera gundan belav bibûn. Loma jî kalikê min dev ji çûnê berda. Ji bo ku vegere gund, her tişt dida ber çavên xwe. Digo “bila destûrê bidin min, ez ê bi tena serê xwe li gund bijîm”. Piştî ku kalikê min wefat kir peyvên wî ji vir heta gund diguhê min debûn ku digo “Keça min tu nûçeyên li ser gund hene?”

Her tişt bibû wekî wêneyêkî kevin. Û tu vê difikirî insan vegerin vir ewê çi bibe. Li gor min tiştêk nabe weke berê. Ji ber ku ceset zindî nabin.

Kalikê min gelekî bi hisreta gundê xwe bû, ji ber ku tu carî hînî vir nebû. Ji bo ku hînî vir bibe, çi ji destê wî hat kir lê belê qet hînî vir nebû. Kalikê min bi hisreta gundê xwe mir.

Dema ku ez li kalikê xwe difikirim tiştê ku tê bira min hisreta wi ya gund bû... Dawî ya dawî gihişt gundê xwe lê belê ne bi lingên xwe li ser milan. Heta wê roje cenazeyê yekem bû çû gund.

Interview*

The villagers of Elmabahçe (Tizyan) village of Mardin, which was burned down and evacuated in 1993, would never have guessed that one day they would have to migrate from their village. In 1950, a school was built in the village with 350-400 households. Until 1993, the residents of the village were migrating due to economic reasons since the existing land was not sufficient for the increasing population. The young people spent most of the year working in big cities, and returning to the village was a holiday for them. The oppression began with the pressure to become village guards between 1990-1993, and the village life came to an end when the village was burned down and evacuated, with the villagers scattered to different places. The life ahead for them was new and challenging, during which they would not be able to forget the burning of their village as long as they lived. This life involves a damp basement floor in big cities, hard works in construction, no school for children, friendships with language barrier, and a prison between four walls for women...

Of course, there was also the elders. The conditions were even worse for the elderly victims of migration, because they were asked to abandon the lands where they were born and raised, and lived their pains and joys and everything else until then. As if there was never such a life. Even the smell of the soil meant everything for them. They had touched and worked that soil, becoming one with the soil. But now they were being told to abandon it; this was their end.

Wherever they go, they are now unproductive people. They had always produced and sustained themselves with their crops, but now they are not able to do anything. Sometimes they express their longing for the village saying, “Bury me in my village when I die”, and they always imagine the village in their dreams. Even the last wishes of many of them could not be fulfilled. Because, their village has been declared as “forbidden zone” and even the dead receive the same treatment. Elmabahçe village, which was burned down and evacuated in 1993, is also a village declared as “forbidden zone” like many other villages. The last wishes of the elderly of

.....
* Göç-Der News Bulletin, year 4, issue 21, 2002 January, pages 4-5-6.

this village to be buried in their village could not be fulfilled. The interview we made with the son and grandchild of Şehmus Dağ, whose body was the first to be taken to the village for burial after the evacuation, reveals the tragedy.

- Can you tell us a little about yourself?

- I migrated to İstanbul in 1972; the population was increasing in our village, and the land was not enough for us.

When I migrated from the village, I always dreamed of returning one day. Every year, we used to go to the village in autumn and stay there until the end of the harvest, and bring back winter supplies from the village. It was like I endured the year I spent here for the time I would go back to the village.

Before I moved my household to İstanbul; we came to İstanbul with a few friends and we bought and sold old clothes. We had rented the house we lived in for only a month. One evening, we all got together and a friend asked, "How many days have we been here?". We started counting the days; it had been 20 days. We had clothes to sell, and we sold them dirt cheap; we even had money owed to us and we renounced it. I mean, we couldn't wait for another ten days in İstanbul. The road seemed so long to us that we thought it would never end.

When I returned to the village, I had economic problems. Let aside longing for the village, I moved my family and my

house to İstanbul so I would not miss my family. By then, we could go to the village only once a year. When we set off to go to the village, we would dream of the moment we would arrive at the village. After arriving at the village, the village would have a festiveness for us.

We always lived with this dream, and I guess these feelings are not only for me but also for everyone who came here before.

- In this case, can we say that the people there lost their villages, and the people here lost their dreams?

- Of course we can say it, but the people there didn't know the value of the village as much as we did, because we used to work here for long periods and had always dreamed of the short time that we would return to the village and spend there; but they did not know the feeling of separation because they had not left the village.

- What did you think when you heard that your village was burned down?

- I couldn't believe it. Even if there was a crack in our walls here, we would be very upset. Imagine, all the houses in the village are destroyed. After our village was evacuated, our villagers were scattered to different places. We had villagers who died here, but none of them were buried here. After all, the

elders always said in their wills “Don’t bury us here after we die”. Therefore, we would take the people who died here to the village to bury them. But we were never allowed to go to the village. We could go near the village, but we were not allowed to enter the village because the village region was declared as a forbidden zone. We could take our deceased to Sultan Şexmus village, which is close to our village. Another reason for not allowing us even to take our deceased to the village was that the village was considered as a place no one would be allowed to return, even the mosque in our village was burned down.

**- Was your village mentioned in your conversations?
What would your father say when it was mentioned?**

- When we would come together, especially when our elders were mentioned, they would tell us “Bury us in our own village” as their wills. Especially my father said, “Do everything you can to bury me in my village”. He said, “If you can’t do anything, then bury me in the cemetery that is close to our village and where my great-uncle’s grave is”. Therefore, we would take every chance and do everything we could to bury my father in our village. Until recently, they would not allow anyone. Before taking my father to the village, our relatives went to the village before us. They had made the preparations, and our villagers who lived nearby also came.

- What did you feel when you went to your village?

- When we went to the village, I sort of sought for the appearance of the village before it was evacuated. I wanted to see the village as it was before evacuation, and I went to the village with that dream. It was the place where we were born and raised, but this visit was different. Because there was a deceased person with us; he would watch the news every evening for years and ask us “Is the village allowed? Did they say anything about the villages?” (he would ask us while watching the news because he did not speak Turkish); this man was not able to see his village again while he was alive. After the burial was over, we and everyone there scattered into the village. We had just buried a deceased when we entered the village, but we met with many deceased in the village; each burned house was an unburied deceased for us. I am not able to explain now my feelings when I entered my own house; words cannot explain many things. Therefore, it is not possible for me to put my feelings at that moment into words. Everyone scattered throughout the village to see their own houses. Some were telling their feelings by lamenting about their life in the village. Some were just crying. It was as if those destroyed houses were saying “Save us from this condition”. We were very upset, because there was nothing we could do. The houses were in ruins in front of our eyes, and you can’t do anything except looking at them. It’s a terrible feeling. While I was wandering the alleys, I remembered

the village alleys of my childhood for a moment, they were so different for us, with a memory at every corner. Even though I came back from the village, I can't forget that there were unburied deceased there. Therefore I always feel like they are calling us, saying "Come and save us from this condition". We have to hold a funeral for them somehow. When you look at the trees; most of them have withered; for example, our vineyards were not tended for seven years. They are about to wither.

- What did you feel when you left the village?

- We all left a piece of ourselves there. The only thing that comforted us was fulfilling my father's will. He was on his own land at least after he died. We left him alone with his village and his land. He always lived with this dream. He had many amenities here, but he could not stay inside; and when he went out, he was bored because he could not communicate with anyone since he did not speak the language. His bag was always ready; he always waited for the news of the permission to return to the village. Fulfilling our father's wish, not while he was alive but at least after his death, eased our conscience a bit.

Most of our relatives came for both my father's funeral and to see their village for the first time after a long period. The funeral gave them the opportunity to visit their village.

We are not the only ones, many people experience what we are experiencing. Since most of them are in our situation, the authorities must allow them to return to their villages. Because when this ends, maybe a person who has his bag ready will be able to return while he is still alive, not after he dies. Imagine, a person lives in a place until the age of 70-80 and after then, his village is burned down with his belongings, and the village region is declared as a forbidden zone from then on. I don't think anyone can imagine a such state of mind. That is the scariest scenario that can happen to a person.

The views of Derya, who went to the village for her grandfather's funeral, are as follows:

- Can you tell us what you felt when you saw the village?

- When we first entered the village when my grandfather passed, it felt like I was looking at an old photograph. I saw the village for the first time, and when I saw it the second time, I had the feeling of looking at an old photograph. All the colors were faded, it was as if we had come to another place, not the village. As soon as I arrived at the village, I went up to a roof of a house where my grandfather used to take me when I went to the village in the past and from where the whole village could easily be seen. I did it to see if I could have the same feelings. When I went on that roof, it was just a tragedy! I was

grieving for my grandfather's death, but I felt a bigger pain when I looked at the village. You think of all the people who lived there once; you can't believe that such a thing happened. I couldn't feel anything. Just pain...

While the burial was in progress, I witnessed a lament by a woman, she was one of the people who had come to the village for the first time after it was burned down. I wanted to take a photograph, but I couldn't... It had been ten years. Every place I set my feet on had a memory; people used to do this here, a mother had called her child here, they had carried water from the fountain, they had made bread in the tandoor, or a child had started walking there, and some people had done all a man could do throughout his life.

I talked to my uncle's daughter in Çınar, Diyarbakır, and when I asked her about her feelings about the village, she explained them saying, "Burning of the village means tearing away a big part of our lives". They were affected both morally and materially. It had been very difficult for them to lose their friendships and all their assets they had earned in years.

- What did you thing when your grandfather's body was taken to the village?

My grandfather used to ask me every evening "My girl, is there anything about the village in the news today?". Once, he

was going to go to Germany. At that time, there were rumors about returning to villages. Therefore, my grandfather opted out of going. He was willing to take every change to go to the village. He said "If they let me, I can live in the village even by myself". When my grandfather passed, his words "My girl, is there any news about returning to the village?" rang in my ears from here to the village. It was these words that affected me.

Everything had turned into an old photograph. And you think about what happens when people come back here. I think nothing will ever be the same again because the dead don't come back.

My grandfather had a tremendous longing for his village. He could never get used to this place, he did everything he could to get used to it, but he just couldn't. My grandfather died with the longing for his village.

When I think of my grandfather, the only thing that comes to my mind is his longing for the village... He finally returned to his village, only not on his feet but on shoulders. My grandfather was the first person whose body could be taken to the village until that day.

Köy yolu, otlu peynir ve ölüm

Köy meydanında, dipçik, postal, tiliyat ve hakaretle başlayıp, 'zorunlu' sıfatı eklenerek devam eden bir yaşam, bir öykü, belki de en trajik finalle son buldu. Hakkari'deki köyünden 'zorunlu' göçe tabii tutulan 68 yaşındaki Hasan Çınar, güzlice gidip gördüğü köyünün yolunu en son 28 Nisan günü tuttu. Beş gün sonra bir çoban, otlu peynir ve ekmeğe öğününü geçirip, baharın vurduğu topraklara uzanmış ve ayakta biserini başının altına yastık yapmış bir yaşlıyla karşılaştı. Uyuduğunu sandı...

Hasan Çınar 68 yaşındaydı. 1994 yılında milyonlarca köylü gibi o da tebdili kıyafetlerinin "safak operasyonu" ile yeni ve trajik bir öyküye, öyküsüne adını attı. Çünkü, köylülerin meydanında toplanması, edere bezin dökülmesi, ateşin çakılması ile başlayan ve en yakın yerleşim birimine ulaşmasıyla devam eden trajik yolun yolcuları arasına katıldı o. Hakkari'nin Marinus (Kavaklı) köyünden 'zorunlu' çıkıp Van'a, Xaçort mahallesine yerleşti. Fakat, yasaklar delinmek içindir ya. Bu 'yekilet' yaşadı her fırsatta geldi Hasan Çınar. Kimi sabahlar bir çilon hazırlayıp, bildiği kestirme yollardan Hakkari'ye oradan da köyüne gitmeye başladı güzlice. Hele de bahar günleri, köyün yeşiline elini sürmek, böcek sesteri arasında uyumak en güzeliydi. Bir kaçakçı gibi hazırları geçeden. Karısı Halime uyuyordu. Sabah erkenden bahçesini alıp doğrudan yönünü Hakkari'ye çevirdi. Kuyuklarını, gırtlaktan söylenen ezgilerin, ters lafelerin, ters lafelerin, otlu peynirin ve dağların kentinin yolunu tuttu. Hedef, "askeri bölge" olan köyüydü yine.

Peynirli mola

Kestirme yollardan çıktı, kayalıklardan atladı, kayalıkların arasından süzülen suların içti. Tüm zamanlar onun ulaşacağı köyünde yeniden bağlamak üzere durmuştu. Hakkari'ye ulaştı önce. Dinlendi ve köyün yolunu tuttu. Marinus'ta yığın Kaval köyü yakınında mola verdi. Hakkari'nin tensa ve keskin havası baharın kokusuyla vurdu yüzüne. Çıkması açtı. Otlu peynir yedi ekmeğe. Şimdi sırtı toprağa verip, baharı ve toprağı koklama zamanydı. Ayakkabilerini yastık yaptı başının altına. Uzandı. Sonsuz uyku

Bu uzanışın üstünden günler geçti. Karısı Halime, meraklanıp yakınına haber saldı. Hakkari'ye giden akrabalar telaşla Çınar'ı ararken, köyünlerini otlatan bir çoban, derin uykuya dalmış bir yaşlıyla karşılaştı. Yanına yaklaşıp seslendi, ama yaşlı adamdan ses çıkmadı. Çoban'ın etrafı haber salması üzerine Hasan Çınar'ın yakınları gelip cenazeyi aldı.

Cenaze 3 Mayıs günü Van Devlet Hastanesi morguna, ardından da otopsi yapılmak üzere Diyarbakır'a götürüldü. Otopsi sonuçlandı. Hasan Çınar kalp krizinden ölmüştü.

18 Mayıs 2002 Cumartesi

Köylerini terk edip, 'zorunlu' hayatlar sürmek zorunda kalanlar, Hakkari gırtlığıyla mistik ağıtlar yakılar Xaçort mahallesinde. Yasaklı bir köye yönünü çeviren firarı bir yolculuk erken noktalanmıştı.

18 Mayıs 2002 Yelinci Gündem Gazetesi'nden alınmıştır.

Köy Yolu, Otlu Peynir ve Ölüm*

Köy meydanında, dipçik, postal, talimat ve hakaretle başlayıp, “zorunlu” sıfatı eklenerek devam eden bir yaşam, bir öykü, belki de en trajik finalle son buldu. Hakkari’deki köyünden “zorunlu göç”e tabi tutulan 68 yaşındaki Hasan Çınar, gizlice gidip gördüğü köyünün yolunu en son 28 Nisan günü tuttu. Beş gün sonra bir çoban, otlu peynir ve ekmekle öğününü geçirip, bahar’ın vurduğu topraklara uzanmış ve ayakkabısını başının altına yastık yapmış bir yaşlıyla karşılaştı. Uyuduğunu sandı...

Hasan Çınar 68 yaşındaydı. 1994 yılında milyonlarca köylü gibi o da tebdili kıyafetlerin “şafak operasyonu” ile yeni ve trajik bir öykü’ye, öyküsüne adımını attı. Çünkü, köylülerin meydana toplanması, evlere benzin dökülmesi, ateşin çakılması ile başlayan ve en yakın yerleşim birimine ulaşılmasıyla devam eden trajik yolun yolcuları arasına katıldı o. Hakkari’nin Marînus (Kavaklı) köyünden “zorunlu” çıkıp Van’a, Xaçort mahallesi’ne yerleştiği. Fakat, yasaklar delinmek içindir ya! Bu “şekilsel” yasağı her fırsatta deldi Hasan Çınar. Kimi sabahlar bir çıkın hazırlayıp, bildiği kestirme yollardan Hakkari’ye, oradan da köyüne gitmeye başladı gizlice. Hele de bahar günleri, köyün yeşiline elini sürmek, böcek sesleri arısında uyumak en güzeliydi. Bir kaçakçı gibi hazırlandı gecedен. Karısı Halime uyuyordu. Sabah erden bohçasını alıp doğrudan yönünü Hakkari’ye çevirdi. Kayalıkların, gırtlaktan söylenen ezgilerin, ters halayların, ters lalelerin, otlu peynirin ve dağların kentinin yolunu tuttu. Hedef, “askeri bölge” olan köyüdü yine.

* *Göç-Der Haber Bülteni*, yıl 4, sayı 22, 2002 Nisan-Mayıs, arka kapak. Aynı metin daha önce 18 Mayıs 2002 tarihli *Yedinci Gündem* gazetesinde de basılmıştır.

Peynirli mola

Kestirmeli yollardan çıktı, kayalıklardan atladı, kayalıkların arasından süzülen sulardan içti. Tüm zamanlar onun ulaşacağı köyünde yeniden yeniden başlamak üzere durmuştu. Hakkari'ye ulaştı önce. Dinledi ve köyün yolunu tuttu. Marinus'a yakın Kaval Köyü yakınlarında mola verdi. Hakkari'nin temiz ve keskin havası baharın kokusuyla vurdu yüzüne. Çıkının açtı. Otlu peynir yedi ekmekle. Şimdi sırtını toprağa verip, baharı ve toprağı koklama zamanıydı. Ayakkabısını yastık yaptı başının altına. Uzandı.

Sonsuz uyudu.

Bu uzanışın üstünden günler geçti. Karısı Halime, meraklanıp yakınlarına haber saldı. Hakkari'ye giden akrabalar telaşla Çınar'ı ararken, koyunlarını otlatan bir çoban, derin uykuya dalmış bir yaşlıyla karşılaştı. Yanına yaklaşp seslendi, ama yaşlı adamdan ses çıkmadı. Çoban'ın etrafa haber salması üzerine Hasan Çınar'ın yakınları gelip cenazeyi aldılar.

Cenaze 3 Mays günü Van Devlet Hastanesi morguna, ardından da otopsi yapılmak üzere Diyarbakır'a götürüldü. Otopsu sonuçlandı, Hasan Çınar kalp krizinden ölmüştü.

18 Mayıs 2002 Cumartesi

Köylerini terkedip, 'zorunlu' hayatlar sürmek zorunda kalanlar, Hakkari gırtlığıyla msitik ağıtlar yaktılar Xaçort mahallesinde. Yasaklı bir köye yönünü çeviren firari bir yolculuk erken noktalanmıştı.

Rêya Gund, Penêrê Bisîrik û Mirin*

Jiyanek, serpêhati ye dibe ku bi finaleke herî trajîk bi dawî bû ku li orta gund bi doxa çekan, bot, talimat û heqaretan dest pê kir û sifata “mecbûrî” lê hat zêdekirin. Hasan Çınar 68 salî yê ku ji gundê xwe bi koça bi zorê hatî ji cihkirin, bi dizî her dawî di 28ê Nîsanê de gundê xwe dît. Piştî bi pênc rojan şivanek pêrgî kalekî hat ku ew kal bi penêrê sîrik û nan xwe têr dike, xwe li ber tavê dirêj kirye û sola xwe di bin ser xwe de kiriye balîf. Ji şivan hey ew raketiye...

Hasan Çınar 68 salî bû. Di sala 1994an de ew jî wekî milyonan mirov bi operasyoneke serê sibehê û bi serpêhtiyeye nû û trajîk dest bi rojê kir. Ji ber kombûna gundiyan a li orta gund, benzîn lêkirina malan, gihiştina agir pêxistina ber bi cih û warên wî, ew jî ket nav rêwiyên rêya trajîk. Ji gundê Marînûsa Colemêrgê ji ber koça bi zorê çû li meheleya Wanê Xaçortê bi cih bû. Lê belê qedexeyî ji bo binpêkirinê hene! Hesen Çınar ev qedexeyîya ne rewya her carê bin pê kir. Carinan boxçikek hazir dikir, û di rê yê çolbir re diçû Colemêrgê û ji wir jî bidizî diçû gundê xwe. Tew rojên biharê, tev dana gihayên gund û raketina li ber dengê çirçirkan çî xweş bû. Wekî kolberekî ji şevê de xwe amade kir. Jina wî Helîme raketîbû. Serê sibehê zû rahişt boxçika xwe raste rast berê xwe da Colemêrgê. Berê xwe da rêya ew bajarî ku bajarê zinar, kilamên ji qirikî, guldexwîn, govendên berovacî, penêrê sîrikê û çiyayan e.

* *Bultena Nûçeyan a Goç-Derê*, sal 4, hejmar 22, 2002 Nîsan-Gulan, berga paş. Heman Nûçe di 18ê Gulana 2002an de di Rojnameya *Yedinci Gündemê* de hatiye çapkirin.

Bêhnvedana Penêr

Ji rêyênçolbir derket, xwe ji tahtan avêt, ji avan di nav tahtan re diherikî, vexwar. Hemû dem û wext rawestiyan daku ew dîsa ji gundê xwe dest bi jiyane bike. Pêşî gihişt Colemêrgê. Rawestiya û ket rêya gundê xwe. Li gundê Kavalê yê nêzî Marinusê bêhn veda. Hewaya paqij û xweş bi bêhna biharê li rûyê wî da. Boxçika xwe vekir. Nan û penêrê bi sîrikê xwar. Niha jî dora wê bû ku piştta xwe bide axê, bêhna bihar û axê bikişîne hindirê xwe. Sola xwe kir balîf ji bin serê xwe re. Xwe vezeland.

Hetahetayî Raket

Roj di ser xwevezalandina wî re derbas bûn. Jina wî Helîme, ket meraqê û xeber şand ji xizmên wî re. Xizmên Wi yên ku bi tirs li Hesên Çinar digeriyan, şivanekî ku pezên xwe diçêrand, li kalekî di xewa kûr re çûye, rast hat. Nêzî wî dibe û bang dikê, lê belê deng ji apê kal nayê. Piştî ku şivan xeberê dide derdorê xizmên kal tên cenazeyê wî dibin. Cenaze roja 3yê Gulana dibin morga Nexweşxaneya Dewletê ya Wanê piştê ji bo otopsiyê dibin Amedê. Otopsi diyar bû. Hesên Çinar jî bi dil çûbû..

18ê Gulana 2002an

Kesên ku mecbûr man, gundê xwe terk kirin û jiyaneke dijwar jiyân, Bi qirika herêma Colemêrgê bi dengê şewat avêtin ser miriyên xwe, li taxa Xaçortê. Rêwîtiyeke ber bi gundekî qedexê ve zû bi dawî bibû.

Village Road, Herbed Cheese and Death*

A life, a story, that began in the village square with a rifle butt, combat boots, an instruction and an insult and continued with the term “forced”, ended with probably the most tragic finale. On April 28, 68 years old Hasan Çınar who was subjected to “forced migration” from his village in Hakkari, for the last time took the road to his village, which he visited secretly. Five days later, a shepherd found an old man, who had had a meal of herbed cheese and bread and had laid down on the soil blooming with spring, with his shoes under his head as pillow. The shepherd thought he was sleeping...

Hasan Çınar was 68 years old. In 1994, like millions of other villagers, he stepped into his new and tragic story with the “dawn operation” of people in disguise. He was among the passengers of the tragic road that started with gathering the villagers in the square, pouring gasoline on the houses and the igniting the fire, and continued with reaching the nearest settlement. He “forcibly” left Marînus (Kavaklı) village of Hakkari and settled in Xaçort neighborhood of Van. But the rules are meant to be broken! Hasan Çınar violated this “formal” prohibition on every occasion. On some mornings, he would prepare a bundle and secretly set off for Hakkari using the shortcuts he knew, and then he would go to his village. Especially in the spring, it was wonderful to touch the village’s green and sleep with the sounds of beetles. He prepared in the night like a smuggler. His wife Halime was asleep. Early in the morning, he took his bundle and made his way directly to Hakkari. He took the way to the city

* *Göç-Der News Bulletin*, year 4, issue 22, 2002 April-May, back cover. The same text was previously published in *Yedinci Gündem* newspaper dated May 18, 2002.

of cliffs, guttural tunes, reverse halay dance, reverse tulips, herbed cheese, and mountains. The target was again his village, the “military zone”.

Break for cheese

He took shortcuts, jumped the cliffs, drank from the water that crept through the cliffs. All the time had stopped, to start again when he reached his village. First, he arrived at Hakkari. He had a rest and took the road to the village. He took a break near Kaval village, close to Marinus. He felt the clean and sharp air of Hakkari in his face, with the smell of spring. He opened his bundle. He ate herbed cheese with bread. It was time to put his back on the earth and smell the spring and the world. He put his shoes under his head as a pillow and laid down.

He slept forever.

Days passed after he laid down. His wife Halime got curious and informed their relatives. As the relatives went to Hakkari and frantically searched for Çınar, a shepherd grazing his sheep came across an old man who had fallen into a deep sleep. He approached and called, but the old man made no sound. When the shepherd sent the news around, Hasan Çınar’s relatives came and took the deceased’s body.

On May 3, the deceased’s body was taken to the morgue of Van State Hospital, and then to Diyarbakır for autopsy. The autopsy revealed that Hasan Çınar had died of an heart attack.

May 18, 2002, Saturday

Those who left their villages and led “forced” lives sang mystical laments with Hakkari dialect at Xaçort neighborhood. A fugitive trip to a forbidden village had ended prematurely.